

Else Olesen og Mette Slottved

Følgeforskning af UPGRADE-forløb

En undersøgelse af forberedende undervisningsforløb
for unge med faglige og sociale udfordringer

*Følgeforskning af UPGRADE-forløb - En undersøgelse af
forberedende undervisningsforløb for unge med faglige og
sociale udfordringer*

KORA og forfatterne, 2015

Mindre uddrag, herunder figurer, tabeller og citater, er tilladt med tydelig kildeangivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende, bedes sendt til KORA.

© Omslag: Mega Design og Monokrom

Udgiver: KORA
ISBN: 978-87-7509-897-2
Projekt: 10992

KORA
Det Nationale Institut for
Kommuners og Regioners Analyse og Forskning

KORA er en uafhængig statslig institution, hvis formål er at fremme kvalitetsudvikling samt bedre ressourceanvendelse og styring i den offentlige sektor.

**Det Nationale Institut
for Kommuners og Regioners
Analyse og Forskning**

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00

Forord

Københavns VUC (KVUC) har bedt KORA om at gennemføre et følgeforskningsprojekt relateret til deres udviklingsprojekt UPGRADE, der består af undervisningsforløb af henholdsvis 7 og 14 ugers varighed. Forløbene sigter mod en faglig og personlig opkvalificering af unge i alderen 15-30 år, så de bliver i stand til at komme ind på og gennemføre en erhvervsuddannelse eller anden ungdomsuddannelse. Med erhvervsuddannelsesreformen, der træder i kraft i august 2015, skal elever enten have karakteren 02 i dansk og matematik, svarende til folkeskolens afgangsniveau, eller kunne bestå en optagelsesprøve for at blive optaget på en erhvervsuddannelse. Derudover er der med kontanthjælpsreformen fra januar 2014 indført et uddannelsespålæg for 18-30-årige. Set i sammenhæng med Region Hovedstadens analyse af, at de om ti år forventes at mangle 30.000 faglærte, er udviklingen af et projekt som UPGRADE yderst relevant.

Formålet med følgeforskningsprojektet er at kvalificere den videre udvikling af UPGRADE-forløbene på baggrund af et systematisk litteraturstudie og casestudier af to UPGRADE-forløb. Litteraturstudiet afdækker viden dels om indholdet og effekterne af tilsvarende undervisningsforløb, dels om hvad der generelt virker i forhold til at fastholde, motivere og udvikle unge med faglige og sociale udfordringer i uddannelsessystemet. Casestudiet bygger primært på interview med elever og fagpersoner omkring UPGRADE og bidrager med praksisnær viden om de to konkrete UPGRADE-forløb, som er gennemført i foråret 2015.

Foruden følgeforskningen varetager KORA ligeledes en evaluering af UPGRADE. Evalueringen gennemføres sideløbende med følgeforskningsprojektet og er tilrettelagt som en følgeevaluering med en baseline, midtvejs- og slutmåling af indsatsernes effekter og resultater. KORAs baseline blev gennemført fra januar til marts 2015 og fulgte op på resultaterne af de to første UPGRADE-forløb. I løbet af efteråret 2015 gennemføres KORAs midtvejsevaluering, som offentliggøres i løbet af vinteren 2016.

Undersøgelsen er gennemført af seniorprojektleder Mette Slottved, studentermedarbejder Pernille Thygesen og projektleder Else Olesen, som har varetaget projektlederfunktionen i projektet.

Det er vort håb, at følgeforskningens resultater vil bidrage med viden og inspiration til gavn for den fortsatte udvikling af projekt UPGRADE i Region Hovedstaden.

Else Olesen og Mette Slottved

August 2015

Indhold

Resumé.....	5
1 Indledning.....	7
1.1 Formål med og metoder i følgeforskningsprojektet.....	8
1.2 Rapportens opbygning	9
2 Litteraturstudiet	10
2.1 Litteraturstudiets metodiske tilgang.....	10
2.1 Studier af tilsvarende forberedende undervisningsforløb	12
2.2 Studier af god skole og undervisningspraksis	15
2.2.1 Et trygt og positivt læringsmiljø og gode lærer-elev-relationer	15
2.2.2 Behovet for praksisnær pædagogik og undervisningsdifferentiering ...	17
2.2.3 Vejledning og personlige støtteordninger	19
2.3 Opsamling på litteraturstudiet	20
3 Casestudiet	22
3.1 Casestudiets metodiske tilgang	22
3.1.1 Observation	22
3.1.2 Fokusgruppeinterview med elever.....	23
3.1.3 Interview med fagpersoner	23
3.2 Centrale temaer i casestudiet	25
3.2.1 Visitationen til forløbene og deres målgruppe.....	25
3.2.2 Metoder i den faglige undervisning	27
3.2.3 Metoder i undervisningen i personlig kompetenceudvikling.....	31
3.2.4 Anvendelsen af logbøger.....	33
3.2.5 Metoder i forhold til at afklare og støtte eleverne.....	35
3.2.6 Metoder til at sikre de unges fremmøde	39
3.2.7 Metoder til at sikre samarbejde mellem fagpersoner.....	41
3.2.8 Elevernes udbytte af forløbene.....	42
3.3 Opsamling på casestudiet	44
4 Konklusion	48
4.1 Litteraturstudiet	48
4.2 Casestudiet	49
4.3 UPGRADEs videre udvikling	50
Litteratur.....	51
Bilag 1 Skemaer for litteraturstudiet	54
Bilag 2 Logbog	69

Resumé

Denne rapport formidler resultaterne af KORAs følgeforskningsprojekt med fokus på udviklingsprojektet UPGRADE, som er finansieret af Region Hovedstaden og forankret på Københavns VUC (KVUC).

Projektet løber fra 2014 til udgangen af 2016 og er målrettet 15-30-årige unge, som ikke har opnået karakteren 02 i dansk og matematik ved folkeskolens afgangseksamen og derfor ikke har de faglige forudsætninger, som efter den nye erhvervsuddannelsesreform kræves for at blive optaget på en erhvervsuddannelse. Formålet med UPGRADE er at give de unge det faglige løft i dansk og matematik, som sikrer deltagerne adgang til en erhvervsuddannelse. Endvidere har projektet til formål at gøre de unge studiemodne ved at udvikle en række personlige karaktertræk, som vurderes at have indflydelse på de unges mulighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse.

I UPGRADE-projektet er udviklet to forløb af henholdsvis 7 og 14 ugers varighed. Forløbene består af intensiv undervisning i dansk og matematik, undervisning i personlige kompetencer og brug af en personlig logbog, hvor de unge vurderer deres egen udvikling og vejledning. Projektet er organiseret med brug af kredse bestående af repræsentanter fra VUC, erhvervsskoler, det lokale jobcenter og Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), som står for at planlægge de konkrete forløb lokalt i Region Hovedstaden. Der er på nuværende tidspunkt i projektet nedsat to kredse, Kreds Nordsjælland og Kreds Vestegnen.

Formålet med følgeforskningsprojektet er at kvalificere den videre udvikling af UPGRADE-forløbene på baggrund af et systematisk litteraturstudie og casestudier af to UPGRADE-forløb – et i Kreds Nordsjælland og et i Kreds Vestegnen. Litteraturstudiet afdækker viden dels om indholdet og effekterne af tilsvarende undervisningsforløb, dels om hvad der generelt virker i forhold til at fastholde, motivere og udvikle unge med faglige og sociale udfordringer i uddannelsessystemet. Casestudiet bygger primært på interview med elever og fagpersoner omkring UPGRADE og bidrager med praksisnær viden om de to konkrete UPGRADE-forløb, som begge er gennemført i foråret 2015.

Det kan på baggrund af litteraturstudiet konkluderes, at erfaringerne med forløb som UPGRADE er forholdsvis begrænsede, hvilket tilskrives, at der først er kommet adgangsbe-grænsninger på erhvervsuddannelserne med den nye erhvervsuddannelsesreform, som træder i kraft i år (2015). De få studier, som findes af tilsvarende forløb, gør det ikke muligt at udlede nogle generelle pointer om forløbenes effekter og indhold, og hvad der virker godt/mindre godt i forhold til de forskellige typer af målgrupper. Litteraturstudiet kan imidlertid bidrage med viden om, hvad der kan betegnes som "god skole og undervisningspraksis" i forhold til UPGRADEs målgruppe ud fra erfaringer på ikke mindst erhvervsuddannelserne, men også på VUC og i folkeskolen.

I forhold til at motivere, fastholde og udvikle unge med faglige og sociale udfordringer viser litteraturstudiet, at en praksisnær, differentieret og individuelt tilrettelagt undervisning varetaget af lærere, der formår at skabe gode relationer til eleverne, er *best practice*. Flere studier peger desuden på, at et trygt læringsmiljø med positive relationer eleverne imellem samt til deres lærere skaber de bedste rammer for elevernes læring samt motivation for uddannelse og undervisning. Endvidere har det stor betydning, at eleverne bliver mødt med et ressourcensyn, og at undervisningen er struktureret samt baseret på konkrete og synlige læringsmål, der fastlægges ud fra den enkelte elevs behov og udgangspunkt. Derudover fremgår det af litteraturstudiet, at brugen af brobygningsforløb, en sammenhængende vejledningsindsats og personlige støttefunktioner, såsom mentorordninger samt en klar stra-

tegi for fastholdelse og frafald, er væsentlige kendetegn for de skoler, som er bedst til at fastholde elever med faglige og personlige udfordringer.

Det er KORAs vurdering, at UPGRADE i vid udstrækning baserer sig på ovenstående viden om god skole og undervisningspraksis målrettet unge med faglige og sociale udfordringer. Projektet funderer sig eksempelvis på et idégrundlag med fokus på, at undervisningen tager udgangspunkt i de unges individuelle styrker og behov. Endvidere er det målet, at undervisningen så vidt muligt relaterer sig til de unges ønsker og drømme i forhold til videre uddannelse og erhverv. Det vurderes imidlertid på baggrund af casestudiet, at den praksisnære og anvendelsesorienterede tilgang med fordel kan opprioriteres og fylde mere i den daglige undervisning på det korte såvel som det lange UPGRADE-forløb. Endvidere peger såvel casestudiet som evalueringen af de første pilotforløb på, at elevernes fremmøde er meget svingende og en stor udfordring for UPGRADE. Det vurderes derfor, at der er et behov for at styrke projektets indsats i forhold til at sikre elevernes fastholdelse og øge deres fremmøde. Med inspiration fra litteraturstudiet og forløbet i Nordsjælland foreslås mentorordninger sammen med en tydelig strategi for fastholdelse bl.a. at kunne spille en rolle i denne forbindelse.

I relation til casestudiet peger såvel casestudiet som evalueringen af de første pilotforløb på, at UPGRADE-forløbene gør en forskel for elevernes faglige udvikling, og at særligt undervisningen i dansk og matematik bliver positivt modtaget af eleverne. Derimod er flere af de unge kritiske over for undervisningen i den personlige kompetenceudvikling og brugen af logbogen, hvor de bl.a. skal vurdere sig selv i forhold til en række karaktertræk. Generelt har de svært ved at se relevansen af denne undervisning, og derudover vurderes den på nogle af de unge ligefrem at virke ekskluderende. KORA konkluderer derfor, at der er et behov for at gentænke den personlige kompetenceudvikling, så den opleves mere meningsfuld for eleverne. I denne sammenhæng foreslås det med inspiration fra litteraturstudiet bl.a. at integrere undervisningen mere med den almindelige fagundervisning.

I rapporten konkluderes det endeligt, at fagpersonerne omkring UPGRADE oplever, at samarbejdet i de to kredse fungerer godt. Det anbefales i denne forbindelse at bibeholde de ugentlige møder, der anses som en væsentlig mulighed for fagpersonerne i forhold til at modtage sparring og forebygge risikoen for, at lærerne påtager sig for stort et ansvar over for de unge på forløbene.

1 Indledning

I denne rapport formidles resultaterne af KORAs følgeforskningsprojekt om UPGRADE. UPGRADE er et udviklingsprojekt igangsat af Region Hovedstaden i samarbejde med KVUC (projektejer), HF & VUC Nordsjælland, Halsnæs Kommune, Hillerød Kommune, Erhvervsskolen Nordsjælland, UU Halsnæs-Hillerød, Vestegnen HF & VUC, Høje-Taastrup Kommune og Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) Vestegnen (KVUC 2014).

Projektet løber fra 2014 til udgangen af 2016 og er målrettet 15-30-årige unge, som ikke har opnået karakteren 2 i dansk og matematik ved folkeskolens afgangseksamen, og derfor ikke har de faglige forudsætninger, som efter den nye erhvervsuddannelsesreform kræves, for at blive optaget på en erhvervsuddannelse. Formålet med UPGRADE er at give de unge det faglige løft i dansk og matematik, som sikrer deltagerne adgang til en erhvervsuddannelse. Endvidere har projektet til formål at gøre de unge studiemodne ved at udvikle en række personlige karaktertræk, som vurderes at have indflydelse på de unges mulighed for at gennemføre en uddannelse. Derfor er undervisning i personlig kompetenceudvikling (herefter PKU) ligeledes en væsentlig del af forløbet.

Region Hovedstaden har bevilget ni mio. kroner i udviklingsmidler til projektet, som desuden er finansieret af projektpartnere. Projektet er organiseret med brug af lokale kreds-samarbejder. I hver kreds er der nedsat en udviklingsgruppe bestående af repræsentanter fra VUC, erhvervsskoler, det lokale jobcenter og Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU). Hver kreds planlægger på baggrund af de overordnede rammer for UPGRADE-projektet de konkrete UPGRADE-forløb, herunder arbejdsdelingen imellem parterne og undervisningsplanen for deltagerne. Visitationen til forløbet foregår i et samarbejde imellem de repræsenterede parter i kredsen. Inden starten på forløbet skal de unge igennem en screenings-test i dansk og matematik samt have en samtale med blandt andet en UU-vejleder, hvorefter de unge kan starte på UPGRADE. Der er på nuværende tidspunkt i projektet nedsat to kredse, Kreds Nordsjælland og Kreds Vestegnen, som begge har haft forløb i gang siden november 2014. De første forløb havde begge en varighed af 7 uger. Denne rapport sætter fokus på indholdet af kredsenes andet forløb, som er forløbet i foråret/sommeren 2015. Her afprøves forløb af forskellige længder, nemlig henholdsvis 7 og 14 uger.

Undervisningsforløbet i Kreds Nordsjælland har haft en varighed på 7 uger, mens forløbet i Kreds Vestegnen har haft en varighed på 14 uger. Begge forløb er tilrettelagt som AVU-undervisning (undervisning efter Undervisningsministeriets bekendtgørelse om Almen Voksenuddannelse). Forløbet på 14 uger er imidlertid tilrettelagt som et ordinært AVU-forløb og afsluttes med de fulde AVU-prøver i dansk og matematik, mens forløbet på 7 uger består af AVU-fagelementer og afsluttes med delprøver fra FVU (Forberede Voksenundervisning). Idet 14-ugers forløbet er en del af det ordinære uddannelsessystem, udløser det SU til deltagerne, og VUC indhenter statstaxameter for eleverne. 7-ugers forløbet er derimod finansieret af de deltagende kommuner, og de unge på disse forløb er en del af beskæftigelsessystemet. Fælles for de to undervisningsforløb er, at undervisningen tilrettelægges individuelt efter hver enkelt elevs faglige niveau og behov for personlig kompetenceudvikling. På begge forløb er den intensive faglige undervisning i matematik og dansk suppleret af en socialpædagogisk indsats primært bestående af undervisning med fokus på syv karaktertræk; selvkontrol, engagement, vedholdenhed, social intelligens, taknemmelighed, optimisme og nysgerrighed. De unge får ved forløbenes opstart udleveret en logbog, hvor de blandt andet løbende vurderer deres eget niveau i forhold til de syv karaktertræk. Endvidere har samtaler med en UU-vejleder samt brobygningsforløb med de lokale erhvervsskoler til formål at gøre de unge mere afklarede omkring deres fremtidige uddannelsesvalg.

På 7-ugers forløbet har eleverne 74 lektioner i personlig kompetenceudvikling, og på 14-ugers forløbet har eleverne 148 lektioner i personlig kompetenceudvikling. Begge forløb består derudover af 24 lektioner i brobygning til erhvervsskole, 19 timer i myndighedsvejledning fra jobcenter og 30 timer i uddannelsesvejledning fra UU. Den integrerede afklarings- og vejledningsindsats har til formål at lede eleverne imod det rette erhvervsuddannelsesvalg. Desuden er begge forløb blevet afsluttet med EUD-afgangsprøven, som blev frigivet i juni 2015, og som med et bestået sikrer adgangen til en erhvervsuddannelse.

Det er hensigten, at de to typer af UPGRADE-forløb på henholdsvis 7 og 14 uger begge vil være en del af projektet i resten af projektperioden.

1.1 Formål med og metoder i følgeforskningsprojektet

Formålet med følgeforskningsprojektet er at kvalificere den videre udvikling af UPGRADE-forløbene på baggrund af 1) et systematisk litteraturstudie, 2) dybdegående casestudier af to UPGRADE-forløb af henholdsvis 7 ugers varighed i Nordsjælland og 14 ugers varighed på Vestegnen.

Litteraturstudiet har fokus på at besvare følgende undersøgelsesspørgsmål:

- Hvilken viden findes i litteraturen om: A) Indholdet og effekterne af tilsvarende undervisningsforløb målrettet unge med faglige og sociale udfordringer, samt betydningen af forløbenes varighed, timing, indhold og metoder for de unges videre vej igennem uddannelsessystemet? B) Hvad der virker i forhold til at fastholde, motivere og udvikle unge med faglige og sociale udfordringer generelt i uddannelsessystemet?

De dybdegående casestudier har fokus på at besvare følgende undersøgelsesspørgsmål:

- Hvad virker godt/mindre godt i de konkrete UPGRADE-forløb i forhold til at skabe faglig og personlig udvikling samt at afklare og støtte eleverne undervejs i forløbene?

I arbejdet med litteratursøgningen blev det hurtigt klart, at den eksisterende litteratur angående undervisningsforløb, som i forhold til indhold og formål svarer til UPGRADE-forløbene, er yderst begrænset. Dette tilskrives, at behovet for at etablere forløb, der ligesom UPGRADEs sigter mod at løfte de unges faglige og personlige kompetencer, først for alvor er blevet aktualiseret i forbindelse med de adgangsbegrænsninger, som er indført med den nye erhvervsuddannelsesreform, der træder i kraft i år (2015). Tidligere ville flere af de unge på UPGRADE-forløbene formentlig være startet direkte på en erhvervsuddannelse, og derfor har KORA også valgt at inddrage studier og litteratur fra bl.a. erhvervsuddannelsesforskningen med fokus på skolernes undervisning samt fastholdelse af elever med svage faglige forudsætninger.

KORA varetager desuden en evaluering af UPGRADE. Evalueringen forløber fra 2014 til slutningen af 2016 og gennemføres således sideløbende med følgeforskningsprojektet. Evalueringen er tilrettelagt som en følgeevaluering med en baseline, midtvejs- og slutmåling af indsatsernes effekter og resultater. Evalueringen følger bl.a. op på elevernes faglige udvikling ud fra deres testresultater i dansk og matematik. Endvidere gennemføres i forbindelse med slutevalueringen i 2016 en registerbaseret effektanalyse, som bl.a. følger op på UPGRADE-deltagernes videre vej igennem uddannelsessystemet. KORAs baseline blev gennemført fra januar til marts 2015 og fulgte op på resultaterne af de to første UPGRADE-forløb, der i det følgende omtales pilotforløbene. Begge pilotforløb var af 7 ugers varighed

og er ligesom forløbene i dette følgeforskningsprojekt foregået i kredsene i Nordsjælland og på Vestegnen (Rieper & Andersen 2015).

1.2 Rapportens opbygning

Rapporten er delt mellem to hoveddele, hvor den første del har fokus på metode og resultater fra litteraturstudiet, og den anden del har fokus på metode og resultater fra casestudiet. Afslutningsvis konkluderes der på tværs af de to delundersøgelser. Derudover udformes et notat med anbefalinger til den videre udvikling af UPGRADE på baggrund af følgeforskningen.

2 Litteraturstudiet

I dette kapitel præsenteres resultaterne af litteraturstudiet, som overordnet set har til formål at give et videns- og inspirationsgrundlag for UPRGRADEs videre udvikling. Formålet er mere specifikt at afdække viden om:

- A) *Indholdet og effekterne af tilsvarende undervisningsforløb målrettet unge med faglige og sociale udfordringer, samt betydningen af forløbenes varighed, timing, indhold og metoder for de unges videre vej igennem uddannelsessystemet?*
- B) *Hvad der virker i forhold til at fastholde, motivere og udvikle unge med faglige og sociale udfordringer generelt i uddannelsessystemet*

Efter en kort beskrivelse af den metodiske tilgang til litteraturstudiet gennemgås de væsentligste fund. Først afdækkes viden og erfaringer med undervisningsforløb, som svarer til UPRGRADEs ud fra bl.a. målgruppe og indhold. I denne forbindelse afdækkes fx eksisterende erfaringer med at kombinere faglig undervisning med undervisning i personlig kompetenceudvikling, hvilket er et centralt element i UPRGRADE-forløbenes tilrettelæggelse. Dernæst afdækkes overførbar viden om god skole og undervisningspraksis i forhold til at fastholde, motivere og udvikle unge med faglige og sociale udfordringer generelt i det ordinære uddannelsessystem.

2.1 Litteraturstudiets metodiske tilgang

Litteraturstudiet er baseret på 1) en systematisk litteratursøgning på baggrund af prædefinerede søgeord, 2) en screening og nærmere identifikation af litteraturen på baggrund af in- og eksklusionskriterier for litteraturen samt 3) en tværgående analyse og fortolkning af de relevante studier.

Den systematiske litteratursøgning er udført af KORAs bibliotekar. Med henblik på at finde frem til viden, som kan overføres til UPRGRADE-forløbene og begrænse søgningen til den mest relevante litteratur, er der hovedsageligt søgt efter dansk og skandinavisk litteratur. Der er både blevet søgt efter peer-reviewed litteratur og litteratur, som ikke er peer-reviewed.

Søgeordene har været: målrettede forløb, komprimerede forløb, forberedende tilbud, turboforløb, for-forløb, opkvalificeringsforløb, opkvalificering, personlige forudsætninger, motivation for læring, positiv psykologi, psykisk mistrivsel, specialundervisning, frafald/omvalg, fastholdelse, uddannelsesparat, uddannelsesklar, skole, erhvervsuddannelse, yrkesudbildning, yrkesuddannelse, yrkesopplæring, vocational education and training, transitional programs, AVU, FVU, erhvervsklasser, produktionsskoler og 10. klasse. Ordene er søgt i forskellige kombinationer, og der er hvor muligt taget højde for forskellige former af ordene ved trunkering.

Der er søgt i de nordiske baser for biblioteker, DanBib (Danmark), Libris (Sverige) og BibSys (Norge) samt i Den Danske Forskningsbase. Desuden er der blevet søgt på relevante hjemmesider. Disse er gennemset via faneblade, emneordslister og/eller søgt i søgefunktionen med søgeord jf. øvrig søgning. Danske hjemmesider, som er afsøgt, er følgende: Danmarks Evalueringsinstituts (EVA), Undervisningsministeriets (UVM), Kommunernes Landsforenings (KL), Danmarks Pædagogiske Universitets (DPU), Det Nationale Forskningscenter for Velfærds (SFI) og Center for Ungdomsforskning (CEFU) hjemmesider. Af norske

og svenske hjemmesider er der søgt på Skolverkets (Sverige), Ungsinns (Norge) og Integrerings- og mangfoldsdirektoratets (Norge) hjemmesider.

Søgningen efter skandinavisk litteratur er blevet suppleret af søgning i to internationale databaser, ERIC (The Education Resources Information Center) og Web of Science.. Endvidere er der blevet søgt på OECDs og CEDEFOPs hjemmesider, der hvert år offentliggør centrale analyser og undersøgelser på uddannelsesområdet. Derudover er der søgt efter litteratur om "KIPP Charter Schools", da UPGRADE er inspireret af KIPP-skolernes tilgange¹.

Studier, som er blevet publiceret for over ti år siden, er blevet frasorteret i søgeprocessen. Dette valg er truffet for så vidt muligt at finde frem til viden, som er fremkommet i en kontekst, der ligner den, vi har i dag og derfor bedre kan overføres til og anvendes i den videre udvikling af UPGRADE-projektet. Valget om en tiårs-grænse er på mange måder et pragmatisk valg og kan derfor diskuteres. Blandt andet betyder denne tidsmæssige afgrænsning, at erfaringerne fra de forløb, som AMU-systemet i samarbejde med VUC gennemførte i 1990'erne målrettet unge uden for arbejdsmarkedet, ikke indgår i litteraturstudiet.

I forbindelse med litteratursøgningen blev det hurtigt klart, at den eksisterende litteratur angående tilsvarende forløb som UPGRADE er yderst begrænset. Der er således forholdsvis få danske studier, som beskæftiger sig med effekterne og indholdet af forberedende forløb målrettet UPGRADEs målgruppe. Dette skyldes formentlig, at behovet for at etablere forløb, der som UPGRADEs sigter mod at løfte de unges faglige og personlige kompetencer, inden de kommer videre til en ungdomsuddannelse, først for alvor er blevet aktualiseret i forbindelse med de adgangsbegrænsninger, som er indført med den nye erhvervsuddannelsesreform, der træder i kræft i år (2015). Tidligere ville flere af de unge på UPGRADE-forløbene formentlig være startet direkte på en erhvervsuddannelse, og derfor har KORA også valgt at inddrage studier og litteratur fra erhvervsuddannelsesforskningen med fokus på skolernes undervisning samt fastholdelse af elever med svage faglige forudsætninger.

Idet UPGRADEs målgruppe overlapper med målgruppen for produktionsskoler og erhvervs-klasser i henholdsvis 10. klasse og ungdomsskoleregion, har KORA specifikt søgt efter studier angående indholdet og effekterne af disse uddannelses tilbud. Søgningen har dog ikke ledt til studier af tilstrækkelig relevans og kvalitet, og det er derfor på baggrund af litteraturstudiet ikke muligt at overføre viden fra disse tilbud til UPGRADE.

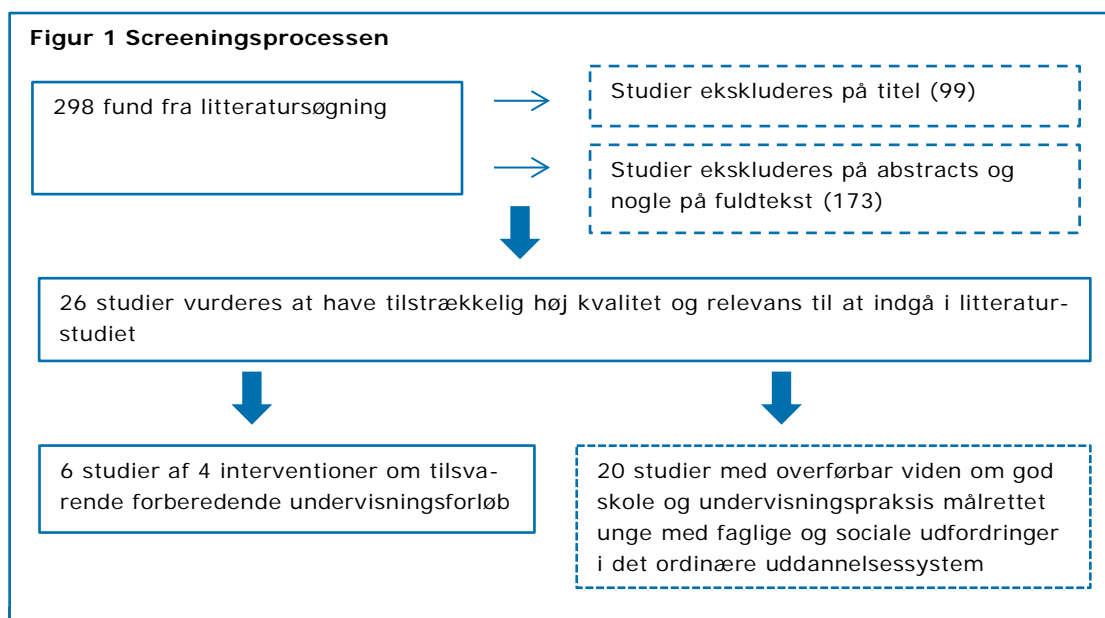
Søgningen har i alt resulteret i 298 fund, som er blevet screenet på baggrund af titel og abstracts. Screeningen og den nærmere identifikation af litteraturen har taget udgangspunkt i en række in- og eksklusionskriterier i forhold til studiernes relevans og kvalitet. I forhold til kvalitet er det kun studier, som vurderes at have en høj validitet, og hvor datagrundlaget og resultaterne er velbeskrevet, der er nået igennem screeningen. I forhold til studiernes relevans har de enten skullet afdække viden om undervisningsforløb, som svarer til UPGRADEs eller bidrage med overførbare viden om, hvad der virker i forhold til at fastholde, motivere og udvikle unge i det ordinære uddannelsessystem.

På baggrund af ovennævnte sondering er studierne blevet inddelt i to grupper. De studier, der direkte omhandler resultater og effekter af tilsvarende forberedende undervisningsforløb. Her er identificeret fire studier. Og de studier, som har fokus på, hvad der virker i forhold til at motivere, fastholde og udvikle unge med faglige og personlige udfordringer. Denne gruppe af studier indeholder en del litteratur fra erhvervsuddannelsesforskningen.

¹ KIPP står for (Knowledge is power program) og er implementeret på en række amerikanske skoler fra "prekindergarten" til "high schools". De såkaldte KIPP-skoler er bl.a. kendetegnet ved at integrere undervisningen i personlige karaktertræk med den faglige undervisning. Endvidere har de følgende fem fokusområder: 1) høje forventninger, 2) valg og ansvar, 3) mere tid, 4) turde at lede og 5) fokus på resultater.

Studierne er udvalgt efter, at de indeholder viden med relevans og overførbare til UP-GRADE-projektet. Den del af erhvervsuddannelsesforskningen, som omhandler strukturelle årsager til frafald samt peger på politiske veje til at fastholde elever ved fx at sikre flere praktikpladser, ændre i uddannelserne osv. indgår ikke i litteraturstudiet.

Figur 2.1 Arbejdsprocessen for screening af litteraturen

Som grundlag for den tværgående analyse og fortolkning af de inkluderede studier er deres resultater blevet sammenfattet i en såkaldt data extraction form eller et oversigtsskema. I de tilfælde, hvor det samme studie er beskrevet i flere rapporter eller artikler, er der udarbejdet et enkelt oversigtsskema, som samler op på de samlede resultater for studiet. Skemaerne er vedlagt som bilag (Se bilag 1). Med henblik på at målrette læsningen af studierne samt den tværgående analyse og fortolkning mest muligt mod UPGRADE-forløbene, skitserer skemaerne udelukkende fokusområder og resultater med relevans for UPGRADE-forløbene.

Den begrænsede/manglende litteratur angående tilsvarende forberedende undervisningsforløb betyder, at det med dette følgeforskningsprojekt ikke har været muligt at opnå viden om betydningen af forløbenes varighed, timing, indhold og effekter. Ligeledes har det ikke været muligt at opnå viden om betydningen af de unges køn og alder for indholdet og effekten af forløbene. I stedet giver litteraturstudiet et godt og overførbart vidensgrundlag om metoder og tilgange til at motivere, fastholde og udvikle unge med faglige og personlige udfordringer til brug for den videre udvikling af UPGRADE-forløbene. I det følgende redegøres først for fundene i de fire studier af tilsvarende undervisningsforløb, dernæst for fundene i de 20 studier, der mere generelt afdækker god undervisnings- og skolepraksis i forhold til at motivere, fastholde og udvikle UPGRADEs målgruppe af unge.

2.1 Studier af tilsvarende forberedende undervisningsforløb

I alt omhandler fire af de studier, som er fremkommet af litteratursøgningen, undervisningsforløb der svarer til UPGRADEs. De fire studier dækker over tre danske og ét amerikansk. På baggrund af studierne er det muligt at udpege centrale tendenser, der gør sig

gældende for målgruppen, herunder nogle konkrete behov og løsningsforslag i udformningen af forberedende undervisningsforløb. Grundlaget er dog ikke tilstrækkeligt til, at det er muligt at pege på effekter og betydningen af forløbenes varighed, timing og indhold. Det samme gør sig gældende, når det gælder betydningen af køn og alder for effekten af forberedende undervisningsforløb.

Tre ud af de fire studier omhandler elever i folkeskolealderen, det drejer sig om Dreng-Akademiet og Dannevirkeskolen, samt "The Knowledge is Power Program" (herefter KIPP) fra USA. Derudover er der ét studie, som omhandler oprettelsen af en såkaldt Grøn Linje på EUC Syd, hvor målgruppen minder meget om målgruppen i UPGRADE. Årsagen til, at der inkluderes studier, hvor målgruppen er elever i folkeskolealderen, er, at UPGRADE specifikt er inspireret af Dreng-Akademiet og KIPP (KVUC & Region Hovedstaden 2015).

To af de fire studier nemlig KIPP og Dannevirkeskolen er ikke nødvendigvis tidsbegrænsede forløb. KIPP er alligevel taget med i denne del af litteraturstudiet, da UPGRADE såvel som Dreng-Akademiet er inspireret heraf. Dannevirkeskolen er medtaget, dels som en følge af den begrænsede mængde studier om emnet, dels kan der være tale om tidsbegrænsede forløb, men ligeledes fordi et centralt fokus for Dannevirkeskolen netop er, at eleverne skal kunne tage en uddannelse og klare sig selv fremadrettet.

I tabellen nedenfor beskrives de enkelte studier med fokus på eleverne, forløbet, aktiviteterne samt resultater og erfaringer fra studierne. Hvorefter relevante anbefalinger på baggrund af studierne præsenteres. For yderligere information om studierne se bilag 1.

Tablet 2.1 Oversigt over studier af tilsvarende forberedende undervisningsforløb

Forløb	Kort om forløbet og studiet
Dreng-Akademiet Evalueret i 2014	<p>Dreng-Akademiet er et sommerforløb for drenge i alderen 14-16 år, som taler og forstår dansk, fagligt ligger under gennemsnittet (Ørsted Andersen 2014). Akademiet er en sommercamp på tre uger med intensiv faglig og personlig læring. Dreng-Akademiet varetages af True North. (True North 2014). Arbejder med syv pædagogiske karaktertræk: selvkontrol, engagement, vedholdenhed, social intelligens, nysgerrighed, taknemmelighed og optimisme (Ørsted Andersen 2014, Løkkefonden 2014a, Løkkefonden 2014b, Løkkefonden 2014c).</p> <p>Undervisning opdelt mellem fagligt indhold og fokus på personlige karaktertræk med for eksempel to dage med fokus på faglig undervisning og en dag med fokus på udvikling af personlige karaktertræk og andre aktiviteter. Derudover er der fokus på fysisk træning, logbog og søvn (Løkkefonden 2014c).</p> <p>Resultaterne i forskningsrapporten fra DPU peger på, at fokus på den enkelte elev, mål, niveau, interesser og behov har skabt øget motivation for skolegang. Eleverne har generelt forbedret deres faglige niveau i læsning, stavning og matematik. Ligesom der er sket en generel forbedring af drengenes sociale kompetencer, og de har fået øget selvtillid og håb for fremtiden (Ørsted Andersen 2014).</p>
Dannevirke Kostskole Evalueret i 2008	<p>Dannevirkeskolen er en socialpædagogisk kostskole for elever fra 5. til 9. klassetrin samt individuelt tilrettelagt 10. classes forløb (også dagelever fra 0. til 10. klasse). Forløbets længde varierer for den enkelte elev. Undervisningen tager udgangspunkt i den enkelte elevs forudsætninger. Målet er at stimulere og understøtte elevernes personlige, faglige og sociale udvikling og kompetence med henblik på at øge paratheden og mulighederne for fremtidig uddannelse og/eller beskæftigelse (Dannevirke Kostskole 2014, Dannevirke Kostskole 2015).</p> <p>Der er en høj normering af lærere, og eleverne er ikke indplaceret efter alder men deres faglige niveau. Dannevirkeskolen er præget af strenge og klare ordensregler, og idræt prioriteres på skolen. Der er fokus på personlig udvikling for eleverne, men der undervises ikke specifikt i dette (Rambøll 2009).</p> <p>Resultaterne fra Rambølls undersøgelse af tidligere elever viser, at 2/3 af skolens tidligere elever enten er i job eller uddannelse, mens knap 7 % er på kontanthjælp. Størstedelen af eleverne vurderer deres ophold på skolen som en afgørende og positiv faktor på deres udvikling og nutidige livssituation. Der er ingen sammenhæng mellem opholdets længde og vurderingen af opholdet (Rambøll 2009).</p>
Grøn Linje Evalueret i 2007	<p>Grøn Linje retter sig mod elever, der kræver en særlig indsats for at kunne gennemføre en erhvervsuddannelse. For de unge ligger der en stor opdragelsesrolle i forhold til det at være elev på en ungdomsuddannelse. Flere af de unge er ikke i stand til at leve op til en række sociale koder og spilleregler. Linjen er et særligt grundforløb, hvor der tilbydes flere lærerressourcer end på de</p>

Forløb	Kort om forløbet og studiet
	<p>ordinære forløb. På Grøn Linje er aktiviteterne opdelt i faglige og sociale aktiviteter, som morgen-samling, logbog, "ugen der gik", undervisning i dansk og matematik, fysisk aktivitet og værk-stedsaktiviteter (Katznelson 2007).</p> <p>Resultaterne fra interviewundersøgelsen viser, at forsøget med Grøn Linje er lærerigt og perspektivrigt – med plads til forbedringer og justeringer af ordningen. Forfatteren stiller bl.a. spørgsmålstegn ved, om opdelingen i faglige og sociale aktiviteter er hensigtsmæssig, idet der er en tendens til, at de unge afkoder den læring, som ikke er fagligt snæver som spild af tid eller fritid. Endvidere understreger forfatteren væsentligheden i, at læringsmål formuleres individuelt for den enkelte elev, og at lærernes socialpædagogiske kompetencer løbende opkvalificeres ud fra de behov, de forskellige elevgrupper stiller (Katznelson 2007).</p>
KIPP Evaluert fra 2010-2013	<p>Kipp er et fuldt skoleprogram fra "prekindergarten" til "high school" i USA med fokus på fagligt og socialt udsatte børn og unge, der ellers ikke har mange muligheder i det offentligt amerikanske skolesystem. 87 % af eleverne kommer fra lavindkomst-familier, og 96 % er afrikansk-amerikanske eller latinoer (KIPP 2015b, Tuttle et al. 2013). KIPP-skolerne arbejder med de pædagogiske syv karaktertræk på samme måde som Drengeskolen. Derudover er skolerne baseret på fem søjler: høje forventninger til alle elever, valg og ansvar for elever, forældre og skole, mere tid både til faglige og sociale aktiviteter (i praksis har eleverne på KIPP-skoler længe-re skoledage sammenlignet med andre skoler), viljen til at lede for skolelederen og fokus på resultater bl.a. igennem regelmæssig test (Tuttle et al. 2010).</p> <p>Teksterne om KIPP beskriver ikke dagligdagen på skolerne, og hvordan opdelingen mellem den faglige undervisning og undervisning i de syv karaktertræk i praksis foregår. Det fremgår af informationer fra KIPPs hjemmeside, at undervisningen i karaktertræk i høj grad integreres i den faglige undervisning, der dermed har et dobbelt formål. Der er dermed ikke særlige timer eller en særlig aktivitet på KIPP-skolerne (KIPP 2015a).</p> <p>Forskning viser, at KIPP-skolerne med fokus på "middle schools" (for børn i alderen 9-14 år) har en positiv effekt på elevernes resultater i læsning, matematik, natur og teknik (science) og samfundsvidenskab. Resultaterne er statistisk signifikante (Tuttle et al. 2013, Tuttle et al. 2010, Chiang, Lipscomb & Gil 2012).</p>

På tværs af studierne er en del af formålet at gøre eleverne i stand til at forsætte inden for uddannelsessystemet og at forstå vigtigheden af at tage en uddannelse og på sigt kunne klare sig selv. Fælles for eleverne på tværs af de fire studier er, at der er tale om børn og unge med faglige og/eller sociale udfordringer. Eleverne på Drengeskolen og Dannevirkeskolen har generelt set dårlige erfaringer med folkeskolen. De oplever, at der ikke har været plads til dem og deres læring i skolen, og de har haft negative relationer til deres lærere. Skiftet til henholdsvis Drengeskolen og Dannevirkeskolen opleves som positivt både i relation til det faglige, men ligeledes de unges syn på det at gå i skole og deres relationer til lærerne (Ørsted Andersen 2014, Rambøll 2009). Eleverne på KIPP-skoler har også et mere positivt syn på skolen end tilsvarende elevgrupper (Tuttle et al. 2013).

På baggrund af de fire studier kan følgende gode erfaringer gives videre:

- Høj normering af lærere og mere tid til de enkelte fag giver bedre muligheder for elevernes læring. Det gør det nemmere at arbejde med elevernes forskellige niveauer, så ingen elever sidder længe og venter på hjælp eller helt tabes i undervisningen (Ørsted Andersen 2014, Rambøll 2009, Katznelson 2007, Tuttle et al. 2013).
- Fokus på den enkelte elevs niveau, interesser, behov og udarbejdelsen af individuelle mål (både fagligt og personligt) skaber øget motivation for skolegang (Ørsted Andersen 2014, Rambøll 2009, Tuttle et al. 2013, Katznelson & Pless 2007).
- Trivsel på dagsordenen, undervisning i karaktertræk og ideen om, at der er tale om styrker, der læres og styrkes livet igennem, har en positiv betydning på Drengeskolen og KIPP (Ørsted Andersen 2014, Tuttle et al. 2013). På Grøn Linje oplever eleverne socialpædagogisk undervisning som spild af tid (Katznelson 2007). Det kan ud fra litteraturen ikke med sikkerhed siges, hvorfor at der er denne forskel i oplevelsen af den socialpædagogiske undervisning. Det kan skyldes forskellige måder at tilrettelægge

den på, men det kan også tilskrives, at eleverne på Grøn Linje i gennemsnit er ældre end eleverne på DrengesAkademiet og Dannevirkeskolen.

- Relationer mellem elever og lærere har stor betydning for elevernes glæde ved at gå i skole og lyst til at lære. Det personlige forhold mellem lærere/pædagoger og elever gør en stor forskel. Studierne peger desuden på, at det er væsentligt at møde eleverne med en forventning om, at de kan lære og at give eleverne omsorg samt en oplevelse af, at de har nogle at tale med om deres problemer (Ørsted Andersen 2014, Rambøll 2009, Tuttle et al. 2013).
- Relationer mellem elever skaber fællesskab og venskaber, og sammenhold spiller en rolle i forhold til at føle sig godt tilpas i klassen og "turde" dumme sig (Ørsted Andersen 2014).
- Faste rammer opleves som positivt for mange, men for nogle opleves det negativt, og reglerne opleves som styrende og rigide, hvilket har haft en negativ effekt for nogle elever (Ørsted Andersen 2014, Rambøll 2009).

Udviklingen af UPGRADE-forløbene er inspireret af DrengesAkademiet og KIPP. Derfor er flere af erfaringerne fra studierne allerede en del af UPGRADE (KVUC & Region Hovedstaden 2015). Inspireret af KIPP-skoler og DrengesAkademiet arbejdes der i UPGRADE forløbene med en kombination af fokus på det faglige, brug af test og arbejdet med de syv pædagogiske kompetencer. I UPGRADE kaldes undervisningen personlig kompetenceudvikling og suppleres af et individuelt fokus på det faglige indhold (KVUC & Region Hovedstaden 2015, Peterson & Seligman 2004). Erfaringerne fra Grøn Linje nuancerer imidlertid billedet af de meget positive erfaringer med socialpædagogisk undervisning.

KORA vurderer, at det kan være problematisk at inddrage og overføre studier med fokus på elever i folkeskolealderen til målgruppen for UPGRADE, der er 15-30 år. Den ældre målgruppe vil være mere selvstændig end den yngre målgruppe. Udviklingsgruppen bag UPGRADE har i forarbejdet til projektet været opmærksomme på denne problematik. Som det fremgår af casestudiet i næste kapitel, er der imidlertid behov for at udvikle forløbenes fokus på personlig kompetenceudvikling, så denne del opleves mere meningsfuld for eleverne.

2.2 Studier af god skole og undervisningspraksis

I de følgende afsnit præsenteres anden del af litteraturstudiet, nemlig de studier og tekster, der sætter fokus på god skole og undervisningspraksis, samt hvad der virker i forhold til at motivere, udvikle og fastholde unge med faglige og sociale udfordringer generelt i uddannelsessystemet. Ét af studierne omhandler undervisning på mellemtrinnet i folkeskolen (Danmarks Evalueringsinstitut 2014). Studierne har forskellige fokuspunkter, men her udledes de pointer, der vurderes at kunne anvendes i den videre udvikling af UPGRADE-forløbene.

2.2.1 Et trygt og positivt læringsmiljø og gode lærer-elev-relationer

Flere studier peger på, at faglig læring og trivsel er tæt forbundne. Elever lærer ikke noget, hvis de ikke trives, og omvendt kan læring og deltagelse i faglige aktiviteter bidrage til trivsel (Danmarks Evalueringsinstitut 2014, Fink-Jensen 2004). Det at indgå i et positivt socialt fællesskab på en uddannelsesinstitution har stor betydning for motivationen. Mange af "de usikre" og "de fraværende" elever oplever at være uden for fællesskabet på selve uddannelsen, og de udelukkes i høj grad af de andre elevtyper. Det er således sociale dy-

namikker mellem eleverne, der er medvirkende til, at de mere udsatte unge ikke integreres fagligt og socialt. Fællesskab på tværs af forskellige elevgrupper virker positivt for "de usikre" og "de fraværende" elever – og også for "de afklarede", der kan få rollen som "medlærere". Litteraturstudiet peger på, at der er positive erfaringer med, at skolerne arbejder strategisk med at organisere læringsrummet, så eleverne tilskyndes til at trække på hinanden, og at nogle elever fungerer som rollemodeller for andre. Sker der derimod ingen hensyntagen til den faglige spredning i elevernes forudsætninger, vil der ske udskillelse af elever fra det faglige fællesskab. Derudover er det fra lærernes side væsentligt at have fokus på betydningen af en eventuel aldersspredning blandt eleverne. Ligesom tryghed i klasselokalet og forebyggelse af mobning er afgørende (Fink-Jensen 2004, Mehlbye & Ringsmose 2004, Yung Andersen & Juhl 2006a, Yung Andersen & Juhl 2006b, Brown, Katznelson & Center for Ungdomsforskning 2011, Louw 2013, Seligman et al. 2009, Pilegaard Jensen et al. 2009, Størner & Holm Sørensen 2014). De positive erfaringer med, at de mindre ressourcestærke elever har mulighed for at trække på de mere ressourcestærke elever kan med fordel overføres til UPGRADE-forløbene.

Gode lærer-elev-relationer samt et ressourcensyn på eleverne fremhæves på tværs af studierne som afgørende for elevernes læring. Lærerne spiller en central rolle i forhold til elevernes engagement og læringsmuligheder. Lærerne må oparbejde en relationel ekspertise i forhold til deres elever. Litteraturstudiet peger på, at et trygt og positivt læringsmiljø er en grundlæggende forudsætning for læring, og at det i denne forbindelse er væsentligt, at lærerne lærer eleverne at kende fagligt og socialt (Danmarks Evalueringsinstitut 2014, Louw 2013, Helms Jørgensen 2011). Studierne peger endvidere på, at det relationelle arbejde kræver meget af lærerne, og at det kan være en svær balancegang for lærere at involvere sig emotionelt med deres elever, uden at lærerne påtager sig for meget og for stort et ansvar. I denne forbindelse nævnes opkvalificering af lærerne i klasserumsledelse, brugen af dobbeltlærerordninger, samarbejde mellem lærere både i planlægningen, gennemførelsen og evalueringen af undervisningen som væsentlige parametre (Funder Hansen, Strøm & Schütter 2014, Helms Jørgensen et al. 2012, Lippke 2012).

Ét enkelt studie peger på, at struktur og variation i undervisning ligeledes fremmer læring og motivation. En klar struktur, klare forventninger og regler er således også væsentlige parametre. Hensyntagen til elevernes forskellige personlige og faglige interesser og forudsætninger kræver inddragelse af varierede undervisningsmetoder. Ligeledes påpeges det i litteraturen, at velplanlagte overgange fra en aktivitet til den næste i timerne fremmer ro og skaber kontinuitet i undervisningen (Fink-Jensen 2004).

Det gode undervisningsmiljø er en helt afgørende faktor i forhold til at mindske frafald på uddannelser. International erhvervsuddannelsesforskning vægter denne type af institutionelle forhold højere end den danske frafaldsforskning, der typisk har megen fokus på individuelle forhold (Helms Jørgensen 2011).

En undersøgelse af uddannelse med fokus på positiv psykologi på folkeskoleniveau i Australien fremhæver effekten heraf i forhold til at skabe gode og trygge læringsmiljøer for eleverne. Seligman er medforfatter til artiklen, som trækker tydelige tråde til KIPP-skolerne. Brugen af personlige styrker tænkes på en ny måde. Ved hjælp af test identificerer eleverne deres personlige styrker, og derefter arbejder de på at lære at bruge dem i deres liv (i stedet for at fokusere på deres mangler). De små elever starter skoledagen med at fortælle om noget godt fra aftenen før, og eksempler på øvelser til elever fra 9. klasse er, at eleverne skal i en uge dagligt skrive tre positive hændelser ned. Det kan være stort som småt, fx "jeg kunne svare på et svært spørgsmål i skolen" eller "jeg har fået en kæreste". Derudover arbejdes der med at tænke "positiv uddannelse" i alle fag. I dansk kan det fx indgå i

personkarakteristikker efter tekstlæsning, hvad personens styrker og svagheder er. Det kan føre videre til en generel snak om styrker og svagheder (Seligman et al. 2009).

I dette afsnit er beskrevet vigtigheden af et trygt læringsmiljø samt de forhold, som ifølge de gennemgåede studier er væsentlige i forhold til at skabe dette. Det drejer sig bl.a. om gode lærer-elev-relationer, anvendelsen af positiv psykologi, et ressourcesyn på eleverne og struktur i undervisningen. Endvidere afdækker litteraturstudiet positive erfaringer med, at eleverne tilskyndes til at trække på hinanden og eksempelvis bruge hinanden som rollemodeller på forskellige områder. UPGRADE-projektet lægger i vid udstrækning allerede vægt på gode lærer-elev-relationer og på at møde eleverne med et ressourcesyn. Projektet har dog i mindre grad fokus på at anvende eleverne som rollemodeller for hinanden, hvilket eksempelvis kunne afprøves i projektet. Endelig giver afsnittet inspiration til, hvordan undervisningen i personlig udvikling med fordel kan integreres i den faglige undervisning i dansk.

2.2.2 Behovet for praksisnær pædagogik og undervisningsdifferentiering

I forhold til at motivere unge med sociale og faglige udfordringer peger litteraturstudiet på, at den praktiske og anvendelsesorienterede undervisning er central. Motivation og engagement skal ikke opfattes, som noget elever enten har eller ikke har, men i høj grad som noget der udvikles, afvikles og forandres over tid i mødet med pædagogiske praksisser. Litteraturen peger desuden på, at det i forhold til at fremme denne gruppe af unges motivation for uddannelse er væsentligt at overbevise eleverne om relevansen af det faglige indhold for både deres nutidige og fremtidige situation. I forlængelse heraf er det væsentligt, at den tilknyttede teoretiske undervisning enten sker i sammenhæng med eller før de praktiske opgaver. Flere studier peger på, at fagidentiteten har stor betydning for elever på erhvervsuddannelsernes grundforløb, og at det er væsentligt at fremme elevernes identifikation med faget, idet den skaber en faglig stolthed og personlig udvikling. Det virker motiverende på eleverne, at det, de undervises i, senere kan anvendes og måske ovenikøbet er nødvendigt at lære i forhold til et kommende erhverv. Mindst mulig ventetid i den praktiske undervisning virker desuden motiverende (Katznelson & Pless 2007, Brown, Katznelson & Center for Ungdomsforskning 2011, Louw 2013, Pilegaard Jensen et al. 2009, Funder Hansen, Strøm & Schütter 2014, Helms Jørgensen et al. 2012, Hjort-Madsen 2012, Sylte 2014).

Flere studier peger på, at den praktiske og anvendelsesorienterede undervisning med fordel kan suppleres med et øget fokus på undervisningsdifferentiering og brugen af individuelle læringsmål, som en måde at gøre læring konkret og synlig på i undervisningen. Dialogen om formål og relevans er en metode til at gøre undervisningen vedkommende. Eleverne skal kunne forstå læringsmålene. I den henseende er feedback et væsentligt element. Tydelig kommunikation, åbenhed og dialog om læring er afgørende, og det, at lærerne præcist og utvetydigt anviser, hvor de vil hen med undervisningen, minimerer usikkerhedsfaktorer og forvirring for eleverne. Hvorimod underkendelse af elever hæmmer deres muligheder for faglig udvikling og giver dem mindre lyst til at lære. Genkendelse og anerkendelse af elevernes ressourcer er tæt forbundet til lærernes kendskab til eleverne (Fink-Jensen 2004, Størner & Holm Sørensen 2014, Helms Jørgensen et al. 2012, Sylte 2014). Undersøgelser af grundforløb på erhvervsuddannelserne viser, at grupper af de unge har svært ved selvforvaltning og selvdisciplin. Her kan en tidsmæssig opdeling i mindre bidder være en hjælp. Det skal være konkret, hvad der forventes af eleven i hvert enkelt forløb, og hvad målet er. Lærerne må tage medansvar for denne gruppes deltagelse ved for eksempel at tilrettelægge flere korte og mere overskuelige forløb med klare opgaver og skabe en støt-

tende undervisningsstruktur (Brown, Katznelson & Center for Ungdomsforskning 2011, Louw 2013).

I forhold til at fremme elevernes motivation har det ifølge en række studier endvidere afgørende betydning, at der er mest mulig opfølgning i forhold til den enkelte kursist. I forhold til gruppen af elever med sociale og faglige udfordringer nævnes dobbeltlærerordninger, lektieintegrationsindsatser og andre former for studiestøtte, som væsentlige værktøjer til at sikre den individuelle opfølgning (Funder Hansen, Strøm & Schütter 2014, Helms Jørgensen et al. 2012).

Behovet for undervisningsdifferentiering understreges desuden af et studie baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt 7.000 elever på erhvervsuddannelsernes grundforløb. Den viser, at eleverne har vidt forskellige forudsætninger for at gennemføre forløbet. På baggrund af studiet har forfatterne udarbejdet fire elevprofiler: "de afklarede", "de kritiske", "de usikre" og "de fraværende". Typologien handler i høj grad om eleverne motivation, men dimensioner omkring faglig selvsikkerhed/usikkerhed er ligeledes på spil (Brown, Katznelson & Center for Ungdomsforskning 2011). Denne typologi kan eventuelt anvendes til at nuancere billedet af de unge på UPGRADE. På trods af at de unge på UPGRADE på forskellig vis kan karakteriseres som unge med sociale og faglige udfordringer, er der, som det senere vil fremgå af resultaterne af casestudiet, store interne forskelle på elevernes motivation, skoleglæde, selvtillid og afklaringsniveau. De fire elevprofiler kan eventuelt inspirere til et nyt blik på eleverne i UPGRADE-forløbene. Nogle af eleverne ved, hvad deres mål er den første dag. De ved, hvad de mangler, og hvordan de skal komme derhen, mens andre er helt uafklarede. Elevprofilerne kan på den måde inspirere til at differentiere indsatsen og lave individuelle mål for eleverne.

Differentiering af undervisning og individuelle læringsmål kræver meget af lærerne. Det kræver ikke mindst, at lærerne har et indgående kendskab til deres elever og forskellige forudsætninger. Litteraturen nævner imidlertid ikke noget om, hvad der rent organisatorisk skal til for, at lærerne opnår et tilstrækkeligt kendskab til deres elever. Litteraturen har derimod vægt på, at mange lærere oplever en splittelse mellem de faglige og socialpædagogiske indsatser i undervisningen, og at den store gruppe af elever med faglige og sociale udfordringer på bl.a. erhvervsuddannelserne og VUC kræver, at lærerne har stærke kompetencer inden for klasse- og læringsledelse. Ligesom lærerne skal bruge hinandens viden og erfaringer til at planlægge, gennemføre og evaluere undervisningen i fællesskab. Forskellige typer af elever kan tage forskellige grader af ansvar for egen læring. I den sammenhæng er det væsentligt, at lærerne har fokus på kommunikationen med eleverne med henblik på at sikre, at eleverne er klar over deres egen rolle og ansvar i læringsaktiviteterne. I forlængelse heraf er løbende og relevant feedback væsentlig for elevernes oplevelse af, at de lærer noget og udvikler sig (Danmarks Evalueringsinstitut 2014, Brown, Katznelson & Center for Ungdomsforskning 2011, Louw 2013, Hjort-Madsen 2012, Springbræt 2013).

Inddragelsen af idræt og sundhed som en del af skoledagen skaber ikke nødvendigvis positive effekter. Det kan være svært at se relevansen af sådanne initiativer for elever på erhvervsskoler. I den sammenhæng påpeger forfatterne, at det er væsentligt at koble indsatsen til elevernes fag og skabe relevans for deres kommende arbejdsliv. Det kunne for eksempel være fokus på løfteteknikker for mekanikerelever (Helms Jørgensen 2011).

I dette afsnit er beskrevet væsentligheden af, at undervisningen af elever med faglige og sociale udfordringer er praksisnær og anvendelsesorienteret, idet studierne peger på, at det fremmer elevernes motivation for undervisningen, når denne relateres til et kommende erhverv. Ligeledes viser litteraturen, at det har afgørende betydning for elevernes motivation, at lærerne er i stand til at gennemføre en differentieret undervisning med brug af indi-

viduelle læringsmål, hvilket kræver et grundigt kendskab til eleverne. I relation til UPGRADEs videre udvikling kan ovenstående fund i litteraturen anvendes til, at projektet fortsat prioriterer, at lærerne og vejlederne opnår et grundigt kendskab til elevernes fremtidsønsker i forhold til erhverv og i så høj grad som muligt målretter undervisningen herefter. Den praksisnære og anvendelsesorienterede tilgang til undervisningen kan med fordel følges op af individuelle læringsmål, som ikke alene relaterer sig til elevens faglige niveau men også fremtidsønsker og en måske spirende fagidentitet. I afsnittet er desuden beskrevet fordelene ved at inddele eleverne i forhold til en typologi bestående af fire elevprofiler "de afklarede", "de kritiske", "de usikre" og "de fraværende", hvilket KORA anser som et nyttigt redskab i relation til den brede målgruppe af elever på UPGRADE-forløbene. Typologien vurderes ikke mindst at kunne styrke undervisningsdifferentieringen i projektets videre udvikling.

2.2.3 Vejledning og personlige støtteordninger

Litteraturstudiet viser, at vejlednings- og brobygningsaktiviteter samt personlige støtteordninger som muligheden for mentorer og coaches har stor betydning for unge med faglige og sociale udfordringer.

I forhold til vejledning peger litteraturen på, at det er afgørende, at der veksles mellem fælles aktiviteter og individuelt arbejde med uddannelsesønsker. Derudover virker ung-til-ung-vejledning positivt, og det kan være relevant at bruge denne form for vejledning mere systematisk. Til sidst er det afgørende, at forskellige vejlednings- og uddannelsesmæssige aktiviteter koordineres, så de fremstår som et samlet forløb. Det er den væsentligste enkeltfaktor i forhold til, om vejledning virker. Det er det sammenhængende vejledningsforløb, der sætter gang i refleksions- og afklaringsprocesser. Det kræver godt samarbejde mellem vejledere og lærere, da den gode vejledning finder sted i skæringsfeltet mellem vejlederens kendskab til uddannelsessystemet og kendskabet til den enkelte unges styrker/svagheder og potentiale/begrænsninger, som læreren ofte vil have. Her kan de sociale myndigheder være en yderligere medspiller, og samarbejdet mellem mentorer og vejledere kan være hensigtsmæssigt. En mentor kan betyde en mere nær kontakt til en voksen, som en vejleder ikke har mulighed for at give (Katznelson & Pless 2007, Brown, Katznelson & Center for Ungdomsforskning 2011, Katznelson & Pless 2005, Katznelson, Pless & Learning Lab Denmark 2006).

I en rapport om fastholdelse og frafald i de nordiske lande konkluderes det, at det i en dansk kontekst viser sig afgørende med et godt samarbejde på tværs af erhvervsskoler, UU og produktionsskoler. De gode skoler har en strategi mod frafald, der er kendt af de ansatte, og som anvendes målrettet og systematisk. Endvidere har skolerne en klar ansvarsfordeling i forhold til at følge op på de unge, der falder fra. Skolerne vurderer alle elevers realkompetencer, hvilket bruges ved tilrettelæggelsen af særlige grundforløb, der indeholder en praktisk tilgang til læring. Endelig gør de brug af mentorer og coaches, og har gode elev-lærer-relationer, hvor lærerne giver personlig støtte og tilbagemeldinger til eleverne (Markussen 2010). Flere studier støtter op om pointerne vedrørende væsentligheden af udbyggede støttefunktioner og effekten af mentor/coachfunktioner og det at have en klar formuleret strategi i forhold til frafald/fastholdelse for unge med faglige og sociale udfordringer (Pilegaard Jensen et al. 2009, Størner & Holm Sørensen 2014).

I ovenstående afsnit fremgår det, at unge med sociale og faglige udfordringer har stor gavn af vejledningsaktiviteter og individuelle støtteordninger, såsom mentorer og coaches. I relation til vejledning peger litteraturen især på, at det er afgørende med et sammenhængende vejledningsforløb, hvor vejlednings- og uddannelsesaktiviteter koordineres på samme måde, som der lægges op til i UPGRADE. Endvidere fremhæves det, at det i relation til

brobygningsaktiviteter er væsentligt med et tæt samarbejde mellem erhvervsskoler, UU og produktionsskoler, hvilket ligeledes er et centralt aspekt af hele UPGRADE-projektets organisering og tilrettelæggelse. Endelig peger litteraturen på, at personlige støtteordninger såsom mentor- og coachfunktioner har en positiv effekt på unge, som har det svært i uddannelsessystemet. Som det fremgår af næste kapitel gøres der i UPGRADE-forløbene brug af mentorer. De er imidlertid ikke en del af UPGRADEs konceptbeskrivelse, som heller ikke indeholder en klar strategi for at sikre fastholdelse/samt modvirke frafald. KORA vurderer, at der i den videre udvikling af UPGRADE-projektet med fordel kan skrives en strategi for at modvirke frafald samt brugen af personlige støttefunktioner ind i projektets konceptbeskrivelse.

2.3 Opsamling på litteraturstudiet

Samlet set peger litteraturstudiet på, at et trygt og godt undervisningsmiljø med gode relationer eleverne imellem og specielt til lærerne er afgørende for elevernes udbytte af et undervisningsforløb. Derudover er praksisnær pædagogik, hvor relevansen af det faglige materiale er tydelig for eleverne, individuelle læringsmål og sammenhæng i vejledningsaktiviteter betydningsfulde for elevernes udbytte.

De nedenstående opsamlende punkter bygger på det samlede litteraturstudie. Punkterne har betydning for at skabe det gode undervisningsmiljø og øge elevernes motivation for uddannelse.

- Undervisning i karaktertræk og personlig udvikling tages bedre imod blandt elever i folkeskolealderen sammenlignet med ældre elever. Et studie af et forberedende grundforløb på erhvervsuddannelserne viser, at eleverne oplever socialpædagogisk undervisning som spild af tid (Katznelson 2007), hvilket er en tendens, som jf. næste kapitel om casestudiet også gør sig gældende blandt de unge på UPGRADE-forløbene. KORA vurderer, at det kan være problematisk at inddrage og overføre studier med fokus på elever i folkeskolealderen til målgruppen for UPGRADE, der er 15-30 år, idet den ældre målgruppe må forventes at være mere selvstændig end den yngre målgruppe. Udviklingsgruppen bag UPGRADE har i forarbejdet til projektet været opmærksomme på denne problematik, men som det vil fremgå af casestudiet, er der et behov for at gentænke den personlige kompetenceudvikling, så den opleves mere meningsfuld for eleverne. Litteraturstudiet beskriver bl.a., hvordan undervisningen i personlig udvikling med fordel kan integreres i danskundervisningen, hvilket eksempelvis kunne afprøves i UPGRADE-forløbene.
- Et trygt læringsmiljø med positive relationer eleverne imellem samt til deres lærere skaber de bedste rammer for god vedkommende undervisning, og øger elevernes motivation. Et trygt læringsmiljø sikres bl.a. gennem anvendelsen af positiv psykologi, et resourcesyn på eleverne og struktur i undervisningen. Derudover er en høj normering væsentlig – lærerne skal have tid nok til alle elever. UPGRADE-projektet lægger i vid udstrækning allerede vægt på gode lærer-elev-relationer og på at møde eleverne med et resourcesyn. Projektet har dog i mindre grad fokus på at bidrage til de positive relationer eleverne imellem, ved eksempelvis at lade eleverne fungere som rollemodeller for hinanden. KORA vurderer, at dette med fordel kan afprøves i projektet.
- Struktur og variation i undervisningen, differentieret undervisning, konkrete og synlige mål med undervisningen, praktisk og anvendelsesorienteret undervisning samt individuelle læringsmål er idealet for den gode undervisningspraksis. I forhold til at styrke den praksisnære tilgang i projektet anbefaler KORA, at projektet fortsat prioriterer, at

lærerne opnår et grundigt kendskab til elevernes fremtidsønsker i forhold til erhverv og i så høj grad som muligt målretter undervisningen herefter. Som beskrevet i næste kapitel er UPGRADEs målgruppe meget differentieret. KORA vurderer, at UPGRADE-projektet med fordel kan afprøve anvendelsen af en typologi over de forskellige elevprofiler i projektet i forhold til at styrke undervisningsdifferentieringen på forløbene.

- Relationsarbejdet og den gode undervisning er krævende for lærerne. Det er derfor hensigtsmæssigt at tænke i samarbejde og erfaringsudveksling mellem lærere samt evt. at benytte dobbeltlærerordninger. I konceptbeskrivelsen og tilrettelæggelsen af UPGRADE er der allerede taget højde for, at fagpersoner omkring de unge på UPGRADE arbejder meget tæt sammen. Det sker blandt andet ved ugentlige teammøder i hver af de to kredse, hvor faglærere, kredscoordinatorer, UU-vejledere, undervisere i personlig kompetenceudvikling, mentorer og andre relevante personer mødes og diskuterer konkrete problemstillinger som for eksempel konflikter på holdet, planlægning af den kommende uge samt taler om og deler viden om eleverne og eventuelle udfordringer. KORA vurderer med henvisning til litteraturstudiet, der bl.a. afdækker faren for en overansvarliggørelse af fagpersonerne i projektet, at disse møder er væsentlige at bibeholde.
- Vejledning har stor betydning for unge med faglige og sociale udfordringer, og vejledningsaktiviteter skal fremstå som et samlet forløb for at give mest udbytte. Til udsatte unge har ekstra støttefunktioner som mentorer og coaches en stor betydning. Som det fremgår af næste kapitel gøres der i UPGRADE-forløbene brug af mentorer. De er imidlertid ikke en del af UPGRADEs konceptbeskrivelse, som heller ikke indeholder en klar strategi for at sikre fastholdelse og modvirke frafald. KORA vurderer, at der i den videre udvikling af UPGRADE-projektet med fordel kan skrives en strategi for at modvirke frafald samt brugen af personlige støttefunktioner ind i projektets konceptbeskrivelse.

3 Casestudiet

I dette kapitel præsenteres casestudiets metoder og resultater. Først beskrives den metodiske tilgang, hvorefter de væsentligste fund gennemgås. Kapitlet har fokus på erfaringerne fra de to konkrete UPGRADE-forløb og sigter mod at besvare spørgsmålet: *Hvad virker godt/mindre godt i forhold til at skabe faglig og personlig udvikling samt at afklare og støtte eleverne undervejs i forløbene?* Derudover er formålet med casestudiet at indhente og præsentere konkret viden om UPGRADE-forløbene, der er gennemført i foråret 2015. Forskelle mellem de to forløb beskrives ligeledes i casestudiet.

Gennem casestudiet gives indblik i erfaringer med de to UPGRADE forløb i henholdsvis Kreds Nordsjælland og Kreds Vestegnen. Med inddragelsen af de to forskellige forløb i casestudiet opnås en komparativ optik, der sikrer blik for styrker og eventuelle svagheder i det enkelte forløb i forhold til at fungere som løftestang for unges faglige niveau og motivation for samt brobygning til erhvervsuddannelse.

3.1 Casestudiets metodiske tilgang

De centrale metoder i casestudiet har været observation i forbindelse med undervisning i dansk, matematik og personlig kompetenceudvikling; fokusgruppeinterview med elever på UPGRADE-forløb samt individuelle interview med undervisere, kredscoordinatorer, UU-vejledere, sagsbehandlere/visitatorer til forløbet, en mentor og projektlederen for UPGRADÉ. Nedenfor beskrives det empiriske arbejde nærmere.

3.1.1 Observation

Der er foretaget observation i forbindelse med undervisning og pauser over to dage på hvert af de to forløb. Observationer giver mulighed for at indfange sociale mønstre, regler og praksisser i en given sammenhæng (Hastrup 2010). I Kreds Nordsjælland var observationsdagene fordelt på en torsdag, hvor UPGRADE-holdet havde undervisning i personlig kompetenceudvikling og dansk, samt en mandag, hvor eleverne primært arbejdede med matematik. I Kreds Vestegnen var observationsdagene fordelt på en torsdag med matematik og en fredag med dansk. I løbet af fredagen havde flere af eleverne ligeledes samtaler med en UU-vejleder.

Der er udarbejdet en observationsguide med fokus på følgende områder:

- Elever. Køn og alder. Fremmøde. Stemning blandt de unge på holdet, hvad sker der i pauserne. Kroppe, hvordan sidder de, rækker de hånden op, hvilken vej er deres ansigt vendt. Aktivitet i timerne, rækker hånden op, får hjælp af læreren, arbejder individuelt, er aktiv i gruppearbejde.
- Underviserne. Hvordan agerer de, hvordan taler de til de unge, hvilke pædagogiske greb anvendes, stemning i timerne. Brug af logbøger.

Der er skrevet observationsnoter ned i løbet af dagene, efterfølgende er noterne skrevet ud og kodet tematisk med henblik på analyse og præsentation af resultater. Information fra observationerne inddrages som baggrundsviden i analyserne. Observationsnoterne er væsentlige for fastholdelsen af konkrete erfaringer fra livet i felten (Hastrup 2010).

3.1.2 Fokusgruppeinterview med elever

Der er foretaget fokusgruppeinterview med de unge i løbet af skoledagen på observationsdagene. Der er i alt gennemført 8 fokusgruppeinterview med elever med 2-5 deltagere i hvert interview. I alt er 24 unge interviewet, heraf 10 unge kvinder og 14 unge mænd.

Fokusgruppeinterviewet er relevant, når man er interesseret i viden på gruppeniveau om sociale gruppers fortolkninger, interaktioner og normer. Typisk vil det være muligt at producere viden om kompleksiteterne i sociale praksisser på baggrund af deltagernes (mulige) forskellige forståelser og blikke på et bestemt fænomen (Halkier 2010).

Efter aftale med underviserne blev interviewene ikke planlagt på forhånd. Interviewene var afhængige af, hvilke elever der var til stede til undervisning de specifikke dage, og hvilke opgaver de sad med. Det betød blandt andet, at det kun blev til et interview en af dagene i Kreds Vestegnen, da de unge denne dag arbejdede meget koncentreret i matematik, og det ville faglæreren nødig forstyrre. Eleverne blev spurgt om, de ville deltage i interviewet. De fleste ville gerne deltage, i alt tre elever takkede nej til at deltage. De elever, der var til stede på interviewdagene på forløbene, er blevet inviteret til at deltage i interview, men nogle gik enten for tidligt hjem eller var ikke til stede, når det var muligt at samle en gruppe til interview.

Der er udarbejdet semi-strukturerede interviewguides. Fokusgruppeinterview med elever har omhandlet følgende emner:

- Baggrund og motivation for at være på UPGRADE-forløb. Herunder de unges vej til UPGRADE, hvad de har lavet før, og hvor de er på vej hen.
- Undervisningen på UPGRADE. Hvordan undervisningen i dansk, matematik og personlig kompetenceudvikling konkret foregår. Hvad eleverne oplever de lærer. Brug af logbogen og undervisning i de syv karaktertræk.
- Lærerne, UU-vejledere og andre relevante fagpersoner. Herunder elevernes relationer til de forskellige fagpersoner, tilbagemeldinger og samtaler.
- Brobygning. Erfaringer fra og holdninger til forskellige brobygningsaktiviteter.
- Socialt miljø og fremmøde/fravær. Med fokus på det sociale miljø på holdet, rammer for undervisningen, muligheden for at få morgenmad og frokost på skolen samt elevernes perspektiver på fremmøde og fravær.

Fokusgruppeinterviewene med eleverne er udgangspunkt for en central del af analyserne i kapitlet.

3.1.3 Interview med fagpersoner

Fagpersoner omkring UPGRADE-forløbene er interviewet, tabel 3.1 nedenfor viser en oversigt over interviewene. Formålet med interviewene er at høre deres oplevelser af UPGRADE, sådan som det ser ud fra interviewpersonernes forskellige positioner. I gennem interview er det muligt at få indblik i menneskers livssituation, deres meninger, holdninger og oplevelser. Udgangspunktet er altså at tilvejebringe detaljeret og intensiv viden (Brinkman & Tanggaard 2010). Udvælgelsen af interviewpersoner sigter mod at nå så langt omkring forløbene som muligt. En af konsekvenserne heraf er, at der er interviewet to personer mere i Kreds Nordsjælland end i Vestegnen, da der i Nordsjælland er flere aktører involveret i UPGRADE. Udover personerne i tabellen nedenfor er projektlederen for UPGRADE fra Region Hovedstaden interviewet.

Tabel 3.1 Interview fagpersoner

Kreds Nordsjælland	Kreds Vestegnen
Matematiklærer	Matematiklærer
Underviser i PKU fra Springbræt	Dansklærer (teamkoordinator)
Vejleder fra erhvervsskole	UU-vejleder
UU-vejleder	Sagsbehandler
Sagsbehandler	Kredskoordinator
Mentor	
Kredskoordinator	

Interviewene med matematik- og dansklærerne er foregået som afslutning på observationsdagene, imens de resterende interview er foretaget som telefointerview.

Det overordnede fokus i interview med fagpersoner på tværs af de to forløb har været følgende:

- UPGRADE-forløbet. Herunder kombinationen af intensiv undervisning i dansk, matematik og personlige kompetencer. Hvad fungerer godt ved forløbet, og hvad kan eventuelt forbedres?
- Eleverne. Med fokus på om det er den rigtige gruppe af elever, der er på holdet, hvordan er deres faglige niveau og rykker de sig, det sociale miljø, elevernes fremmøde samt elevernes muligheder efter UPGRADE.
- Undervisning i dansk, matematik og personlig kompetenceudvikling. Planlægning, undervisningsmateriale og forløb af undervisningen. Undervisernes roller i forhold til eleverne. Brug af logbøger og løbende samtaler med eleverne.
- Brobygning. Planlægning og overvejelser, elevernes udbytte og forslag til forbedringer.
- Vejledning. Hvordan foregår vejledning af eleverne, hvem varetager den, og hvilken funktion har vejledningen?

Guiden er tilpasset de enkelte fagpersoner, hvoraf for eksempel underviserne på UPGRADE er blevet interviewet omkring alle emner, mens underviseren fra Erhvervsskolen Nordsjælland primært blev interviewet omkring brobygningsforløbet. Guiden er altså tilpasset de enkelte fagpersoners arbejde og deres rolle i UPGRADE. I de tilfælde, hvor det har været muligt, har fagpersonerne sammenlignet UPGRADE-forløbet i foråret 2015 med det første forløb i efteråret 2014.

Der er skrevet referat af både fokusgruppeinterview og de individuelle interview. På samme måde som observationsnoterne er referaterne efterfølgende tematisk kodet som et led i analyseprocessen. Interviewene med fagpersonerne er udgangspunkt for en central del af analyserne i kapitlet. I brugen af citater fra fokusgruppeinterview og individuelle interview fremgår det, om udtalelsen stammer fra en elev/fagperson fra Kreds Vestegnen eller Kreds Nordsjælland.

Casestudiet tegner ikke et fuldstændigt billede af de to UPGRADE-forløb, der er derimod tale om udpluk af viden om forløbene fra en bestemt periode. For at tegne et mere detaljeret billede af hverdagen på de to forløb, kunne det have været relevant at prioritere mere tid til observationer spredt ud over forløbene. Specielt i forhold til at sætte fokus på og vurdere lærernes metoder i den faglige undervisning. På samme måde ville det være en

fordel at kunne lave en indledende interviewundersøgelse og en afsluttende. Begrænsningerne i casestudiet til at tegne et billede af forløbene i den afsluttende fase i foråret 2015 betyder, at konklusionerne skal læses med det i mente.

3.2 Centrale temaer i casestudiet

I de følgende afsnit præsenteres casestudiet med fokus på visitationen til UPGRADE, den faglige undervisning, undervisningen i personlig udvikling (PKU), brugen af logbog, støtte og vejledning, fremmøde/fravær, samarbejde mellem fagpersoner i de to kredse samt de unges udbytte af forløbene.

Generelt er der fra både de unge på og fagpersonerne omkring forløbene et positivt syn på projektet, de to forskellige forløb og de unges udbytte. Dog er der forskellige udfordringer for projektet, specielt i forhold til PKU, logbog og de unges fravær.

3.2.1 Visitationen til forløbene og deres målgruppe

Formålet med visitationen til UPGRADE-forløbene er at sikre, at eleverne tilhører den målgruppe, som tilbuddet retter sig imod. Derudover afklares det igennem visitationen, at de unge har både personlige og faglige forudsætninger for at gennemføre et UPGRADE-forløb.

UPGRADEs succes er afhængig af, at det er de rigtige unge, der visiteres til forløbene. Interviewpersonerne fra både Kreds Vestegnen og Nordsjælland vurderer, at det er muligt at rumme den brede gruppe af elever på forløbene på trods af, at flere har problemer med misbrug og erfaringer fra et kriminelt miljø. Dog er nogle unges udfordringer på et niveau, hvor UPGRADE ikke er det rigtige tilbud – i hvert fald lige nu. Det gælder eksempelvis, hvis den unge ikke har en fast bopæl og eventuelt tager sig af yngre søskende ligeledes uden fast bopæl.

Derudover peger sagsbehandleren fra Kreds Nordsjælland på en problematik i forhold til, hvornår og hvor ofte nye UPGRADE-hold kan starte op. UPGRADE er afhængig af, at de unge har mulighed for efterfølgende at tage EUD optagelsesprøven eller andre prøver og starte på en ungdomsuddannelse eller forløb på VUC efterfølgende. Fra Jobcentrenes side ønskes et rullende optag med opstart flere gange årligt. Inden for rammerne af bekendtgørelserne er det dog kun muligt med opstart af forløbene to gange årligt, så eleverne fra UPGRADE har mulighed for at starte på EUD grundforløb eller anden uddannelse i januar eller august. Dermed kan nogle unge komme til at vente i lang tid på at starte på UPGRADE.

Sagsbehandlerne fra begge kredse fortæller, at det kræver tid at identificere relevante unge, og sagsbehandlerne vægter de unges motivation højt. Det er en udfordring for sagsbehandlerne at ramme et hensigtsmæssigt antal tilmeldte til forløbene. Årsagen er, at fremmødet er ustabil, og der vil altid være nogle fra målgruppen, der ikke vil møde op. På det første forløb i efteråret 2014 var UPGRADE i Nordsjælland ramt af en stor frafaldsproblematik (Rieper & Andersen 2015). Derfor blev holdet overbooket i foråret 2015, men her har fremmødet været mere stabilt.

Sagsbehandlerne fortæller om deres arbejde med visitationen:

Der er måske 300 unge i Hillerød, der ikke er i uddannelse, men det er jo ikke alle, der kan komme på UPGRADE, ikke alle der er klar til det eller kan gennemfø-

re. En ting er tal på papiret, noget andet er virkeligheden. (Sagsbehandler, Kreds Nordsjælland)

Vi har nogle unge, vi allerede har sendt videre til UU-vejlederen, som gerne vil afsted, og som vil det. Jeg havde en i går, der blev helt glad, da han hørte, at han kunne have sin 9. klasse til jul. Men modsat også en, der ikke er interesseret. Han har været anbragt hele sit liv og kunne slet ikke se ideen i det (Sagsbehandler, Kreds Vestegnen).

Projektlederen for UPGRADE fortæller om sit syn på målgruppen:

Den tidligere jobcenterchef fra Høje Tåstrup havde et udsagn, jeg ikke kan slippe. Man skal jo ikke lave et forløb – også finde elever der passer til det. Man skal lave forløb, der passer til de unge, man sidder overfor på jobcentrene. Det fornemste, vi kan gøre, er at tilrettelægge indsatsen til unge, som, jobcentrene mener, er relevante. Samtidig skal vi holde fast i, at de unge skal være i stand til at modtage undervisning, så intensivt, som det er (Projektleder, UPGRADE).

Kredskoordinatoren fra Vestegnen siger om målgruppen:

De får fat i nogle af dem, der har det svært og har det svært med at gå i skole. Det er klart, at nogle af dem vil falde igennem, det vil der altid være, men nogle vil blive ved, så de får fat i nogle, jeg tror ikke det kunne gøres meget anderledes, nogle skal måske igennem to gange, før de kommer videre. Det virker, som om det er det rigtige grundlag, man arbejder med (Kredskoordinator, Kreds Vestegnen).

En af faglærerne problematiserer elevgruppen og mener, at der er nogle, der ikke hører til på forløbene:

Der er nogle, der har brug for mere end 14 uger, for at de kommer nogen vegne. For nogle handler det om indstilling og lyst. De kommer en gang imellem, lytter lidt, giver så op, og så går de. Det er elever, der ikke burde være her, for det her tilbud er rettet mod folk, der har lyst. Så er der også nogle, hvor der kan ske noget uforudset. Eksempelvis en der blev smidt ud af lejligheden med sin mor og bror, så smuttede moren, og han stod alene med sin lillebror. Han skal ikke være her, han skal helt sikkert have hjælp men et andet sted (Lærer, Kreds Vestegnen).

Sagsbehandlerne beskriver de unge, der visiteres til UPGRADE som tunge, komplicerede unge, nogle med diagnoser og/eller (mis)brug af euforiserende stoffer eller alkohol, en med hjerneskade. En faglærer fra Kreds Vestegen supplerer og fortæller, at det er svært at vurdere, om de unge har et misbrug ud fra en 30 minutters samtale, det er ikke noget, de unge fortæller som det første, derimod er det noget, vi opdager hen ad vejen. Faglæreren fremhæver det faglige og motivationen som det afgørende, og ikke hvorvidt de unge har et misbrug eller ej. "Du finder ikke mange her på Vestegnen i den her målgruppe, som ikke har misbrug. Halvdelen af dem, der sidder inde i klassen, de er jo kriminelle eller har misbrug. Jeg synes, målgruppen er for snæver". En sagsbehandler fra Kreds Nordsjælland fortæller videre, at de på forløbet er blevet opmærksomme på en pige, der skal udredes for en adfærdsforstyrrelse efter forløbet: "Det vil jeg sige, at det havde vi nok ikke fundet ud af, hvis der ikke havde været en lærer, der havde kigget på hende med andre øjne".

Resultaterne af pilotforløbene viser, at det både i Nordsjælland og på Vestegnen var en stor udfordring at sikre et stabilt fremmøde. Dette problem var særligt udtalt i Nordsjælland, hvor fremmødet var stærkt aftagende over tid for hovedparten af de unge, hvilket desuden gik udover mulighederne for at vurdere de unges faglige og personlige progression. Testresultaterne for de unge, som gennemførte de tre planlagte test i dansk og matematik ved primo, medio og ultimo kurset viser en positiv progression i særligt matematik. Datamaterialet for testen i dansk var for usikker til, at der med sikkerhed kunne konkluderes en positiv progression i dansk (Rieper & Andersen 2015).

Set i lyset af, at elevgruppen har været mere udfordret end tiltænkt i målgruppebeskrivelsen, er det tankevækkende, at en stor del af de unge alligevel klarer sig godt og gennemfører UPGRADE, som evalueringen af forløbene i efteråret 2014 viser. Interviewpersonerne peger på, at flere af de unge, der består, har store udfordringer i deres liv. Samlet set er der altså fordele og ulemper ved det brede optag til UPGRADE-forløbene. På den positive side er der både blandt elever og fagpersoner en forståelse af UPGRADE som en positiv faktor i de unges liv. De unge har både fagligt og personligt gavn af forløbene. Som forløb kan UPGRADE altså rumme forskellige typer af udfordrede unge. På den anden side bør der være en afvejning af, hvor udfordrede de unge på UPGRADE bør være. Faglærerne og mentoren peger på enkelte af de unge, der er uden for rækkevidde af forløbet af den simple årsag, at de ikke dukker op til undervisningen. Denne relativt lille gruppe af unge, der stort set ikke dukker op til undervisningen, står med udfordringer, de har behov for en anden form for hjælp til. Her kan UPGRADE og samarbejdet mellem fagpersoner ses som en mulighed for at få øje på disse unge og sætte andre ting i værk for at hjælpe dem.

3.2.2 Metoder i den faglige undervisning

Formålet med undervisningen i dansk og matematik er, at de unge på kort tid tilegner sig de nødvendige dansk- og matematikfaglige færdigheder og motivation for at uddanne sig.

Observationer samt interview med faglærere og unge viser, at der på forløbene veksles mellem klasseundervisning, gruppearbejde og individuelt arbejde. Individuelt arbejde er den primære form i Kreds Nordsjælland. Her er der i udgangspunktet to undervisere til stede i timerne, hvilket er en væsentlig faktor. Der er sket ændringer af tilrettelæggelsen af den faglige undervisning sammenlignet med pilotforløbene. I Kreds Vestegnen er undervisningen blevet mere målrettet de afsluttende AVU-prøver og ikke så individuelt tilrettelagt som tidligere. I Kreds Nordsjælland er undervisningen stadig individuelt tilrettelagt og mange arbejder på pc, men hvor den tidligere også var tilrettelagt ud fra interesser og uddannelsesmål, handler den individuelle tilrettelæggelse nu primært om elevernes niveau og faglige mangler. I Kreds Vestegnen er undervisningen opdelt mellem dansk og matematik, en faglærer står for undervisningen i dansk og undervisningen i matematik er delt mellem to lærere. I Kreds Nordsjælland foretages undervisningen af to lærere, der begge kan undervise i både dansk og matematik (de har dog hver især et hovedansvarsområde). Her er undervisningen ikke skarpt opdelt mellem dansk og matematik, tiden fordeles mellem de to fag, alt efter hvad den enkelte elev har mest brug for at arbejde med. Eleverne testes flere gange i forløbet, ligesom forløbet afsluttes med prøver. Eleverne styrer til dels selv, hvornår de holder pauser, en ordning som både faglærere og elever er glade for. Derudover er skoleglæde, tryghed og gode relationer mellem faglærere og unge væsentlige fokuspunkter i undervisning. Udfordringerne for den gode undervisning er et svingende fremmøde samt elever, der enten kommer sent eller går tidligt.

Om forskellen i tilrettelæggelsen af undervisningen fortæller en lærer fra Kreds Vestegnen:

Det første forløb var med en helt anden målsætning, der havde vi syv uger og skulle ikke følge AVU-bekendtgørelsen. Der skulle vi gøre det mere erhvervsrettet. Der gjorde vi det meget individuelt, så da vi var ude og screene de unge, der spurgte vi ind til, hvad det var, de ville. Hvis der var en, der ville være dyrepasser, så fandt jeg fagtekster relateret til det. Det var meget mere individuelt, og de kunne se meningen med det, fordi de kunne se, hvad de skulle bruge det til. Det her er mere diffust, fordi de ikke på samme måde kan se, hvad de skal bruge det til. Det rager dem en skid at sidde og læse et eventyr. Men i og med, at de skal til eksamen i det, så stejler de ikke over det, ligesom de måske gør med PKU (Lærer, Kreds Vestegnen).

Projektlederen fra Region Hovedstaden fortæller, at de i styregruppen er opmærksomme på de udfordringer, der er forbundet med de ændrede rammer i Kreds Vestegnen. Projektlederen beskriver, at de ændrede forhold er en udfordring at arbejde med, men der må arbejdes inden for de muligheder, der nu engang er.

En lærer fra Nordsjælland fortæller om undervisningen:

Der er lagt op til, at undervisningen skal være individuel. Vi har indskrevet 28 elever, de har stor spændvidde på det faglige niveau, og de er på meget forskellige steder socialt og fagligt. Vi har tit mere end 20 elever om dagen. Når der er så mange, så bliver det mindre målrettet den enkelte, end hvis man havde 14. Jeg prøver stadig at gøre det meget individuelt, hvordan de arbejder, hvad de arbejder med og så videre. Men det at lave noget til ham, der vil være elektriker, som retter sig mod elektrikeruddannelsen, det kan vi slet ikke. Men jeg kan godt sørge for, at han har nogle danskmaterialer, der træner ham, så han bliver klar til den prøve, han skal bestå. Det er dansk, der er svært for ham, så er det dét, vi prøver at målrette. Vi prøver at målrette det, så de bliver i stand til at bestå (Lærer, Kreds Nordsjælland).

Den individuelle tilrettelæggelse af undervisningen har svært ved at tage højde for både de unges planer for fremtidig uddannelse, faglige niveau og dermed mulighed for at bestå de relevante prøver. Den væsentligste årsag hertil er det høje antal af elever på holdet. Frem for at planlægge undervisningen ud fra de unges individuelle målsætninger, så opgaverne eksempelvis handler om det fag, den unge gerne vil arbejde inden for, prioriteres det i Kreds Nordsjælland at planlægge undervisning, så de unge kan bestå en bestemt prøve, eller ud fra om de har mest brug for at forbedre deres dansk- eller matematikkompetencer. Der er en høj grad af selvbestemmelse for de unge, hvis de selv mener, at det er bestemte områder af matematikken, de har behov for at træne, så finder faglærerne opgaver, der passer. I Kreds Vestegnen er undervisning målrettet AVU-prøverne og derudfra tilrettelagt de enkelte elevers niveau og behov.

I dansk og matematik anvendes tests indledningsvist til at vurdere elevernes niveau. Derefter benyttes tests til på den ene side at måle og dokumentere elevernes faglige udvikling, men også til at synliggøre den faglige udvikling for de unge selv. Udover tests arbejdes der med materiale, der ligner de prøver, eleverne i sidste ende udsættes for. De unge siger om tests og karakterer:

I dansk får vi altid karakterer. I matematik der tager vi den bare på tavlen med det samme. Det er rart at få den der anerkendelse, når man får 2 eller 4 eksempelvis, så ved man da, at man kan noget (Elev, Kreds Vestegnen).

Jeg får lidt mere selvtillid, når man har lavet det rigtigt. Så får man lige mod til at prøve det næste også (Elev, Kreds Vestegnen).

Den første test, der kunne jeg ikke en skid. Men så bliver man mere afklaret på, hvad man kan og ikke kan. Fordi til den første test kunne man ikke noget og så til de næste, så opdager man, at nu kan man altså godt (Kreds Nordsjælland).

Det er vigtigt med de ekstra lærerressourcer, at der er flere hænder til at hjælpe. Den måde, det er organiseret i Kreds Nordsjælland, hvor der ideelt set er to lærere til stede i alle timer, kræver, at det er to lærere, der har kompetencer i både dansk og matematik. I Kreds Vestegnen er der en dansklærer og to matematiklærere, her er der for det meste en faglærer til stede, men i nogle tilfælde er der to faglærere eller en faglærer og en UU-vejleder til stede til undervisningen. De unge er på tværs af interviewene generelt enige om, at deres faglærere i dansk og matematik tager højde for deres forskellige niveauer. De fleste har bevæget sig videre fra deres indledende niveau og fået sværere og sværere opgaver. Enkelte føler dog ikke, at faglærerne har tid nok til at hjælpe dem, specielt i de timer, hvor der kun er en faglærer til stede. Ligesom enkelte af de unge fortæller, at de giver op, når de ikke kan få hjælp, så er det nemmere at lave noget andet eller holde pause end at sidde og vente på hjælp. På Vestegnen er de glade for de skiftende arbejdsformer med klasseundervisning, gruppearbejde og individuelt arbejde. I matematik sættes elever på forskellige niveauer ofte sammen i en gruppe, og ifølge læreren har både de fagligt svage og de fagligt stærke elever et godt udbytte af en form for gruppearbejde. Samtidig får de unge ofte selv lov at vælge, om de vil arbejde individuelt eller sammen i grupper. I Nordsjælland arbejder eleverne mest individuelt. De unge siger om undervisningen og deres lærere:

Nogle gange er det god og god sammen, andre gange er det en dårlig og en god sammen. Det er forskelligt, hvordan de deler os op. Det kan jeg godt lide (Elev, Kreds Vestegnen).

De er friske nok. De er sgu meget sjove. De er ikke kedelige, som alle andre lærere jeg har haft (Elev, Kreds Nordsjælland).

Det er den bedste lærer, jeg nogensinde har haft. Tidligere har jeg aldrig kunnet lide at fremlægge i klassen. Hun skaber bare ro, og folk har respekt for hende (Elev, Kreds Vestegnen).

På tværs af gruppen af faglærere er der enighed om, at relationsarbejdet til de unge er uhyre vigtigt. En af faglærerne siger, at svage unge ikke kan lære noget af lærere, de ikke kan lide, og netop derfor er det afgørende. En anden supplerer: *"Det her kan kun lykkes, hvis du har en god relation til dine elever, og det får du, hvis du er meget sammen med dem."* Denne pointe og tilgang til undervisningen er helt i tråd med resultaterne af litteraturstudiet, som netop understreger væsentligheden af gode lærer-elev-relationer for elevernes lyst og motivation i forhold til uddannelse. Faglærerne deler også deres pauser med de unge, spiser sammen med dem og går med ud til rygeskurene og snakker med de unge i pauserne. Det er ikke en del af konceptbeskrivelsen for UPGRADE, men både på Vestegnen og i Nordsjælland er det en del af faglærernes pædagogik, at eleverne i udgangspunktet selv styrer, hvornår og hvor ofte de holder pauser, undtagen når der er klasseundervisning. Eleverne mener ikke, det skaber uro, at de selv kan bestemme over deres tid, derimod mener de, at det ville skabe mere uro, hvis de skulle sidde og vente og blive rastløse. Enkelte synes dog, der er nogle, der altid holder pause. Nedenfor fortæller en elev og en faglærer om pauserne:

Vi kan også bare tage pauser. Det gør meget, for så kan man bedre arbejde seriøst med tingene, når man ved, at man bare kan gå ud og få luft, når man trænger til det (Elev, Kreds Nordsjælland).

Det ligger ikke i projektet, det er os, der har bestemt det. Tanken er, at vi har med stressede og sårbare unge med vanvittige dårlige skoleoplevelser at gøre. Så har jeg en forestilling om, at hvis man har stressproblematikker, så skal alt være stressreducerende. Jeg tror godt, man kan mærke, når man trænger til en pause. Rigtigt mange af vores unge er blevet presset til at arbejde videre og fortsætte ud over grænsen, og så er det, at de ryger på internettet i stedet for. Jeg bliver sur, hvis de går, imens jeg står og snakker, Jeg tror på, det er godt at holde pause i 20 minutter, også arbejde i 20 minutter. De har brug for at opleve, at de får noget ud af det, og at de får lavet deres ting i skolen. Det er også noget med, at de får lov at opleve, at de ikke får angst eller høj puls bare af at gå i skole (Lærer, Kreds Nordsjælland).

Det kan være meget svært at planlægge undervisningen. Faglærerne ved aldrig, hvor mange elever der dukker op – eller hvornår de kommer. Lærerne siger:

Det er nok først omkring 10.30, der er en relativt stor elevgruppe, i dag var der én kl. 9, da der egentlig var mødetid. Men når man hører deres historier, hvad de har været ude for, er det i det hele taget utroligt, at de kommer op om morgenen. Hvis det var en selv, så kunne man nok ikke komme ud af sengen om morgenen, så ville man nok bare ligge der og kigge op i loftet (Lærer, Kreds Vestegnen).

Mødetiden er ikke løs. Den er kvart over otte! Vores unge er lidt løse (Lærer, Kreds Nordsjælland).

De unge er også klar over udfordringerne:

Det er rart, hvis man ikke kan koncentrere sig mere, så er det rart at kunne gå ud og få noget luft. På en måde er det dumt, det ville være bedre, hvis vi havde faste pauser, så vi ikke hele tiden forsvandt fra undervisningen (Elev, Kreds Nordsjælland).

Det er en balancegang for faglærerne, hvornår de skal starte undervisningen, så den eller de elever, der møder til tiden, ikke kommer til at vente for længe, samtidig med at de elever, der kommer senere, skal kunne følge med og samtidig ønsker faglæreren ikke at gentage sig selv for mange gange.

Samlet set ser vi fordele og ulemper ved den fri tilgang til pauser, som der er på forløbene. Fordelene er, at eleverne føler sig godt tilpas på holdene, og at pauserne kan tilpasses de unges individuelle arbejde, hvilket vurderes at gøre nogle af de unge mere tilbøjelige til at møde op frem for blot at blive hjemme. For nogle unge er det afgørende, at de kan få lidt luft eller en kort lur på sofaen. Ulemperne er, at det kan være svært at planlægge undervisningen og vide, hvornår undervisningen kan starte. Empiri fra observationerne viser, at enkelte af de unge opholder sig meget kort tid i klasselokalet mellem rygepauserne. Samtidig er strukturen unik for UPGRADE. Det betyder, at når de unge fortsætter på et andet uddannelsesforløb, skal de tilpasse sig en mere stram struktur med faste pauser, hvilket de ikke forberedes på i UPGRADE-forløbet. Litteraturstudiet peger på, at struktur er med til at skabe en tryghed, og de fleste studier anbefaler derfor, at undervisningen af unge med

faglige og sociale udfordringer foregår struktureret og med et klart formål, som tydeliggøres for eleverne.

De undervisningsmetoder, som anvendes i projektet er velfungerende i forhold til målgruppen. Specielt de nære relationer mellem faglærere og de unge er betydningsfulde. De unge oplever at blive taget alvorligt og lyttet til. Den individuelle tilgang målrettet elevens niveau og behov synes ligeledes at være en afgørende faktor. I forhold til planlægningen af den faglige undervisning er der konkrete forskelle mellem forløbene i Kreds Nordsjælland og Kreds Vestegnen. De to forløb skal ikke mindst forholde sig til og arbejde inden for forskellige bekendtgørelser. Det er KORAs vurdering, at det er sværere for underviserne at sikre en erhvervsrettet og individuelt tilrettelagt undervisning på 14-ugers forløbet sammenlignet med 7-ugers forløbet, idet 14-ugers forløbet er bundet op af AVU-fagbekendtgørelsen.

Afsnittet viser, at de individuelle mål og fokuset på udvikling spiller en rolle i forhold til elevernes udbytte af den faglige undervisning. Enkelte elever nævner, at de synes den første test lå for tidligt i forløbet. På samme måde som de elever, der udvikler sig i en positiv retning, bliver glade for tilbagemeldingerne, kan man også forstille sig, at det modsatte er tilfældet for de elever, der ikke oplever faglig fremgang. Disse holdninger kommer ikke til udtryk i fokusgrupperne, men det kan netop skyldes, at det ikke er nemt at tale om nederlag og manglende succes i fokusgrupper.

3.2.3 Metoder i undervisningen i personlig kompetenceudvikling

Formålet med undervisningen i personlig kompetenceudvikling (PKU) er, at underviserne i samarbejde med deltagerne arbejder på at forbedre og styrke de personlige kompetencer, der er nødvendige for at gennemføre en erhvervsuddannelse

Både i Kreds Vestegnen og Nordsjælland er der enighed om, at PKU ikke fungerer optimalt i sin nuværende form, og at der skal arbejdes videre med at udvikle denne del af UPGRADE-forløbene. Eleverne fortæller, at de er mere fraværende i PKU-timerne end i dansk og matematik. Flere fagpersoner fortæller, at eleverne har svært ved at se sammenhængen mellem PKU og den faglige undervisning, og at PKU fylder meget, når der er tale om heldagsundervisning. I Nordsjælland overvejes det derfor at sprede PKU ud over alle ugens dage, ligesom at lærerne fra PKU skal være til stede i de faglige timer for at skabe sammenhæng mellem aktiviteterne og øge kendskabet til eleverne. Flere nævner, at det måske kan være en mulighed at kalde PKU noget andet, da navnet "personlig kompetenceudvikling" kan opleves som endnu et tegn på, at man ikke er god nok, som man er.

Undervisningen i PKU er organiseret forskelligt på de to forskellige forløb. På Vestegnen varetages PKU af tre UU-vejledere. Her var der mange timer i PKU i starten af forløbet, og så er det blevet mindre mod slutningen. UU-vejlederen fortæller, at det er Region Hovedstadens ide med de syv karaktertræk. Det var en del af projektet fra starten og en tvungen del af indholdet i PKU. I UPGRADE kaldes det dog kompetencer og ikke karaktertræk. UU-vejlederne på Kreds Vestegnen har fået lavet plakater med karaktertrækkene, arbejdet med at få et fælles sprog om karaktertrækkene, inspirerer, snakker, laver øvelser og viser film om unge, der har ændret livsbane.

I Nordsjælland varestages PKU af to undervisere fra Springbræt, en privat aktør (Springbræt 2013), da UU-vejlederne i Kreds Nordsjælland ikke har timerne til at varetage undervisningen. UU-vejlederen leverer her deres kerneydelse, som er vejledning. Her har holdet PKU hver torsdag og fredag igennem hele forløbet. I Kreds Nordsjælland er en af faglærerne ligeledes til stede i undervisningen i personlig kompetenceudvikling. En af underviserne fra Springbrættet fortæller:

Vi har taget udgangspunkt i de syv karaktertræk. Så dem har vi delt ud over de syv uger. Vi startede med nysgerrighed, kørte videre med vedholdenhed og så videre. Vi har også haft brug for at forberede os, vi har også skullet sætte os ind i de her karaktertræk. Fra hvilken vinkel kunne vi bidrage med noget? For mig har det været vigtigt at give de unge nogle strategier for at vide, hvordan man kan bruge de her karaktertræk. Ikke noget med at nu skal de blive bedre til det her, de kan meget af det i forvejen, der er flere vinkler på det. Jeg er gået op i, hvordan man kan bruge det, især videre i uddannelse, men også videre i livet. Så har jeg gjort meget ud af, at det har været vekslende mellem undervisning, video og diskussion, så der har været lidt for enhver smag. Så vores tilgang har været meget praktisk på den måde [...] Ordene (de syv karaktertræk) på væggen er en synliggørelse af det, så det hele tiden er synligt for dem, hvad det vi arbejder med, meget af det er bevidstgørelsen, derfor har vi valgt at hænge dem op (Underviser i PKU, Kreds Nordsjælland).

Ifølge underviseren fra Springbrættet er det for lidt, at de har været til stede på holdet to dage om ugen i forhold til at kunne bidrage med noget personligt til hver enkelt af de unge og støtte op om dem. Underviseren var med en enkelt dag, da holdet var på brobygning på erhvervsskolen, og der oplevede hun at få en helt anden fornemmelse for eleverne. Underviseren fremhæver et eksempel med en pige, der har haft angst over for lærere, det har matematiklæreren håndteret, men her kunne underviserne i PKU også have gjort en forskel, hvis de havde været til mere til stede.

Eleverne er generelt kritiske over PKU, en af dem siger:

Jeg er ikke så glad for de der lomme-psykologi-timer. Det blev ikke nævnt af min vejleder, da hun fortalte om det, og det er spild af tid, synes jeg. Jeg er kommet for at lære dansk og matematik, ikke for at undersøge mig selv (Elev, Kreds Nordsjælland).

De unge oplever ikke altid at blive behandlet som voksne mennesker i PKU, respekt er vigtigt for dem og opgaver, der kan opfattes som barnlige skaber lynhurtigt en negativ stemning blandt de unge. I Kreds Vestegnen nævnes en øvelse, hvor eleverne skulle klappe i takt og sige noget bestemt flere gange, som et eksempel på at undervisningen er barnlig, og at eleverne ikke føler sig respekteret som voksne mennesker af underviserne.

Det med at vi ikke bliver set på som voksne mennesker, det generer mig lidt. Det med at de siger, vi vil gerne behandle jer som voksne mennesker, men så behandler de os som børn bagefter (Elev, Kreds Vestegnen).

De vil gerne, at vi snakker om tingene, men når vi så prøver at snakke, så vil de ikke høre på os alligevel, så beder de os om at tie stille (Elev, Kreds Vestegnen).

Det kræver et vist mentalt overskud hos de unge at modtage undervisning i PKU. Som mentoren siger:

Hvis du ikke ved, hvor du skal sove i nat, eller du ikke har nogen penge, så står de jo af, når de får gennemgået en konflikttrappe (Mentor, Kreds Nordsjælland).

Eleverne oplever ligeledes, at strukturen for timerne i PKU afviger fra deres andre timer. I PKU skal de række hånden op og spørges, før de må sige noget, og der er pauser på bestemte tidspunkter, eleverne må ikke bare holde pause, når de selv trænger til det.

En væsentlig faktor i forhold til unges syn på PKU handler om, at der modsat dansk og matematik ikke er en afsluttende prøve i faget, ligesom de unge ikke skal bruge en bestemt karakter i faget for at komme videre i uddannelsessystemet. Sammenlignet med dansk og matematik, hvor de unge oplever at have travlt for at nå at lære, det de skal kunne til deres prøver, prøver som er afgørende for deres videre muligheder, er målene med PKU mindre målbare og abstrakte for de unge. Sammenlignet med dansk og matematik opleves PKU derfor af mange som decideret spild af tid eller blandt de milderes stemte, at der er sat for meget tid af til PKU. Nogle ser PKU som hyggelig afveksling til de "hårdere" dansk- og matematiktimer. Flere foreslår, at PKU tilrettelægges som individuelle forløb.

Tilrettelæggelsen af undervisningen i personlig kompetenceudvikling fremstår ikke tilstrækkeligt relevant for de unge i sin nuværende form. Her lever udformningen af UPGRADE ikke op til kriterierne om at være tilstrækkelig praksisnær og individuelt tilrettelagt, som det ellers er tilfældet med den faglige undervisning, og som litteraturstudiet peger på som afgørende for elevernes motivation for læring. PKU kan med fordel tilrettelægges mere sammenhængende med undervisningen i dansk og matematik eller fungere som mere individuelt tilrettelagte forløb i tilknytning til andre vejledningsaktiviteter, mentoraktiviteter og faglige samtaler med lærere.

3.2.4 Anvendelsen af logbøger

Som et element i den personlige kompetenceudvikling skal eleverne på UPGRADE-forløbene udfylde en logbog, som er en bog, der udleveres til de unge ved forløbenes start, og hvori de skal vurdere sig selv i forhold til deres udvikling igennem forløbet. Ideelt set skriver deltagerne i logbogen hver dag om, hvad de har lært, hvad der har været svært, og hvad deres kommende mål er. Ideen med logbogen er, at den skal være de unges personlige fortælling om deres læring og udvikling. Logbogen består foruden nogle åbne spørgsmål angående de unges udbytte af UPGRADE-forløbet af en række standardiserede spørgeskemaspørgsmål med fokus på de syv karaktertræk; selvkontrol, social intelligens, nysgerrighed, vedholdenhed, engagement, taknemmelighed og optimisme (se logbogen i bilag 2).

Interview med både elever og fagpersoner viser, at logbøgerne ikke fungerer efter hensigten. Eleverne oplever arbejdet med logbogen som irrelevant, de kan ikke se, hvad de skal bruge det til. Derudover er der sket en udvikling i løbet af forløbet. Faglærerne fortæller, at de i starten brugte meget tid og energi på logbøgerne, men når de fortsat møder modstand, giver de lidt op og vil hellere bruge tiden på noget andet. I Kreds Nordsjælland blev logbøgerne fundet frem, og eleverne opfordret til at skrive i dem som afslutning på en dag med matematik, men det var få af de unge der den dag fulgte opfordringen. De unge siger om logbogen:

Den er spild af tid, der er ingen, der gider skrive i den. Man skal jo skrive i den hver dag. Men når man har fri, så vil man have fri. Så jeg skriver bare, jeg har haft matematik i dag... Jeg ved ikke, hvad jeg skal skrive (Elev, Kreds Nordsjælland).

Jeg har lyst til at kaste den ad helvede til. Jeg er i forvejen imod det at skrive logbog. Det hjælper ikke, at de tvinger mig til at skrive i den. Jeg skriver ekstremt minimalt i den – for eksempel "har lavet matematik i dag". Vi skal skrive en gang om dagen, men jeg skriver minimalt om, hvad jeg har lavet, og om jeg er glad eller sur (Elev, Kreds Vestegnen).

Jeg har brugt den lidt, men jeg skrev bare, at jeg ikke har fået kage (Elev, Kreds Nordsjælland).

I Kreds Nordsjælland blev det hurtigt tydeligt, at mange elever havde svært ved at forholde sig til logbogen. Det blev for abstrakt, og derfor forsøgte underviseren i PKU at give eleverne konkrete spørgsmål til den daglige brug af logbogen:

1. Hvad har jeg lært i dag?
2. Hvad har jeg lært om mig selv? (Nysgerrighed, selvkontrol, optimisme, engagement, social intelligens, taknemmelighed, vedholdenhed)
3. Hvad har været godt?
4. Hvad har været dårligt?

De unge nævner dog ikke spørgsmålene som en hjælp. De unge skal sætte mål op for sig selv, her er der et eksempel på, at en har skrevet, at han vil drikke nogle flere øl. Hver fredag har eleverne vurderet sig selv i forhold til de enkelte karaktertræk, her har underviserne i PKU prioriteret at give personlig feedback. Underviseren fra Springbrættet fremhæver i den sammenhæng igen fordelene ved at sprede undervisningen i PKU ud over alle ugens dage, på den måde kan underviserne i PKU bedre støtte op om logbogen og hjælpe de unge, der har svært ved selv at skrive i logbogen. Samtidig ville deres feedback på logbogen være mere reel og vedkommende, da den ville ske på baggrund af et bredere kendskab til de unge.

Fagpersonerne er ligeledes kritiske overfor logbogen, som den ser ud nu. De siger om logbogen:

Jeg er nødt til at sige, at det ikke fungerer. Det er en fantastisk måde, for dem der kan lide at skrive og piger, der kan lide at være kreative. Men rå drenge, der har svært ved ord, der er det bare svært. De føler på en eller anden måde, at de bliver slået i nakken. Jamen hvad har jeg lært? Det er virkelig op ad bakke for dem. Til gengæld har vi oplevet, at det med at snakke to og to bag en lukket dør, hele det arbejde, det har de været glade for (UU-vejleder, Kreds Vestegnen).

Drengebørn, der ikke engang kan lide at se sin egen skrift, der skal svare på, om de er opmærksomme på deres egne signaler på en skala fra 1-10. Eller er jeg taknemmelig for det, jeg får? Hvis de nu ikke synes, de får eller har noget som helst, så kan man rigtigt føle sig som en taber (Mentor, Kreds Nordsjælland).

Det har ikke fungeret på det her forløb, de gider dem ikke, de gider ikke skrive i dem. Det skal tænkes på en anden måde, hvad er det, de skal bruges til? Det fungerede fint på det første forløb. Det er for meget at sige, at det er hver dag, når forløbet er så intenst, som det er, måske en gang om ugen i stedet for, integrere det en gang om ugen. Lige nu er det meget frit, hvad de kan skrive, de skal sætte sig ned og skrive en fristil, det ved de ikke, hvad de skal stille op med, det skal være mere konkret (Kredskoordinator, Kreds Nordsjælland).

Kredskoordinatoren fra Vestegnen er enig i, at logbogen ikke anvendes, som den skal. Men hun tror på logbøgerne, tror på at den form for refleksion er god og vedkommende for den enkelte, men det kræver meget af faglærerne og UU-vejlederne, at det bliver gjort på den rigtige måde. De skal forklare og føre de unge hen til det, sætte sig ned og hjælpe dem med det.

Sammenfattende peger casestudiet på, at det er u hensigtsmæssigt for de unge at forholde sig til syv standardiserede karaktertræk, da det opleves negativt og i bedst fald meningsløst for de unge. Endvidere er det KORAs vurdering, at fokuset på at skabe en udvikling på de samme syv karaktertræk for alle deltagerne på UPGRADE-forløbene dels kan ses som et

udtryk for et mangelsyn på de unge, dels udelader at forholde sig til den enkelte unges ressourcer og behov. Litteraturstudiet peger på vigtigheden af et resourcesyn på de unge i sammenhæng med en individbaseret tilgang, hvilket KORA vurderer i stedet bør afspejles i arbejdet med logbogen. Den individbaserede tilgang til logbogen kan tænkes sammen med PKU og give de unge medbestemmelse på, hvilke mål der er mest relevante netop for dem at arbejde med. Det er dog en pointe, at arbejdet med logbogen ikke skal placeres alene hos den unge men ske i et samarbejde med lærere. Samtidig er den daglige brug af logbogen en udfordring for både elever og lærere, da den kommer til at optage meget tid. Det kan derfor overvejes, om logbogen skal frem hver dag eller på bestemte tidspunkter i løbet af ugen.

3.2.5 Metoder i forhold til at afklare og støtte eleverne

I UPGRADE er der indbygget forskellige elementer til at afklare og støtte elever, herunder brobygning, vejledning og brugen af mentorer. Udformningen og vægtningen af de enkelte aktiviteter ser forskelligt ud i de to kredse.

Brobygningen har på forårsforløbene fungeret godt i Kreds Nordsjælland og mindre godt i Kreds Vestegnen. I Nordsjælland har der været brobygning på en erhvervsskole og i Vestegnen har brobygningsaktiviteterne været spredt mere ud. Brobygning har vidt forskellige forudsætninger i de to kredse og det er en del af forklaringen.

Vejledningen foretages i Kreds Vestegnen af UU-vejlederne og i Kreds Nordsjælland af UU-vejledere og faglærere. I Vestegnen har vejlederne ideelt set samtaler med de unge en gang om ugen. I Nordsjælland foregår vejledningen mere uformelt i timer af faglærerne, og når UU-vejlederne kommer på besøg. De unge er glade for vejledningen. De oplever det som forvirrende at finde ud af, hvilke krav der stilles til at komme ind på bestemte uddannelser. Tillid og tryghed til lærere og vejledere er afgørende for de unge i vejledningen.

Brugen af mentorer er kun sket i Kreds Nordsjælland. Her er der positive erfaringer med at lade mentorerne fokusere på de unges fravær og hjælpe de unge med vidt forskellige problemer, der kan spænde ben for, at de kan fokusere på uddannelse.

Samlet set udgør de forskellige aktiviteter et net, der skal afklare og støtte de unge. Som litteraturstudiet viser, er sammenhængen mellem de enkelte støtte- og afklaringsindsatser afgørende for relevansen for elevernes udbytte af aktiviteterne. Nedenfor gennemgås de væsentligste pointer fra henholdsvis brobygning, vejledning og mentorordning.

Brobygning

Brobygningen på UPGRADE-forløbene har til formål at give eleverne et realistisk billede af erhvervsuddannelser og arbejdsmarkedet. Igennem brobygningen motiveres eleverne til at tro på egne muligheder for at få en uddannelse og plads på arbejdsmarkedet.

Brobygningen foregår på to vidt forskellige måde på de to forløb. I Nordsjælland har man i samarbejde med Erhvervsskolen Nordsjælland planlagt et samlet firedages brobygningsforløb. På efterårsforløbet var brobygningsdagene spredt ud over de syv uger – det fungerede ikke hensigtsmæssigt, og derfor valgte man at samle dagene i forårsforløbet. Vejlederen fra EUD er meget positiv over for UPGRADE og specielt, at der er tale om et kort forløb. Derudover er han enig i valget af at samle brobygningsdagene. På den måde spares der en del tid, fx i forhold til at forklare om sikkerhedsregler, og de unge får fornemmelse af, hvad det vil sige at have en hverdag på en erhvervsskole. For faglærerne kan det dog fungere som aflastning, hvis brobygning er spredt over flere uger. Underviseren fra EUD fortæller videre,

at brobygningsforløbet minder om den type brobygningsforløb, erhvervsskolen tilrettelægger for elever fra 8. klasse. De unge fra UPGRADE blev introduceret til murer-, elektriker-, maler- og tømrerfaget. De blev vist rundt på skolen og så de forskellige værksteder, og en dag skulle de fx bygge en lille scene i træ. Eleverne har haft nogle gode dage og er blevet inspireret. Der er blandt andet en ung mor, der tidligere ville være fitness-instruktør, hun har nu fået øje på flere muligheder blandt EUDs uddannelser. Ligesom et par af pigerne har fået øje på mulighederne inden for malerfaget. Faglærerne i Kreds Nordsjælland er også positive omkring brobygningen. En af dem fortæller, at succesen i høj grad skyldes gode undervisere på EUD. Eleverne derimod var indledningsvist ikke positive over for brobygningen, men det blev de på grund af underviserne. En af de unge siger:

Det er fint som en lille prøvelse på, hvad erhvervsuddannelserne kan give. For nogle er det vel fint nok til at finde ud af, hvad de vil fremover, for andre er det ikke. Hvis jeg ikke i forvejen havde lyst til at blive elektriker, så var det nok ikke efter den dag, jeg havde besluttet mig. Det er begrænset, hvad man kan nå på en dag (Elev, Kreds Nordsjælland).

I Kreds Vestegnen har det blandt andet af økonomiske årsager ikke været muligt at indgå samarbejdsaftaler med erhvervsskoler. Derfor har der ikke været planlagt et decideret brobygningsforløb på EUD. Her har UU-vejlederne derimod stået for at tilrettelægge forskellige brobygningsaktiviteter. Der har blandt andet været arrangeret besøg på Roskilde Tekniske skole, besøg på en SOSU-skole og HG på CPH West. Derudover har de haft besøg af en iværksætter, der fortalte om at være selvstændig, og der var arrangeret et besøg hos en fiskehandler. Det sidste besøg blev aflyst, da kun en af eleverne mødte op på stationen for at tage med. En af de unge fortæller, at faglærerne siger: "Vi kan ikke tvinge jer til at gå op på stationen, men vi vil råde jer til det?". Generelt er de unge på Vestegnen negative i deres bedømmelser af brobygningsaktiviteterne, de oplever ikke, at de er målrettet netop deres behov. Flere foreslår, at man kunne vælge de besøg, der er relevante og ellers få mulighed for at få undervisning i dansk eller matematik i stedet, så man ikke skal pjække. To elever fortæller:

Jeg gider ikke komme. Der ikke nogen voksne mennesker, der gider på tur med børnehaven. Jeg gider da ikke ud og se på en eller anden restaurantskole, hvis jeg gerne vil på teknisk skole. Hvis jeg skal ud på en skole og kigge, så kunne jeg da bare selv tage derud (Elev, Kreds Vestegnen).

Jeg fik mulighed for at tage ud på en skole alene med en vejleder, det var rigtig godt for mig, Jeg ved ikke, om de har gjort det med andre. Men det var fint, for det var en skole, der var helt relevant for mig (Elev, Kreds Vestegnen).

En af UU-vejlederne udtrykker frustration over, at de unge ikke oplever brobygningsaktiviteterne som relevante, da hun i flere tilfælde oplever, at besøg er yderst relevant for nogle af de uafklarede elever, der konsekvent vælger at blive væk. UU-vejlederen oplever, at en kursist på holdet i foråret 2015 har formået at skabe en dårlig stemning omkring aktiviteterne ude af huset. Kursisterne på holdet i efteråret 2014 tog derimod bare af sted, og så fik de noget ud af det. UU-vejlederen fortæller, at de unge specielt får noget ud af besøgene, når de møder andre unge, der ligesom dem selv har haft noget at slås med, og som alligevel har klareret den og er kommet igennem. Fremadrettet vil de på Vestegnen arrangere besøgene så tidligt som muligt i forløbet, hvor de unge stadig er nysgerrige, måske endnu ikke har lagt sig fast på en bestemt uddannelse og endnu ikke er presset af de afsluttende prøver. UU-vejlederen efterlyser desuden muligheden for at planlægge et decideret brobygningsforløb på en teknisk skole som i Nordsjælland, hvor de unge får mulighed for at få fingrene ned i noget, i stedet for bare at blive vist rundt på skolen.

KORA vurderer, at brobygning er et væsentligt element i forhold til at afklare og støtte eleverne, idet det giver eleverne mulighed for at snuse til hverdagen som elev på en erhvervsskole. Erfaringerne fra Kreds Nordsjælland er positive. Her foregår brobygningen som et samlet forløb og ikke som spredte besøg. Hvis det er muligt i Kreds Vestegnen, bør et decideret brobygningsforløb planlægges i samarbejde med en erhvervsskole.

Vejledningen

Formålet med vejledningen er at tilrettelægge et personligt udviklingsforløb for de enkelte deltagere samt at gennemføre personlige samtaler og følge op på disse.

Skellene mellem faglærerne og UU-vejlederne er flydende. Det betyder, at faglærerne i nogle tilfælde kan komme til at bruge meget tid på vejledningsopgaver af den simple årsag, at det er dem, der er mest sammen med de unge, og de unge føler en høj grad af tillid til deres faglærere.

I Kreds Vestegnen er der en UU-vejleder til stede hver fredag, hvor der ideelt set holdes samtaler med alle de tilstedeværende elever. Samtalerne bruges til at afklare de unges mål og muligheder samt afklare, hvad der skal til for at komme ind på en bestemt uddannelse. Derudover hjælper UU-vejlederne konkret de unge med at søge ind på uddannelser. De unge taler i den forbindelse om, at de skal huske deres NemId for at kunne søge ind. UU-vejlederen fremhæver kombinationen af PKU og de ugentlige samtaler som noget, der rykker de unge – det, at UU-vejlederne ser de unge så mange timer ugentligt, betyder noget. Her fremhæves de ugentlige samtaler som væsentlige. I samtalerne snakker vejlederne med de unge om motivation, deres udvikling, hvad der er svært lige nu, og hvor de kan se sig selv fremover. Som UU-vejlederen siger, giver de ugentlige samtaler mulighed for at holde de unge lidt i hånden, få det personlige med og hjælpe dem med at se, at de udvikler sig. Hun fortæller videre:

Det rykker ikke nødvendigvis efter en uge eller 14 dage, men man kan fornemme, at der er nogle af de unge, der aldrig har talt med nogen om de her ting før. En af de kvindelige elever, hun har sagt, jamen jeg er klar over, at det her er min sidste chance, hun har den spidsede blyant klar. Det er interessant, at hun er nået dertil. Da hun startede, havde hun 35 forslag til, hvad hun gerne ville. Så fik vi det kogt ned til 5 ting, inden vi tog ud på besøg. For at se, kan jeg se mig selv her? Det er en vigtig del, det med at komme ud på besøg. Kan jeg se mig selv gå ind ad den her dør? Det der med at skulle ud og ind ad en ny dør, det er svært for mange af dem. De skal forberede hjernen på, at det er det her, jeg skal (UU-vejleder, Kreds Vestegnen).

UU-vejlederen fra Vestegnen fortæller videre, at der er et par af drengene på holdet, der i princippet skal tilmeldes noget til efter sommerferien. UU-vejlederen beskriver dem som meget uafklarede. De har ikke selv nogen ide om, hvad de gerne vil, og de har undgået brobygning. Derfor er UU-vejlederen usikker på, hvad drengene skal efter UPGRADE.

I og med at UU-vejlederne ikke varetager PKU i Kreds Nordsjælland, er de ikke på samme måde en del af hverdagen som i Kreds Vestegnen. Derfor er det udtalt, at de to faglærere ligeledes varetager en vejledningsfunktion for de unge. Faglærerne har været med unge på individuelle skolebesøg og til samtaler. Ligesom det her er faglærerne, der undersøger, hvad det kræver af den enkelte at komme ind på bestemte uddannelser, sørger for eller hjælper den unge med at søge ind med NemId. Herunder et uddrag fra observationsnoterne:

Inden matematikundervisning starter, fortæller læreren, at det er hendes plan at nå rundt til alle elever, der dukker op i dag og høre, om de ved, hvad de skal efter sommerferien. Hvis de ikke ved det, så skal de hjælpes til at finde ud af det. Hvis de ved det, så skal de søge ind på uddannelsen, eller der skal tjekkes op, om de har gjort det. "Det er egentlige ikke vores opgaver, men der er ikke rigtigt andre, der gør det, og det er jo vigtigt, at de kommer videre. En af drengene skal til Aarhus Tech, og vi skal have fundet ud af, om han så skal til Aarhus til optagelsesprøve, eller om han kan gøre det her" (Lærer, Kreds Nordsjælland). Faglæreren fortæller videre, at hun i sidste uge var med en anden til møde på handelskolen. Inden mødet var han ret sikker på, at det var den vej han skulle. Men til mødet blev både han og hun afklarede om, at det var det ikke. Så nu skal de have fundet ud af, hvad han så skal. Der var ikke lige andre, han kunne tage med, så derfor tog hun med ham. Det er muligt at gøre den slags en af de dage, hvor der er to undervisere. I det samme går en anden af drengene forbi, faglæreren fortæller, at han er kommet ind på den pædagogiske grunduddannelse. Han smiler stort, imens faglæreren fortæller det (Observationsnoter, Kreds Nordsjælland).

Selvom vejledningen forløber meget forskelligt i de to forløb, fungerer den overordnet set godt i begge kredse. I begge forløb oplever eleverne, at de igennem vejledningen er blevet mere afklarede omkring deres fremtid, og helt konkret er mange meldt til en uddannelse med opstart i august 2015. Der er dog en mindre gruppe af unge, der er meget uafklarede, og som undgår både brobygnings- og vejledningsaktiviteter. Det er væsentligt at være opmærksom på denne gruppe i forhold til at differentiere vejledningsindsatsen. Her kan de fire elevprofiler: "de afklarede", "de kritiske", "de usikre" og "de fraværende" præsenteret i litteraturstudiet muligvis inspirere. Vejledningens form bør tilrettelægges ud fra den enkelte unge og dennes ståsted.

I Kreds Nordsjælland kræver det megen forberedelse og ressourcer fra faglærernes side at varetage så store dele af vejledningsopgaverne, som de i praksis gør. Hvis denne form fortsætter i Kreds Nordsjælland, bør der i planlægningen af lærernes arbejde tages hensyn til vejledningsopgaverne.

Litteraturstudiet påpeger, at det er væsentligt, at vejledningsforløb fremstår sammenhængende for eleverne. I forlængelse heraf er det væsentligt at sammentænke de konkrete vejledningssamtaler med andre afklarings- og støttende indsatser i UPGRADE.

Brugen af mentorer

Brugen af mentorer er på nuværende tidspunkt ikke en del af konceptbeskrivelsen for UPGRADE. I Nordsjælland er der på forløbet i foråret 2015 inddraget brugen af mentorer. Faglærerne er meget glade for samarbejdet. For eksempel fortæller en faglærer:

Mentorerne skal have stor ros. Det er nok 2/3 af projektets succes, fordi de har fulgt op og samarbejdet med os, og så har de nok brugt flere ressourcer eller timer, end de har fået af kommunen. Og så er der noget i, at de unge kan blive trukket i ydelse, hvis de ikke møder op. Og så er vi jo også flinke, når de så kommer. Men det her med at have nogle, der skubber dem herhen, ja nærmest følger dem ind i lokalet, det betyder alt (Lærer, Kreds Nordsjælland).

I Nordsjælland handler mentorernes opgaver særligt om elevernes fremmøde. Faglærerne kontakter mentorerne, når eleverne ikke møder op til undervisningen. Derefter tager mentoren kontakt til eleverne telefonisk eller på sms. Igennem den nære kontakt til de unge

forsøger mentoren at motivere til fremmøde og identificere årsagerne til, at det kan være svært for den unge at overskue undervisningen. En af mentorerne fortæller, at det kan være mange forskellige ting, der volder problemer som fx børn, parforhold, penge, angst for mange mennesker, skimmelsvamp, svært ved at sove om natten, eller de mangler sted at bo. Hvis en af de unge kontakter mentoren om aftenen for at fortælle, at de af den ene eller anden grund ikke kan komme dagen efter, spørger mentoren ind til årsagerne. Hvis det er træthed eller lignende, opfordres de til at møde 9.30 i stedet for 8.15, som skemaet siger. Hvis deres cykel er punkteret, hjælper mentoren med at sørge for, at den på en eller anden måde bliver lappet. Derudover kommer mentoren på forløbet cirka en gang om ugen for at have den personlige kontakt. De unge er glade for, at kontakten med mentoren kan foregå om aftenen og i weekenderne. Mentorerne er ansat fem timer ugentligt, det dækker dog ikke over det reelle tidsforbrug. Det er nødvendigt at stå til rådighed på telefonen og være fleksibel, da mentoropgaverne ikke kan klares mellem 9 og 15 på hverdage. Derudover følger mentorerne de unge i deres start på uddannelse i august/september 2015.

Mentoren fremhæver tilliden som et væsentligt redskab i arbejdet med de unge. Det kommer blandt andet til udtryk i mentorens dialoger med de unge omkring fravær og årsagerne hertil. Derfor er det væsentligt, at mentoren ikke har en kontrolfunktion for jobcentret, da det ville være skadeligt for de unges tillid til mentoren.

Både faglærere og kredskoordinatoren fremhæver mentorernes indsats og daglige kontakt med de unge som afgørende for, at forløbet i foråret 2015 er blevet så godt, som det er. Det har virket godt med mentorernes opfølgning på de unges fravær.

I Kreds Vestegnen ønsker de også at få mentorer tilknyttet, men opgaverne skal ikke være de samme som i Nordsjælland. En af lærerne fortæller, at mentoren i stedet kan køre ud til de elever, der ikke tager deres telefon om morgenen, hjælpe med at løse konflikter og indgå i andre ikke-undervisningsrelaterede opgaver. På Vestegnen har det i efteråret 2014 og foråret 2015 været faglærerne, der har stået for den nære kontakt til eleverne. Når eleverne ikke møder op, sender faglærerne en sms for at høre hvorfor og for at opfordre til at dukke op senere på dagen. På samme måde kan de unge selv kontakte faglærerne telefonisk og på sms for at fortælle, hvorfor de ikke kommer eller kommer senere til undervisningen. En af faglærernes telefonnummer står derfor i hjørnet af tavlen i undervisningslokalet. På næste forløb er det planen, at der ligeledes tilknyttes mentorer på Vestegnen for at aflaste faglærerne og øge indsatsen imod elevernes fravær. Læreren er dog meget glad for den nære kontakt til de unge og ser det som en væsentlig del af relationsarbejdet mellem hende og eleverne. Det betyder noget, at de kan ringe til hende. Faglæreren fortæller, at hun har aftaler med flere af de unge om, at hun ringer til dem fx kl. 8.45

Ifølge litteraturstudiet er mentorordninger et velafprøvet og i mange tilfælde succesfuldt redskab i forhold til de unge med faglige og sociale udfordringer. Mentorordningen i Kreds Nordsjælland har specielt fokus på de unges fremmøde og fastholdelse af de unge i forløbet. Både de unge, mentoren og andre fagpersoner omkring forløbet er positive omkring ordningen. I Kreds Vestegnen er det ligeledes et ønske om, at en mentorordning bliver en del af UPGRADE-forløbet. De gode erfaringer fra Kreds Nordsjælland bør inddrages, såfremt der oprettes en mentorordning i Kreds Vestegnen. Derudover bør mentorordningen beskrives i konceptbeskrivelsen for UPGRADE.

3.2.6 Metoder til at sikre de unges fremmøde

Såvel casestudiet som den baseline af pilotforløbene, som KORA i foråret 2015 har foretaget i forbindelse med evalueringen, viser, at det er en væsentlig udfordring for UPGRADE-forløbene at sikre et tilstrækkeligt fremmøde blandt deltagerne. Af evalueringens baseline

fremgår det, at fremmødet for hovedparten af eleverne i Nordsjælland var stærkt aftagende over tid, mens fremmødet på Vestegnen var mere stabilt grundet en ihærdig indsats fra undervisningsteamets side. Det tyder på, at fremmødet har været mere stabilt både i Nordsjælland og på Vestegnen på forløbene i foråret 2015. Casestudiet peger dog i retning af, at problemerne med at sikre elevernes fremmøde ikke er løst, og at det for flere af eleverne snarere er reglen end undtagelsen at blive væk fra en del af den planlagte undervisning på dagen. Flere af de unge møder enten sent til undervisningen og/eller forsvinder fra undervisningen efter frokost. Samtidig er der elever, der møder til tiden (næsten) hver dag og kommer til undervisningen langt de fleste dage.

Elevernes mere eller mindre svingende fremmøde er en tilbagevendende problematik. Nogle elever kommer til tiden hver dag, andre dukker sjældent op, og de fleste på holdene befinder sig et sted derimellem. En del af fraværsproblematikken handler om unge, der enten møder sent eller går tidligt. Som beskrevet ovenfor er mentorer og faglæreres kontakt med og fokus på fremmøde en afgørende faktor. Mentorer og faglærere har fokus på årsagerne til fravær og forsøger at hjælpe de unge med at rydde barrierer af vejen og sætte mål for fremmøde i samråd med de unge. Derudover har praktiske forhold som rammer og forplejning stor betydning for eleverne. Relevans af undervisningen er ligeledes betydningsfuld for de unge. I et fokusgruppeinterview reflekterer to mandlige elever over fraværet på holdet:

Elev 1: Jeg har prøvet to dage, hvor det kun var mig, der var her kl. 9. Folk dumper bare ind, når det passer dem. Den eneste dag vi var fuldtallige, det var første dag.

Interviewer: Er det meget almindeligt, at I smutter efter frokost?

Elev 1: Ja, men det er bedre, end folk bliver og forstyrrer.

Interviewer: Hvordan kan det være?

Elev 2: Almindelig skoletræthed når folk pjækker. Hver gang der er PKU-dag, så bliver folk væk. Hvis der er to, der skrider, så er det nemmere lige at smutte med. Jeg var også tæt på at smutte lige før, men så blev jeg.

Interviewer: Hvorfor blev du så?

Elev 2: Jeg har brug for mere matematik.

Elev 1: Hvis der var PKU, så var der nok to til tre i klassen.

Elev 2: Jeg tænker bare, hvad fanden skal jeg bruge det PKU til? Jeg har 1.000 andre ting, jeg kunne bruge min tid på.

Interviewer: Betyder det noget, at jeres fremmøde registreres?

Elev 2: Jeg tror ikke, det gør noget. Jeg er ikke god til at komme op om morgenen og kommer ofte for sent. Hvis jeg skulle høre på brok, hver gang jeg kom, så ville jeg ikke komme. Jeg kommer bare lige så stille ind og sætter mig. De skal selvfølgelig prikke lidt, men så skal det mere være til vores samvittighed (Kreds Vestegnen).

Rammerne har stor betydning for de unge og deres fremmøde. Rammerne dækker over de sociale relationer internt mellem de unge, deres relationer til underviserne, og strukturen omkring pauserne har betydning. Derudover spiller det en rolle, at holdene har et fast undervisningslokale, som gerne ligger lidt for sig selv, og som de unge oplever som deres sted. I Kreds Vestegnen opleves det som en frustration, at de i eksamensperioden er blevet nødt til at skifte lokale. Ligesom pc'ere, lommeregnere, hæfter, blyanter, og hvad eleverne ellers kan få brug for i løbet af skoledagen, er til rådighed i lokalerne. De unge fremhæver dette som et plus, og der er en ting mindre, de skal koncentrere sig om, eller en undskyldning mindre for ikke at dukke op.

På begge forløb får de unge morgenmad og frokost. Forplejningen fremhæves af både elever, faglærere og andre fagpersoner som positivt i relation med elevernes fremmøde. En af kredscoordinatorerne siger:

Det, at de får morgenmad og frokost, det er de rigtigt glade for. Det er vigtigt, for at de kommer. Der er heller ingen tvivl om, at for nogle så er det den mad, de får at spise den dag (Kredscoordinator, Kreds Vestegnen).

En af faglærerne peger på betydningen af, at de spiser sammen med de unge og generelt holder pause sammen med dem. Morgenmaden består af boller/rundstykker med smør, ost og marmelade samt kaffe og te. Frokosten er enten sandwich eller varm mad. I Nordsjælland leveres maden af køkkenet på VUC, og der er generelt tilfredshed med både kvalitet og mængde.

På Vestegnen var det i efteråret køkkenet på VUC, der leverede maden, mens maden i foråret 2015 leveres af en anden kantine. Faglærere og elevers tilfredshed med forplejningen er dalet noget med dette skifte. Flere af de unge fortæller, at de har oplevet at få meget tørre boller, der næsten ikke kan tygges og få ondt i maven efter frokost. Deres erfaringer bakkes op af faglærerne.

Grundet de store udfordringer med at sikre elevernes fremmøde på UPGRADE-forløbene vurderer KORA, at der i den videre udvikling af UPGRADE-projektet med fordel kan skrives en strategi for at sikre fastholdelse og modvirke frafald ind i UPGRADEs konceptbeskrivelse. I denne sammenhæng anses det for oplagt at inddrage de gode erfaringer fra pilotforløbet på Vestegnen.

3.2.7 Metoder til at sikre samarbejde mellem fagpersoner

I UPGRADE er der mange parter involveret. Derfor er det afgørende at sikre tydelighed i opgavedeling, motivation, forståelse for kerneopgaverne og samarbejde. På www.kursusportalen.regionh.dk er der oprettet et grupperum til fagpersonerne omkring UPGRADE. Udover at fungere som fælles videns- og materialeportal, er det tanken, at fagpersonerne her kan kommunikere om gode erfaringer og udfordringer.

Samarbejdet mellem de forskellige fagpersoner omkring UPGRADE-forløbene er væsentligt både for fagpersonerne og eleverne. De ugentlige møder i de to kredse er med til at sikre et godt samarbejde mellem fagpersonerne. Møderne er ligeledes væsentlige i forhold til at vidensdele om de unge og sikre, at de unge får den hjælp, de har brug for. Derudover er funktionen af kredscoordinatoren i Nordsjælland og Vestegnen væsentlig i forhold til at koordinere de forskellige aktiviteter og fagpersoner, der er involveret i UPGRADE-forløbene.

I Nordsjælland står kredscoordinatoren blandt andet for undervisningsskemaet, få styr på brobygning, bestille mad til eleverne, sørge for lokaler og facilitere fredagsmøder. I Vest-

egnen er ansvaret delt mellem kredskoordinatoren (der er kommet sent ind i UPGRADE) og faglæreren i dansk som teamkoordinator. Teamkoordinatoren står for de daglige opgaver og fredagsmøderne, og når det er muligt deltager kredskoordinatoren i fredagsmøderne.

I udgangspunktet er der møder hver fredag i begge kredse. Her mødes de forskellige fagpersoner, der er tæt på UPGRADE i hverdagen som faglærere, undervisere fra Springbrættet, UU-vejledere og mentorer. Møderne bruges til at snakke om, hvordan det går på forløbene og om de enkelte elever. Ideelt set deltager alle til møderne hver fredag, men det er ikke muligt i praksis. Derfor foreslår kredskoordinatoren fra Kreds Vestegnen, at der udarbejdes en form for referat af møderne, så det er muligt at følge med, selvom man er fraværende til et møde.

Kredskoordinatoren fra Nordsjælland fortæller om funktionen af fredagsmøderne:

I starten havde vi meget fokus på, hvem er det, der er kommet ind ad døren, kommer de til undervisningen og udvikler de sig undervejs? Så efterhånden bliver det mere nogle praktiske ting som besøg af en fotograf, er der styr på brobygning, vi bruger meget tid på fokus på projektet og at holde styr på alle de der tests. Vi tester rigtigt meget på trods af, at det er syv uger. Men vi bruger stadig meget tid på at snakke om eleverne, er der nogle særlige foranstaltninger (Kreds koordinator, Kreds Nordsjælland).

Møderne mellem de forskellige fagpersoner tydeliggør forskelle mellem tilgange fra de involverede parter. I Kreds Vestegnen har der været et eksempel, hvor en kursist har slået en anden. Her var holdningen fra jobcentret, at vedkommende skulle bortvises, mens UU-vejlederne mener, at personen bør have en chance til. Det samme gælder problematikken om, hvor meget fravær den enkelte må have, før det resulterer i, at vedkommende ikke kan forsætte på holdet. Det er der ligeledes meget forskellige holdninger til.

En UU-vejleder fra Vestegnen fremhæver ligeledes fredagsmøderne som en del af det, der gør forskellen for UPGRADE. Hun beskriver møderne som en mulighed for at tale om de unge, deres motivation, rykker de (nok), hvem kommer ikke, hvad kan vi gøre: *”Så vi kan lave hegn og stillads rundt om dem”*. Generelt er de interviewede glade for fredagsmøderne.

UPGRADE er præget af en helhedsorienteret tilgang med samarbejde på tværs af forskellige institutioner. Det er første gang, aktørerne samarbejder så koordineret omkring en indsats til målgruppen. Det er KORAs vurdering, at samarbejdet fungerer godt og danner et stærkt fundament for UPGRADE-forløbene og visitationen af de unge.

3.2.8 Elevernes udbytte af forløbene

Det afgørende parameter for vurderingen af UPGRADE-forløbene er de unges udbytte heraf. I denne rapport er fokus på de unges oplevelser af UPGRADE-forløbene og ikke deres testresultater, samt hvorvidt de starter på en erhvervsuddannelse eller ej, hvilket er fokus i KORAs igangværende evaluering af UPGRADE, som afsluttes i slutningen i 2016.

I interviewene er de unge stort set samstemmende positive omkring deres udbytte af UPGRADE. De unge oplever, at de lærer noget, bliver glade for at gå i skole, tør fremlægge for klassen og får planer for deres fremtidige uddannelsesforløb. De unge er stadig bevidste om, at det kan blive svært at komme videre fra UPGRADE, at rammerne på UPGRADE ikke fortsætter på deres næste uddannelse. Flere af de unge udtrykker håb for, at mange andre som de selv får muligheden for at komme på UPGRADE. Der tegner sig imidlertid ingen

mønstre, der kan pege på, hvorvidt et 7- eller 14-ugers forløb er mest hensigtsmæssigt set fra de unges perspektiv. En kvindelig kursist fortæller om sit personlige udbytte af UPGRAD-DE:

Jeg har fået meget mere mod på at tage en uddannelse, men selvfølgelig er jeg også bange for at komme ud på en anden skole, og det så er helt anderledes end her. Jeg har gået i folkeskole, på efterskole og HG, og der er en kæmpe forskel på de lærere, jeg har her og dem, jeg ellers har haft. Jeg har fået øjnene op for, at jeg kan meget mere, end jeg gik og troede. Jeg har fået mere selvtillid til at klare en uddannelse, men jeg stadig lidt nervøs for, om jeg kan klare for eksempel en HF (Elev, Kreds Vestegnen).

Eleverne oplever at blive mere opsatte på at arbejde med det faglige stof, når de oplever, at de godt kan finde ud af opgaverne. Processen med at blive klar over, hvad man kan, og hvor man mangler viden, beskrives som positiv af de unge. De synes, det er fedt at opleve deres egen udvikling, og hvordan de klarer sig bedre og bedre, når de testes. Nogle af de unge oplever UPGRAD-DE som en genopfriskning af noget, de har været igennem tidligere. De oplever stadig UPGRAD-DE som meget relevant, idet det kan være lang tid siden, de har haft en hverdag med skole, og på den måde bliver de klar til at starte på en uddannelse. Nogle elever oplever dog, at de ikke har lært så meget. Det skyldes enten, at de i forvejen var gode til matematik og kun mangler dansk, eller at de ikke har været gode nok til at passe skolen, som et par af de unge fortæller. Derudover fortæller nogle af eleverne, at de er blevet opmærksomme på, hvordan de lærer, om de skal sidde med det selv, have det forklaret flere gange eller noget helt tredje.

De unge fortæller ivrigt om deres udvikling og små sejre i løbet af UPGRAD-DE-forløbet:

Jeg har lært at dividere! Det brugte jeg hele folkeskolen på, her har jeg lært det på to timer. De viste mig bare en metode, som jeg kunne forstå (Elev, Kreds Vestegnen).

Jeg kan regne med procenter! Det har jeg aldrig kunnet finde ud af før, men nu kan jeg. Jeg ved ikke, hvordan jeg har lært det, men det har jeg lært her (Elev, Kreds Nordsjælland).

Jeg har ALDRIG kunnet lide at fremlægge, men her har jeg lært det. Nu kan jeg stå ved tavlen og sige noget, og det gør ikke noget, at hvis noget er forkert, så taler vi bare om det (Elev, Kreds Vestegnen).

Ud over de faglige mål og sejre oplever andre det også som en succes, at de gennemfører forløbet eller lykkes med at komme stort set hver dag, som en af de kvindelige elever fremhæver:

Jeg har været her alle dage, på nær den tur i onsdags, Jeg er også kommet lidt sent nogle dage. Men jeg har været her alle dage! Det var et mål, jeg satte mig i starten (Elev, Kreds Vestegnen).

Selvom de unge kun er sammen på UPGRAD-DE i henholdsvis 7 og 14 uger, spiller de sociale relationer på holdet en stor rolle. I Nordsjælland har eleverne det generelt godt med hinanden, nogle snakker med alle, andre snakker med mindre grupper, og andre vil helst holde sig for sig selv. Der er ingen, der holdes ude, og der har ingen store konflikter været på holdet. I Kreds Vestegnen er stemningen på holdet også generelt god. Her har der dog været en række af konflikter, hvor det er endt med, at en kvindelig kursist er blevet smidt af

forløbet. Faglærere og UU-vejledere prøvede i lang tid at løse konflikterne men desværre uden held. Derudover har der været enkelte andre hændelser med konflikter og trusler imellem enkelte elever, hvor faglærere og UU-vejledere også har været inde over situationerne. De fleste unge i Kreds Vestegen fortæller dog, at der er godt sammenhold mellem dem, hvor det for eksempel er i orden at sige noget forkert i timerne. Derudover fortæller de unge, at det er rart at lære andre at kende, der også har været mange ting igennem og "er udenfor systemets rækkevidde" ligesom dem selv.

Udover at de unge generelt udtrykker tilfredshed med den faglige undervisning, faglærerne og UPGRADE-forløbet, oplever de unge også, at forløbet er relevant og meningsfuldt for dem. Flere fortæller, at de er glade for muligheden, så de kan komme videre, komme ind på en bestemt skole eller forløb, at de nu ved, hvad de skal efter sommerferien for at komme ind på den uddannelse, de ønsker. De unge mener, at de er mere motiverede for at lære, end da de gik i folkeskole. De kæder det sammen med deres alder men også det faktum, at de nu kan se, at de har brug for at lære det. Derfor gør de en ekstra indsats og tager det mere seriøst.

Opsamlende giver flere af de unge udtryk for et positivt udbytte af UPGRADE-forløbene. Udover at de unge lærer noget fagligt og personligt, oplever de ligeledes at blive motiverede for videre uddannelse. Eleverne på UPGRADE-forløbene fremhæver ikke mindst relationerne mellem elever og faglærere, faglærernes positive tilgang til eleverne, faglærernes tid til at hjælpe elever samt faglærernes fokus på elevernes mangler og succesoplevelser som afgørende for deres positive udvikling. Flere af de unge beskriver ligeledes deres personlige udvikling i positive termer men knytter ikke denne udvikling til PKU.

Resultaterne fra evalueringens baseline understøtter den faglige udvikling, flere af eleverne i casestudiet giver udtryk for. Ved baseline blev bl.a. samlet op på resultaterne af tests i dansk og matematik, som de unge fra pilotforløbene i Nordsjælland og på Vestegnen gennemførte tre gange i løbet af undervisningsforløbene. Testresultaterne viser en positiv progression, særligt i matematik. Datamaterialet for testen i dansk var for usikkert til, at der med sikkerhed kunne konkluderes en positiv progression i dansk² (Rieper & Andersen 2015).

I forhold til længden af UPGRADE-forløbene peger casestudiet ikke i retning af, at de unge på det ene eller det andet forløb er mere eller mindre tilfredse. På begge forløb oplever de unge, at de udvikler sig fagligt. De unge på begge forløb fremhæver deres lærere, relationerne til lærerne og lærernes tid til dem som afgørende. Eleverne på 14-ugers forløbet synes, et forløb på 7 uger lyder som for kort tid – og omvendt synes eleverne på 7 ugers forløbet, at et forløb på 14 uger lyder som meget lang tid.

3.3 Opsamling på casestudiet

Formålet med casestudiet er i henhold til forskningsspørgsmålet at belyse UPGRADE-forløbene med fokus på elevernes faglige og personlige udvikling samt afklaring og støtte af eleverne undervejs i forløbene.

De unge er generelt positive om deres udbytte af UPGRADE-forløbene, specielt når det gælder den faglige undervisning, deres faglærere og det sociale sammenhold på holdene. De unge er mere kritiske over for de socialpædagogiske indsatser, og det er KORAs vurdering, at der er et behov for at ny- og sammentænke disse indsatser.

² Udviklingen i de tre testcores i dansk er ikke signifikant. For både testen i dansk og matematik udgør det dog et væsentligt problem, at kun halvdelen af eleverne i Kreds Nordsjælland testes tredje gang.

Det kan på baggrund af casestudiet ikke udledes, om 7-ugers forløbet eller 14-ugers forløbet er mest virkningsfuldt for de unge. Vi kan ikke præcist sige noget om, hvor meget de to forskellige forløb udvikler de unge. Her kunne et længerevarende observationsstudie med fokus på undervisningen i hele forløbenes længde tilvejebringe dybere indsigter, ligesom evalueringen, der blandt andet har fokus på testresultater, fremmøde og følger de unges veje efter UPGRADE, sandsynligvis vil kunne pege på eventuelle forskelle i effekterne af de to forløb. Igennem casestudiet er forskelle mellem de to forløb illustreret. De afgørende forskelle består af længden af forløbene (på det lange forløb har eleverne dobbelt så mange undervisningstimer i dansk og matematik som på det korte forløb), hvorvidt forløbet er SU berettiget, eller de unge får kommunal økonomisk støtte samt de bekendtgørelsesmæssige rammer, som har betydning for undervisningen på forløbene. Den faglige undervisning foregår derfor på forskellige måder, ligesom PKU er organiseret og varetages af forskellige aktører på de to forløb. I Kreds Vestegnen, hvor de skal leve op til AVU-bekendtgørelsen er det svært at gøre undervisningen målrettet og erhvervsrettet. Eksempelvis skal de unge igennem bestemte genrer i danskundervisningen, og det kan være svært at gøre folkeeventyr relevante for de unge. Fra KORAs side er det væsentligt at understrege vigtigheden af at være opmærksom på de områder, hvor de ændrede rammer for 14-ugers forløbet udfordrer de oprindelige tanker med projekt UPGRADE.

I Kreds Nordsjælland er der tilknyttet mentorer, og faglærerne varetager en stor del af vejledningsfunktionerne. I Kreds Vestegnen holder UU-vejlederne ugentlige samtaler med de unge, mens faglærerne har mere fokus på elevernes fremmøde. Det ugentlige møde og muligheden for opfølgning mellem vejleder og elever er en god ramme at arbejde videre indenfor. De unge er meget tilfredse med specielt den faglige undervisning på begge forløb, og eleverne oplever, at de udvikler sig. De unge er generelt mindre tilfredse med PKU og andre vejlednings- og afklaringsaktiviteter, specielt er de unge kritiske i Kreds Vestegnen. I begge kredse fortæller de unge om et øget fravær til disse aktiviteter sammenlignet med de faglige timer. De unge på begge forløb fremhæver deres lærere, relationerne til lærerne og lærernes tid til dem som meget betydningsfuld.

Uddybende fremgår følgende hovedpointer af casestudiet:

- Det er i visitationsprocessen en udfordring at vurdere de unge og specielt deres motivation for forløbet. Nogle elever dukker aldrig op, og er svære at nå med vejlednings- og afklaringsaktiviteterne. På den anden side overrasker andre unge og klarer sig bedre end forventet. Derfor er det nødvendigt, men også udfordrende for UPGRADE, med en bred målgruppebeskrivelse.
- Tilrettelæggelsen af de faglige timer fungerer godt, og eleverne er glade for timerne, herunder den individuelle tilgang og målretning af undervisningen. De unge oplever at få et fagligt udbytte af undervisningen. Det gælder både i Kreds Nordsjælland, hvor der primært arbejdes individuelt og i Kreds Vestegnen, hvor der skiftes mellem klasseundervisning, gruppe- og individuelt arbejde. I Kreds Nordsjælland planlægges undervisningen primært ud fra den enkeltes behov, mens undervisningen i Kreds Vestegnen er tilrettelagt ud fra en mere traditionel tilgang til, hvad holdet skal igennem inden de afsluttende prøver. Den praksisnære og anvendelsesorienterede tilgang i undervisning kan med fordel opprioriteres og fylde mere i den daglige undervisning på begge forløb.
- Opsamlende fremhæves relationerne mellem elever og lærere, lærernes positive tilgang til eleverne, lærernes tid til at hjælpe elever samt deres fokus på elevernes succesoplevelser, ressourcer og udviklingsbehov som afgørende for elevernes positive udvikling både på det faglige og det personlige plan. Udover at de unge lærer noget, oplever de ligeledes at blive motiverede for videre uddannelse. De unge oplever, at deres faglærere tager dem alvorligt og lytter til dem. Derfor har de stor tillid til deres lærere. Pau-

serne styres i høj grad af eleverne selv. KORA vurderer, at der er fordele og ulemper forbundet hermed i forhold til at kunne rumme de unge og i relation til de unges koncentration. Ulemperne kan være, at det er sværere at planlægge undervisningen for lærerne, og på efterfølgende uddannelser kan de unge ikke forvente selv at have indflydelse på deres pauser.

- Hverken de unge eller fagpersonerne oplever, at PKU fungerer efter hensigten. Temaerne og opgaverne i timerne kan virke barnlige og fremstår ikke relevante for eleverne. Derudover har det en negativ betydning, at de unge ikke kan se meningen med PKU på samme måde som med den faglige undervisning. PKU kan med fordel integreres med den faglige undervisning og inddrage faglærerne, da de unge fremhæver relationerne til deres faglærere igen og igen.
- Brobygningsaktiviteter fungerer bedst som et samlet forløb tilrettelagt af en erhvervsskole og i de tilfælde, hvor en vejleder eller lærer følger den unge ud på en bestemt skole. Det er vigtigt, at brobygningen opleves som relevant for de unge for at sikre fremmøde til aktiviteterne.
- Logbøgerne opleves som et dagligt irritationsmoment for elever og til dels for faglærere og UU-vejledere. De fungerer ikke som et brugbart redskab i sin nuværende form. En mere individbaseret tilgang til logbogen kan tænkes sammen med PKU og give de unge medbestemmelse på, hvilke mål der er mest relevante for dem at arbejde med. Det er dog en pointe, at arbejdet med logbogen ikke skal placeres alene hos den unge men skal ske i samarbejde med en lærer eller vejleder, fx hjælpe den unge med at sætte realistiske mål og opnå disse.
- På trods af flere støttende faktorer er de unges fremmøde svingende. Evalueringen af UPGRADEs pilotforløb viser, at det både i Kreds Vestegnen og i Kreds Nordsjælland var en udfordring at sikre et tilfredsstillende fremmøde til timerne. Det ser ud som om, at fremmødet har været mere stabilt både i Nordsjælland og på Vestegnen på forløbene i foråret 2015 sammenlignet med pilotforløbene i efteråret 2014. Casestudiet peger dog i retning af, at problemerne med at sikre elevernes fremmøde ikke er løst, og at det for flere af eleverne snarere er reglen end undtagelsen at blive væk fra en del af den planlagte undervisning på dagen. Flere af de unge møder enten sent til undervisningen og/eller forsvinder fra undervisningen efter frokost. De unge fremhæver klasselokalet, tilgængeligheden af materialer og pc'ere, relationer til lærerne, pausestrukturen og lærernes tilgang til dem som betydningsfulde i forhold til fremmøde. Mentorordningen i Kreds Nordsjælland virker godt og kan med fordel anvendes i Kreds Vestegnen for at lette faglærernes arbejde.
- Litteraturstudiet viser, at mentorordninger et velafprøvet og i mange tilfælde et succesfuldt redskab i forhold til denne gruppe af unge. I tillæg med de gode erfaringer fra Kreds Nordsjælland med en mentorordning anbefales det at arbejde videre med redskabet i begge kredse og indskrive tilgangen i konceptbeskrivelsen.
- De ugentlige vejledningssamtaler i Kreds Vestegnen fungerer godt og giver mulighed for at støtte de unge undervejs i forløbet (når de unge er i skole om fredagen). De personlige relationer og tillid til lærer og vejleder spiller en stor rolle for de unges oplevelse af vejledningen, og måske netop derfor er faglærerne i Kreds Nordsjælland endt med at varetage en stor del af vejledningsopgaverne.
- Arbejdet med personlig kompetenceudvikling, brobygning, logbog, mentorordning og vejledning fremstår på nogle områder stærkt og andre svagere i sin nuværende form. Der er behov for at gentænke dele heraf og sammentænke de enkelte dele mere, som litteraturstudiet peger på. PKU, brobygning, vejledning, logbog og mentorordningen danner til sammen muligheder for støtte til og afklaring af eleverne. En stor del af de

unge benytter disse elementer og bruger dem i deres afklaringsproces. Nogle af de unge er på trods af indsatserne, eller fordi de ikke har benyttet indsatserne, ikke afklarede. Der er behov for at gentænke de enkelte elementer og ikke mindst at tænke dem sammen, så de fremstår som et mere samlet forløb.

- UPGRADE er præget af en helhedsorienteret tilgang med samarbejde på tværs af forskellige institutioner. Det er KORAs vurdering, at samarbejdet mellem de forskellige fagpersoner i de to kredse fungerer godt. Det er væsentlig også fremadrettet at sikre støttende elementer for dette samarbejde. Her er fredagsmøderne væsentlige at fastholde for at sikre samarbejdet om forløbet, samle op på de enkelte elever og være opmærksom på, om nogle har brug for en særlig indsats.

4 Konklusion

Igennem følgeforskningsprojektet har målet været at give et videns- og inspirationsgrundlag for den videre udvikling af UPGRADE og de to typer af undervisningsforløb på henholdsvis 7 og 14 uger. Følgeforskningsprojektet er baseret dels på et litteraturstudie af eksisterende viden med relevans for UPGRADE, og dels på casestudier af forløbene i de to kredse: Kreds Nordsjælland og Kreds Vestegnen.

Casestudiet og evalueringen af de første pilotforløb peger på, at UPGRADE-forløbene gør en forskel for elevernes faglige udvikling, og at særligt undervisningen i dansk og matematik bliver modtaget positivt af eleverne. Derimod er flere af de unge kritiske over for undervisningen i den personlige kompetenceudvikling (PKU) og brugen af logbogen, hvor de bl.a. skal vurdere sig selv i forhold til en række karaktertræk. Generelt har de svært ved at se relevansen af denne undervisning, og derudover virker den på nogle af de unge ligefrem ekskluderende.

I det følgende uddybes resultaterne af henholdsvis litteraturstudiet og casestudiet, hvorefter konklusionerne fra de to dele af følgeforskningsprojektet sammenfattes i en række pointer med relevans for UPGRADEs fremadrettede udvikling.

4.1 Litteraturstudiet

Litteraturstudiet har fokus på dels indholdet og effekterne af tilsvarende undervisningsforløb, dels på at opsamle viden om, hvad der generelt virker i forhold til at fastholde, motivere og udvikle unge med faglige og sociale udfordringer i uddannelsessystemet. Det kan på baggrund af litteraturstudiet konkluderes, at erfaringerne med forløb som UPGRADE er forholdsvis begrænsede, hvilket tilskrives, at der først er kommet adgangsbegrænsninger på erhvervsuddannelserne med den nye erhvervsuddannelsesreform, som træder i kraft i år (2015). De få studier, som indgår i litteraturstudiet af tilsvarende forløb, gør det ikke muligt at udlede nogle generelle pointer om forløbenes effekter og indhold, og hvad der virker godt/mindre godt i forhold til de forskellige typer af målgrupper. Litteraturstudiet kan imidlertid bidrage med viden om, hvad der kan betegnes som "god skole og undervisningspraksis" i forhold til UPGRADEs målgruppe ud fra erfaringer på ikke mindst erhvervsuddannelserne men også på VUC og i folkeskolen.

I forhold til at motivere, fastholde og udvikle unge med faglige og sociale udfordringer, viser litteraturstudiet, at en praksisnær og individuelt tilrettelagt undervisning varetaget af lærere, der formår at skabe gode relationer til eleverne, er *best practice*. Flere studier peger desuden på, at et trygt læringsmiljø med positive relationer eleverne imellem samt til deres lærere skaber de bedste rammer for elevernes læring samt motivation for uddannelse og undervisning. Endvidere har det stor betydning, at eleverne bliver mødt med et ressourcesyn, og at undervisningen er struktureret og baseret på konkrete og synlige læringsmål, der fastlægges ud fra den enkelte elevs behov og udgangspunkt.

De nedenstående punkter uddyber den overordnede konklusion af litteraturstudiet:

- Arbejdet med relationer og den gode undervisning er krævende for lærerne. Derfor er det hensigtsmæssigt at sikre samarbejde og erfaringsudveksling mellem lærere, samt evt. at benytte dobbeltlærerordninger.

- Undervisning udover den faglige undervisning, som fx undervisning i karaktertræk og personlig udvikling, kan opleves som spild af tid. Det gælder specielt for elever, der er ældre end folkeskolealderen.
- Vejledning spiller en stor rolle for unge med faglige og sociale udfordringer, og vejledningsaktiviteter skal fremstå som et samlet forløb for at give mest udbytte
- Brugen af personlige støtteordninger som mentorer og coaches samt en klar strategi for fastholdelse og frafald er et væsentligt kendetegn for de skoler, som er bedst til at fastholde elever med faglige og personlige udfordringer.

4.2 Casestudiet

Casestudiet bibringer viden om de to konkrete UPGRADE-forløb, herunder forskelle og ligheder, samt hvad der fungerer godt, og hvad der fungerer mindre godt for de unge, og hvad der med fordel kan arbejdes videre med. Casestudiet baserer sig på interview med elever og fagpersoner omkring UPGRADE samt på observationer på hvert af de to forløb.

Den overordnede konklusion på casestudiet er, at de unge på begge forløb generelt set udtaler sig positivt om deres udbytte af UPGRADE-forløbene, specielt i forhold til den faglige undervisning, deres faglærere og det sociale sammenhold på holdene. Derimod er de unge mere kritiske over for undervisningen i personlig kompetenceudvikling og andre af de afklarende og støttende elementer i UPGRADE. På baggrund af casestudiet kan vi ikke afgøre, hvorvidt 7-ugers forløbet eller 14-ugers forløbet er mest virkningsfuldt for de unge. KORAs evaluering af UPGRADE samler op på elevernes testresultater i dansk og matematik, hvilket giver et mere validt fundament i forhold til en vurdering af elevernes faglige udbytte i de to forløb.

De nedenstående pointer uddyber den ovenstående konklusion af casestudiet:

- Faglærernes positive tilgang til eleverne, og det at de har tid til at hjælpe, beskrives af eleverne som betydningsfuldt for deres udvikling både fagligt og i forhold til deres motivation for videre uddannelse.
- Undervisningen i personlig kompetenceudvikling opleves ikke på samme måde vedkommende for eleverne. Underviserne og faglærerne oplever heller ikke, at denne del af UPGRADE fungerer efter hensigten.
- Logbøgerne fungerer ikke som et brugbart redskab i sin nuværende form.
- I Kreds Nordsjælland har det samlede brobygningsforløb på EUD fungeret godt, mens dagene med brobygningsaktiviteter i Kreds Vestegnen har været præget af fravær af eleverne. Det er vigtigt, at brobygningen opleves som relevant for de unge for at sikre deres fremmøde til aktiviteterne.
- Der er positive erfaringer med mentorordningen i Kreds Nordsjælland, som kan inspirere til oprettelsen af en mentorordning i Kreds Vestegnen.
- Vejledningen foregår forskelligt i de to kredse. I Kreds Vestegnen varetages den af UU-vejlederne, som udover undervisningen i personlig kompetenceudvikling kommer hver fredag for at holde samtaler med de unge. I Kreds Nordsjælland varetages vejledningen primært af faglærerne, men her er der ikke sat tid af til arbejdet.
- Den helhedsorienterede tilgang med samarbejde på tværs af forskellige institutioner i UPGRADE fungerer og er væsentlig at sikre fremadrettet.

4.3 UPGRADEs videre udvikling

Det er KORAs vurdering, at UPGRADE allerede i vid udstrækning baserer sig på den viden, der findes om god skole- og undervisningspraksis målrettet unge med faglige og sociale udfordringer. Endvidere anses UPGRADE som et godt eksempel på et projekt, der både i form og indhold anvender en helhedsorienteret tilgang til de unge. Overordnet set betragtes det som positivt, at målet om at opkvalificere de unge fagligt suppleres af et fokus på de personlige/socialt udfordringer, som kan stå i vejen for de unges studiemodenhed. Endvidere baserer projektet sig på et tæt samarbejde mellem UU, VUC, jobcentre og erhvervsskoler, hvilket desuden betragtes som overvejende positivt, ikke mindst i forhold til visitationen, hvor organiseringen giver gode muligheder for at nå ud til de unge. Casestudiet peger imidlertid i retning af, at de mange aktører godt kan skabe lidt forvirring omkring de unge, som typisk er mest tilbøjelige til at knytte sig til faglærerne, som er dem, de tilbringer flest timer sammen med.

Sammenfattende leder rapporten frem til følgende pointer med relevans for UPGRADEs videre udvikling:

- Der er på de to UPGRADE-forløb i vid udstrækning allerede vægt på gode lærer-elevrelationer og på at møde eleverne med et resourcesyn. Denne tilgang fremhæver eleverne ligeledes – specielt i forhold til deres faglærere. Det er imidlertid KORAs vurdering, at den praksisnære og anvendelsesorienterede tilgang i undervisningen med fordel kan opprioriteres og fylde mere i den daglige undervisning på begge forløb.
- Der er udfordringer forbundet med undervisningen i personlig kompetenceudvikling og arbejdet med logbogen, som generelt set ikke opleves relevant for eleverne. Undervisningen kan med fordel gentænkes, så den bl.a. integreres mere med den almindelige fagundervisning. Arbejdet med logbogen og dens indhold bør ligeledes gentænkes. For eksempel kan man se på, hvor ofte eleverne skal arbejde med logbogen, og om det giver mening, at alle elever skal forholde sig til deres udvikling på de samme syv karaktertræk, hvilket går imod den individuelle tilgang, som både fremhæves i litteraturstudiet og i projektet i øvrigt.
- Mentorordningen i Kreds Nordsjælland vurderes at have en positiv betydning for elevernes fremmøde. Litteraturstudiet påpeger ligeledes effekten af mentorordninger i indsatsen for at sikre fremmøde. Derfor kan ordningen med fordel spredes til Kreds Vestegnen og indgå som en del af en strategi for at sikre fastholdelse og modvirke frafald.
- Litteraturstudiet viser, at brobygnings- og vejledningsaktiviteter samt mentorordninger er væsentlige i arbejdet med unge, der har faglige og sociale udfordringer. De unge på UPGRADE er kritiske over for flere af ovenstående aktiviteter. Sammenhængen og relevansen af aktiviteterne er i den henseende afgørende for, hvorvidt de unge oplever indsatsen som relevant, afklarende og støttende. Derfor kan en sammentænkning af de enkelte elementer være en fordel, ligesom overvejelser omkring inddragelse og målretning til de enkelte unge vil være en fordel.
- Den helhedsorienterede tilgang og den tværgående projektorganisation med inddragelse af de mange aktører omkring den enkelte unge vurderes overordnet set som værende positivt bl.a. for visitationen til projektet. Det er imidlertid væsentligt, at projektet fremadrettet har fokus på at minimere den forvirring, som de mange aktører på selve forløbene kan skabe omkring de unge. Samarbejdet på tværs af fagpersoner spiller en stor rolle i et projekt som UPGRADE. Det er i den henseende vigtigt at sikre, at faglærerne ikke påtager sig for meget og for stort et ansvar. Derfor er det også fremadrettet afgørende at sikre samarbejde og ansvarsdeling igennem de ugentlige fredagsmøder.

Litteratur

Brinkman, S. & Tanggaard, L. 2010, "Interviewet: Samtalen som forskningsmetode" in Kvalitative metoder. En Grundbog, eds. L. Tanggaard & S. Brinkmann, Hans Reitzels Forlag, Kbh, pp. 29-53.

Brown, R., Katznelson, N. & Center for Ungdomsforskning 2011, Motivation i erhvervsuddannelserne: med eleverne ind i undervisningsrummet til faget, pædagogikken, lærerne og praktikpladsmanglen: anden delrapport, Erhvervsskolernes Forlag, Odense.

Chiang, H., Lipscomb, S. & Gil, B. 2012, Is School Value-Added Indicative of Principal Quality? (Working Paper 11), Mathematica Policy Research, Washington DC.

Danmarks Evalueringsinstitut 2014, Motiverende undervisning: tæt på god undervisningspraksis på mellemtrinnet, Danmarks Evalueringsinstitut, [Kbh.].

Dannevirke Kostskole 2015, , Vi giver eleverne nye redskaber til livet. Available: <http://www.dannevirkeskolen.dk/Infoweb/Designskabelon8/Rammeside.asp?Action=&Side=&Klasse=&Id=&Startside=&ForumID> [2015, 07/03].

Dannevirke Kostskole 2014, Vedtægter for Dannevirke Kostskole, Dannevirke Kostskole, Haderslev.

Fink-Jensen, K. 2004, Skolepraksis: forhold, der fremmer og hæmmer læring: en undersøgelse af de gode eksempler på klasseniveau, AKF, Kbh.

Funder Hansen, G., Strøm, S.H. & Schütter, L.T. 2014, HF & VUC - målgrupper, pædagogik og udvikling, 1st edn, Systime, Aarhus.

Halkier, B. 2010, "Fokusgrupper" in Kvalitative metoder. En grundbog, eds. S. Brinkman & L. Tanggaard, Hans Reitzels Forlag, Kbh, pp. 121-135.

Hastrup, K. 2010, "Feltarbejde" in Kvalitative metoder. En grundbog, eds. S. Brinkman & L. Tanggaard, Hans Reitzels Forlag, Kbh, pp. 55-80.

Helms Jørgensen, C., Koudahl, P.D., Tanggaard Pedersen, L. & Nielsen, K. 2012, Frafald og engagement. Foreløbige resultater. Den kvalitative del, Roskilde Universitetscenter, Roskilde.

Helms Jørgensen, C. 2011, Frafald i erhvervsuddannelserne, 1st edn, Roskilde Universitetsforlag, Roskilde.

Hjort-Madsen, P. 2012, Deltagelsesmuligheder i erhvervsuddannelserne. Et kvalitativt studie af skolekulturer på tre erhvervsfaglige grundforløb (Ph.d-afhandling), Forskerskolen i Livslang Læring, Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Roskilde Universitet, Roskilde.

Katznelson, N. 2007, De måske egnede på erhvervsuddannelserne: om frafald og fastholdelse af udsatte unge, Erhvervsskolernes Forlag, Odense.

Katznelson, N. & Pless, M. 2007, Unges veje mod ungdomsuddannelserne: tredje rapport om unges uddannelsesvalg og overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse og arbejde, 1st edn, Center for Ungdomsforskning, Aalborg Universitet, København.

Katznelson, N. & Pless, M. 2005, Niende klasse og hvad så?: en midtvejsrapport om unges uddannelsesvalg og overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse og arbejde, Center for Ungdomsforskning, Aalborg Universitet, København.

Katznelson, N., Pless, M. & Learning Lab Denmark 2006, Unge ét år efter niende klasse: anden delrapport om unges uddannelsesvalg og overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse og arbejde: kvantitative resultater, Center for Ungdomsforskning, Institut for Læring og Filosofi, Aalborg Universitet, København.

KIPP 2015a, Character Counts. Available: <http://www.kipp.org/our-approach/character> [2015, 07/05].

KIPP 2015b, Students. Available: <http://www.kipp.org/about-kipp/students> [2015, 07/03].

KVUC 2014, Projektbeskrivelse UPGRADE, KVUC, Kbh.

KVUC & Region Hovedstaden 2015, UPGRADE. Konceptbeskrivelse, KVUC og Region Hovedstaden, Kbh.

Lippke, L. 2012, "Fra erhvervsuddannelse til semi-terapeutisk samtalerum?: emotionelle handlinger som fastholdelsegreb inden for erhvervsuddannelsessystemet", Psyke & logos, vol. 33, no. 1, pp. 135-160.

Løkkefonden 2014a, DrengAkademiet. Available: <http://www.løkkefonden.dk/projekter/drengakademiet/> [2015, 07/03].

Løkkefonden 2014b, DrengAkademiet 2014. Metode og resultater, Løkkefonden, Kbh.

Løkkefonden, 2014c, DrengAkademiet. Sådan gjorde vi, Løkkefonden, Kbh.

Louw, A.V. 2013, Indgang og adgang på erhvervsuddannelserne : analyse af tømrerelevernes muligheder og udfordringer i mødet med faget, lærerne og de pædagogiske praksisser på grundforløbet : Ph.d-afhandling, Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet, Kbh.

Markussen, E. (ed) 2010, Frafald i uddannelse for 16–20 åringer i Norden (TemaNord 2010:517), Nordisk Ministerråd, København.

Mehlbye, J. & Ringsmose, C. 2004, Elementer i god skolepraksis - de gode eksempler, AKF, Kbh.

Ørsted Andersen, F. 2014, DrengAkademiet. Forskningsrapport. Trivsel, læring og personlig udvikling for drenge på kanten 2013-2014, Løkkefonden & Dafolo, Frederikshavn.

Peterson, C. & Seligman, M.E.P. 2004, Character Strengths and Virtues. A Handbook and Classification, APA Press and Oxford University Press, Washington. D.C.

Pilegaard Jensen, T., Husted, L., Kamstrup, A.K., Haselmann, S. & Møller Daugaard, S. 2009, Unges frafald på erhvervsskolerne. Hvad gør de "gode skoler"? AKF. Anvendt Kommunal Forskning, København.

Rambøll 2009, "En undersøgelse af de langsigtede virkninger af et ophold på Dannevirkeskolen", Specialpædagogik, vol. 29, no. 3, pp. 33-44.

Rieper, O. & Andersen, H.L. 2015, UPGRADE Baselinenotat, KORA, Kbh.

Seligman, M.E.P., Ernst, R.M., Gillham, J., Reivich, K. & Linkins, M. 2009, "Positive education: positive psychology and classroom interventions", *Oxford Review of Education*, vol. 35, no. 3, pp. 293-311.

Springbræt 2013, Springbræt - din vej til arbejdsmarkedet. Available: <http://spring2-web.sharepoint.com/Pages/default.aspx> [2015, 07/09].

Størner, T. & Holm Sørensen, K. (eds) 2014, *Elever i erhvervsuddannelserne*, Munksgaard, Kbh.

Sylte, A.L. 2014, "Vurdering for yrkesrelevant opplæring", *Nordic Journal of Vocational Education and Training*, vol. 4, pp. 1-18.

True North 2014, Available: <http://www.truenorth.dk/drenge-akademiet/> [2015, 07/17].

Tuttle, C.C., Gill, B., Gleason, P., Knechtel, V., Nichols-Barrer, I. & Resch, A. 2013, *KIPP Middle Schools: Impacts on Achievement and Other Outcomes. Final Report*, Mathematica Policy Research, Washington DC.

Tuttle, C.C., Teh, B., Nichols-Barrer, I., Gill, B.P. & Gleason, P. 2010, *Student Characteristics and Achievement in 22 KIPP Middle Schools*, Mathematica Policy Research, Washington DC.

Yung Andersen, T. & Juhl, O. 2006a, *Analyse af frafald på erhvervsuddannelserne og social- og sundhedsuddannelserne: undervisningsmiljøet som underliggende fokus: analyserapport*, DCUM. Dansk Center for Undervisningsmiljø, Randers.

Yung Andersen, T. & Juhl, O. 2006b, *Frafald og undervisningsmiljø på erhvervsuddannelserne, EUD og social- og sundhedsuddannelserne, SOSU*, DCUM. Dansk Center for Undervisningsmiljø, Randers.

Bilag 1 Skemaer for litteraturstudiet

Studier af tilsvarende undervisningsforløb

Ref ID	234
Titel	DrengAkademiet. Trivsel, læring og personlig udvikling for drenge på kanten 2013-2014
Årstal	2014
Forfatter	Frans Ørsted Andersen
Type publicering	Forskningsrapport fra DPU
Undersøgelsesspørgsmål	Hvilken betydning og effekt har DrengAkademiets arbejde i sommeren 2013 haft i forhold til elevernes læring, trivsel, personlige udvikling og motivation for skolegang?
Metoder	Tre fokusgruppeinterview med to drengegrupper og en lærergruppe. Faglige prøver i læsning, stavning og matematik foretaget i løbet af de tre uger DrengAkademiet varer. Billedmateriale og observation.
Resultater	<p>Tager udgangspunkt i Martin Seligmans teorier og begreber inden for positiv psykologi.</p> <p>De syv karaktertræk er udviklet af Seligman, Peterson og Duckworth, rod i positiv psykologi, netværket KIPP Charter Schools. Syv pædagogiske karaktertræk, som er væsentlige i forhold til at gennemføre skolegang og uddannelse.</p> <p>Derudover fokus på idræt og bevægelse.</p> <p>Udgangspunktet er at møde drengene med en forventningskultur, som handler om at forvente mere i stedet for mindre.</p> <p>Ikke medfødte talenter men styrker, som kan læres og udvikles livet igennem.</p> <p>Succes har også baggrund i nederlag og tilbageslag, blive modstandsdygtig, selv tage ansvar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Selvkontrol • Engagement • Vedholdenhed • Social intelligens • Nysgerrighed • Taknemmelighed • Optimisme <p>Fokus på den enkelte elev og elevens mål, niveau, interesser og behov har skabt øget motivation for skolegang blandt drengene. Et fokusområde som både elever og lærere efterlyser i folkeskolen.</p> <p>Eleverne har generelt og markant forbedret deres faglige niveau i læsning, stavning og matematik med et niveau som svarer til et til tre års skolegang.</p> <p>Der er sat gang i en positiv udvikling i retning af højere grader af selvværd, selvregulering og indre motivation hos langt de fleste af drengene.</p> <p>Der er sket en generel forbedring af drengenes sociale kompetencer.</p> <p>Elever, der før forsøget oplevede sig selv og i skolen var beskrevet som problematiske, belastende, mangelfulde, håbløse og dårligt fungerende i skolen, oplever nu sig selv som mere ressourcefulde, stærke, mere kompetente, mere sociale og med mere håb for fremtiden.</p>

Ref ID	10
Titel	En undersøgelse af de langsigtede virkninger af et ophold på Dannevirkeskolen
Årstal	2008
Forfattere	Rambøll
Type publicering	Rapport
Undersøgelsesspørgsmål	Kortlægge uddannelsesniveau og beskæftigelsesgrad hos tidligere elever på Dannevirkeskolen samt at undersøge, hvilken betydning eleverne selv mener, opholdet på skolen har haft for dem.

Ref ID	10
Metoder	<p>Registerundersøgelse blandt alle tidligere elever på skolen (særkørsel fra Danmarks statistik, bopælskommune, socioøkonomisk status og beskæftigelse. Der er dog nogle usikkerheder omkring undersøgelsen)</p> <p>Interviewundersøgelse blandt et mindre udvalg af kostskoleelever, 23 telefoninterview.</p>
Resultater	<ul style="list-style-type: none"> • 2/3 af skolens tidligere elever er i job eller uddannelse • Knap 7 % er på kontanthjælp • Hovedparten er ikke kommet videre efter grundskolen, få i gang med videregående uddannelse • Elever vurderer deres ophold på skolen som afgørende og positivt for deres udvikling og situation i dag • Fremhæver: faste rammer og konsekvente voksne; god undervisning på elevernes eget niveau, lærere der lytter og giver omsorg, sammenhold blandt elever • Øget selvtillid, sociale kompetencer og faglig udvikling • På det mere overordnede niveau finder eleverne, at opholdet på Dannevirkeskolen har gjort dem i stand til at have et fast arbejde, hjulpet dem til at komme i gang med uddannelse, gjort det nemmere at tage ansvar i en familie. <p>Svært at pege på enkeltfaktorer, der har gjort forskellen. Interviews fremhæver den samlede indsats, og i øvrigt forskelligt fra elev til elev.</p> <p>Ingen sammenhæng mellem vurdering af opholdet og opholdets længde.</p> <p>Stolte over deres faglige fremskridt, individuelle undervisning, selvtillid, tro på de kan klare en uddannelse.</p> <p>Høj normering af lærere, lærerne har overblik over hver enkelt elevs situation, give hjælp når behovet opstår, ikke indplaceret efter alder men niveau, en skoledag hvor de ikke har følt sig dumme.</p> <p>Det personlige forhold til lærerne, mange fremhæver enkelte af deres lærere eller pædagoger, som har gjort en forskel for dem. Helt essentielt, nogen at tale med om problemer, omsorg, beskyttet, hjælp til at løse konflikter, lærte at løse konflikter, være tolerante. Nogle har dog været i opposition til de voksne og oplevet reglerne for styrende og rigide.</p> <p>Forholdet til de andre elever. Positivt at være tæt på andre elever hele døgnet. Sammenhold og venskaber.</p> <p>Idræt og bevægelse en pointe her.</p> <p>Eleverne har lært dansk og matematikfærdigheder, forståelsen af vigtigheden af at tage en uddannelse, selvtillid i forhold til at tage en uddannelse, evnen til at koncentrere sig.</p>

Ref ID	65
Titel	De måske egnede på erhvervsuddannelserne – om frafald og fastholdelse af unge
Årstal	2007
Forfatter	Noemi Katznelson
Type publicering	Rapport fra Erhvervsskolernes Forlag
Undersøgelsesspørgsmål	Hvilke konkrete erfaringer er der med fastholdelsestiltag over for udsatte unge på EUC Syd? Hvordan virker disse tiltag? Og hvilke udfordringer står de udsatte unge, lærere og ledelsen overfor, hvis flere af de unge skal bringes til at gennemføre deres uddannelse?
Metoder	Undersøgelsen er gennemført som et kvalitativt studie. Det baserer sig på dybdegående interview med 15 elever. Løbende opfølgende samtaler med udvalgte elever. Interview med 14 undervisere og ressourcepersoner. Feltobservationer fra undervisningssituationer, værkstedsarbejde, møder osv. Desuden baserer det sig på skriftligt materiale fra uddannelserne.
Resultater/anbefalinger	<p>Interviewene med de unge på Grøn Linje peger på en stor social opdragelsesopgave for nogle af de unge, idet flere af de unge ikke er i stand til at leve op til en række sociale koder og spilleregler. Der er en tendens til, at de prøver at slippe så let omkring de forskellige krav som muligt. Desuden ses en tendens til, at de afkoder den læring, som ikke er fagligt snæver som "spild eller fritid".</p> <p>Forfatteren vurderer overordnet, at forsøget med Grøn Linje er lærerigt og perspektivrigt. Hun mener imidlertid, at der også er plads til forbedringer og justeringer af ordningen. Eksempelvis stiller hun spørgsmålstejn ved, hvorvidt opdelingen i sociale og faglige aktiviteter i praksis er hensigtsmæssig, idet hun vurderer, at de unges problemstillinger i vidt omfang er overskridende for sådan en opdeling. Hun anbefaler i</p>

Ref ID	65
	<p>stedet, at formålet med Grøn Linje bør være en individuelt tilrettelagt indsats med varierende læringsmål for de enkelte unge.</p> <p>Forfatteren anbefaler, at læringsmålene formuleres i samarbejde med de enkelte unge ud fra didaktiske overvejelser om, hvilke kompetencer den unge allerede besidder, hvilke kompetencer den unge mangler, og hvordan disse opnås. Endvidere anbefaler hun, at den løbende faglige sparring og evaluering sættes i rutiner både i lærerteams og med eleverne samt at sikre løbende opkvalificering af lærernes socialpædagogiske kompetencer. Helt generelt savner hun i det eksisterende tilbud en systematisering og kvalificering af de erfaringer, der gøres i forhold til de forskellige elevgrupper, idet dette vil gøre det nemmere at udpege de kompetencer, som lærere, der arbejder på Grøn Linje bør have og tilegne sig undervejs.</p>

Ref ID	14, 13, 12
Titel	<ol style="list-style-type: none"> 1) Student Characteristics and Achievement in 22 KIPP Middle Schools 2) Is School Value-Added Indicative of Principal Quality 3) KIPP Middle Schools: Impacts on Achievement and Other Outcome
Årstal	1) 2010, 2) 2012, 3) 2013
Forfattere	<ol style="list-style-type: none"> 1) Christina Clark Tuttle, Bing-ru The, Ira Nichols-Barrer, Briand P. Gill and Philip Gleason 2) Hanley Chiang, Stephen Lipscomb og Brian Gill 3) Christina Clark Tuttle, Brian Gill, Philip Gleason, Virginia Knechtel, Ira Nichols-Barrer og Alexandra Resch
Type publicering	Rapporter fra Mathematica, Policy Research, Inc.
Undersøgelsesspørgsmål	Hvilke effekter er der for eleverne af at gå på KIPP skoler sammenlignet med offentlige skoler med lignende elevgrundlag?
Metoder	Kombination af 1) et eksperimentelt design med brug af randomisering af kvalificerede KIPP-skoler og 2) et matchet komparativt gruppedesign
Resultater	<p>Den gennemsnitlige betydning af KIPP (Knowledge is power program) for elevers faglige resultater er positiv og statistisk signifikant.</p> <p>Forskning viser, at KIPP-skolerne med fokus på "middle schools" (for børn i alderen 9-14 år) har en positiv effekt på elevernes resultater i læsning, matematik, natur og teknik (science) og samfundsvidenskab. Resultaterne er statistisk signifikante.</p> <p>Fokus på fem hovedområder på KIPP-skoler: 1. høje forventninger, 2. valg og ansvar, 3. mere tid, 4. turde at lede, 5. fokus på resultater:</p> <ul style="list-style-type: none"> • High expectations for all students to reach high academic achievement, regardless of students backgrounds • Choice and commitment on the part of students, parents, and faculty to a public college preparatory education as well as the time and effort required to reach success • More time to learn, both in academics and extra-curricular activities, each day, week and year • Power to lead for school principals, who are accountable for their schools budget and personnel • Focus on results, by regularly assessing student learning and sharing results to drive continuous improvement and accountability. <p>KIPP har fokus på fagligt og socialt udsatte børn og unge.</p> <p>Teksterne om KIPP beskriver ikke dagligdagen på skolerne, og hvordan opdelingen mellem den faglige undervisning og undervisning i de syv karaktertræk i praksis foregår. Det fremgår af informationer fra KIPPs hjemmeside, at undervisningen i karaktertræk i høj grad integreres i den faglige undervisning, der dermed har et dobbelt formål. Undervisning i karaktertræk er dermed ikke særlige timer eller en særlig aktivitet på KIPP skolerne.</p> <p>KIPP-skolerne arbejder med de syv karaktertræk i undervisningen. http://www.kipp.org/our-approach/character</p>

Studier af god skole og undervisningspraksis

Ref ID	210, 211, 214
Titel	<ol style="list-style-type: none"> 1) Niende klasse og hvad så? Første delrapport 2) Unge ét år efter niende klasse. Anden delrapport 3) Unges veje mod ungdomsuddannelserne. Tredje rapport om unges uddannelsesvalg og overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse og arbejde

Ref ID	210, 211, 214
Årstal	1) 2005, 2) 2006, 3) 2007
Forfattere	1, 2 og 3) Mette Pless og Noemi Katznelson
Type publicering	Rapport fra CEFU (Center for Ungdomsforskning)
Undersøgelsesspørgsmål	Hvad påvirker ungers uddannelsesvalg? Fokus på unges veje fra folkeskolen og til ungdomsuddannelse eller andet. Vejledningsformer, brobygning, betydning af vejledning, praktikker, forældre og skole og andre faktorer.
Metoder	Kvalitative og kvantitative metoder. Følger 1.200 unge på folkeskoler spredt over hele landet fra de gik i 8. klasse og frem til de er startet på ungdomsuddannelse, 10. klasse i arbejde eller andet. Fra 2004-2006. Fra 60 klasser, 40 klasser med i forsøg og 20 kontrolklasser. Dækker forskellige socio-økonomiske og geografiske forhold, med overvægt af klasser fra mellemstore midtjyske kommuner, der er en mindre overrepræsentation af ikke bogligt unge/unge i specialklasse. Fase 1: spørgeskemaundersøgelse 40 klasser, 1.158 elever har besvaret. Fase 2: kvalitative casestudier i 12 9. klasser med interview, observation, rapporter, stile mm. Fase 3: kvalitative casestudier med unge i 10. klasse, på ungdomsuddannelse, produktions-skole eller i arbejde, interview og gruppeinterview. Fase 4: opfølgende spørgeskemaundersøgelse blandt de samme unge, som deltog i første runde, 689 elever har besvaret det opfølgende spørgeskema.
Resultater	Ingen synlig forskel mellem kontrol og indsatsklasser i deres udbytte af brobygningsaktiviteter, ingen statistiske forskelle på de to gruppers udbytte af udskolingsaktiviteterne (ikke statistisk repræsentativt). Forsøgsaktiviteterne adskiller sig ikke væsentligt fra de udskolingsaktiviteter, der finder sted i kontrolklasserne, årsagen til dette skyldes formentlig, at der kun var kort tid til at søge om forsøgsmidler, hvilket har betydet, at projektansøgningerne generelt set bærer præg af at være allerede planlagte aktiviteter, som med hjælp fra projektmidlerne har kunnet yderligere sammentænkes og udvikles. 1) Det er afgørende, at udskolingsaktiviteterne kædes sammen; at der veksles mellem fælles introduktioner og individuelt arbejde med uddannelsesønsker. Det er i høj grad de overvejelser og diskussioner, der er knyttet an til udskolingsaktiviteterne, der gør, at de unges refleksioner omkring uddannelse og arbejde tager form – og at de unges valgkompetence udvikles. En sådan integration af de forskellige aktiviteter kræver et udbygget samarbejde mellem vejledere og lærere i udskolingen. Ung-til-ung-vejledning er positiv, væsentlig i forhold til valg af uddannelse, foregår dog ofte lidt tilfældig, kan tænkes mere systematisk. Et enkelt projekt har haft en mentorordning i forbindelse med erhvervspraktikken til de mere sårbare og stille unge, der har svært ved at indgå og falde til i nye sociale sammenhænge. De første erfaringer med mentorordninger peger på, at det er en ordning, der ville være relevant og brugbar i andre arbejds- og uddannelsessammenhænge. En mentor/støtteperson kan være med til at sikre, at den unge får skabt en tryghed og et socialt tilhørsforhold, der er væsentligt for at gennemføre uddannelse og eller skabe sig en fast tilknytning til arbejdsmarkedet. 2) Den brede gruppe af unge tillægger ikke vejledningssamtalerne stor betydning for deres valg, unge med behov for særlig støtte oplever til en vis grad at få den fra deres vejleder. Koordineringen af de forskellige aktiviteter fra vejledning, der har betydning, skal fremstå som samlet forløb og proces. Vejledere og klasselærere spiller større rolle for udsatte end for andre grupper. Uddannelsesbogen når sin primære målgruppe, de udsatte unge i 9 klasse. Konkret dokumenteres det, at en overvægt af unge med et karaktergennemsnit på 7 eller derunder har gavn af arbejdet med bogen mm. Samtidig oplever gruppen, at det er svært at vide, hvad de skal skrive i bogen. Lærernes pædagogiske og disciplinære redskaber. Forskelle i relationer til lærere. Noget tyder på, at lærerne på EUD på den ene side overlader ansvar til den unge, men også at de er mere tilbøjelige til at følge op på eventuelle problemer, den unge måtte have i forhold til undervisningen i form af samtaler med den unge, sammenlignet med lærere på andre ungdomsuddannelser. 3) Mange af de unge på EUD trives men kræver ekstra støtte. Udsatte unge synes at mangle flere relevante muligheder efter 9. klasse. Der synes at være behov for ekstra støtte i overgangen til EUD for bogligt svage og socialt udsatte unge. Ligesom der tegner sig et behov for opmærksomhed på vilkårene

Ref ID	210, 211, 214
	<p>for det sociale læringsmiljø på uddannelserne, samt ikke mindst på lærernes engagement, formidling af viden og undervisningsstil.</p> <p>Der er brug for en palet af muligheder for de udsatte unge, så det er muligt at finde det rette tilbud til den enkelte. Muligheden for professionelle støttepersoner, der kan følge den enkelte unge på tværs af forskellige uddannelser og forløb.</p> <p>Sammenhængende vejledningsindsats virker! Den væsentligste enkeltfaktor for, om vejledningen virker, er, at der skabes sammenhæng mellem de forskellige vejledningsaktiviteter, det er herigennem, der sættes gang i refleksions- og afklaringsprocesser i relation til uddannelsesvalget.</p> <p>Den gode vejledning finder sted i skæringsfeltet mellem vejlederens kendskab til uddannelsessystemet og kendskabet til den enkelte unges styrker/svagheder og potentialer/begrænsninger. Den gode vejledning fordrer et tæt samarbejde mellem vejlednings- og skolesystemet</p>

Ref ID	46
Titel	Motivation i erhvervsuddannelserne. Med eleverne ind i undervisningsrummet til faget, pædagogikken, lærerne og praktikpladsmanglen
Årstal	2011
Forfattere	Rikke Brown og Noemi Katznelson
Type publicering	Rapport fra CEFU, DPU, Erhvervsskolerne Forlag
Undersøgelsesspørgsmål	Hvordan oplever unge mødet med faget, pædagogikken, lærerne og manglen på praktikpladser?
Metoder	Spørgeskemaundersøgelse med 7.000 besvarelser fra elever. Interview med elever (51 stk.), lærere (26 stk.) og ledere (8 stk.) Observationer af konkrete undervisningssammenhænge, 16 dage på 8 forskellige forløb.
Resultater	<ul style="list-style-type: none"> • Vælger ud fra interesse og hvad de er gode til • I tvivl • Praktisk undervisning central, teori før eller i sammenhæng med praktiske opgaver • Læreren spiller central rolle i forhold til engagement og læringsmuligheder • Eleverne har meget forskellige forudsætninger • Positivt socialt fællesskab • Afgang til fag og arbejdsfællesskab fremfor adgang til ungdomsuddannelse i fokus for unge på grundforløb. <p>Dannet fire elevprofiler på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen: de afklarede, de kritiske, de usikre og de fraværende. Typologien handler i høj grad om elevernes motivation, men også dimension om faglig selvsikkerhed/usikkerhed er på spil.</p> <p>I mødet med EUD opleves uddannelse som noget konkret og ikke kun noget abstrakt. Det virker motiverende, at det man lærer senere kan anvendes – det man lærer opleves som nødvendigt i forhold til ens kommende erhverv, det giver mening.</p> <p>Mødet med lærere og pædagogik</p> <ul style="list-style-type: none"> • Selvforvaltning, selvdisciplin, nogle har svært ved at leve op til det, nogle vil gerne have mere hjælp. Tiden skåret i mindre bidder, konkret hvad der forventes i hver enkelt bid • Differentiering fra lærernes side, udsat for positiv særbehandling, kan virke stødende på meget motiverede. Differentierede planer kræver, at lærerne kender dem (brug for metodeudvikling blandt lærerne) • Kompetencebevidsthed, alle unge er meget obs på, at de skal have en uddannelse. Nogle elever ser EUD som endestation andre ser det som en adgang til videre uddannelse, kan skabe modsatrettede forventninger og udfordringer. <p>Selvforvaltning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hjælp til motivation specielt for de kritiske og de fraværende • Lærerne spiller central rolle i forhold til selvforvaltning, støtte når eleverne ikke formår at løfte sig selv, magter det ikke, manglende modenhed. Lærerne må tage medansvar for elevernes deltagelse – fx tilrettelægge flere korte og overskuelige forløb med klare opgaver • Reducere oplevelse af ventetid i praktisk undervisning. <p>Differentiering</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lærere må være i stand til at tildele forskellige elever passende ansvar for egen læring • Lærerne skal have fokus på kommunikation med henblik på at sikre, at eleverne er

Ref ID	46
	<p>klar over deres egen rolle i læringsaktiviteterne.</p> <p>Fællesskaber</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fællesskab mellem elever på tværs af de forskellige elevgrupper, skolen skal arbejde med det • Planlægge og organisere læringsrummet, så eleverne tilskyndes til at trække på hinanden, med-lærere.

Ref ID	315
Titel	Motiverende undervisning. Tæt på god undervisningspraksis på mellemtrinnet
Årstal	2014
Forfatter	EVA/Danmarks Evalueringsinstitut
Type publicering	Rapport
Undersøgelsesspørgsmål	<p>Hvordan lærerne i praksis arbejder med de fem elementer?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hvordan lærerne skaber et trygt og positivt læringsmiljø 2. Hvordan de har fokus på mål og elevernes læring 3. Hvordan de arbejder med at opsøge og give feedback til eleverne 4. Hvordan de strukturerer deres undervisning med henblik på at skabe variation og samtidig forudsigelighed 5. Hvordan de inddrager elevernes ideer, forforståelser og præferencer i undervisningen.
Metoder	<p>Observationer og interview med 12 lærere, underviser i dansk eller matematik. Udvalgt som repræsentanter på gode undervisere, udpeget af deres ledere på baggrund af de fem parametre.</p> <p>Interview med ledere og elever.</p> <p>Forundersøgelse med litteraturstudie, der beskriver god undervisning.</p>
Resultater	<p>De fem elementer analytisk opdeling af en samlet praksis.</p> <p>Lærernes praksis kan forstås som situeret professionalismisme, specialpædagogisk og inkluderende undervisning. Lærernes professionalismisme er knyttet til deres evne til at vurdere og justere deres praksis i klasseværelset.</p> <p>Relationel ekspertise, den professionelle ekspertise skabes i relationerne. Vigtigt at lære eleverne at kende både fagligt og socialt, de skal opbygge relationer til eleverne, der gør det muligt at skabe et godt læringsmiljø.</p> <p>Lærere som adaptive læringseksperter, situationsbevidsthed og evne til at identificere og handle hurtigt på potentielle problemer og udfordringer, det man populært kalder at have øjne i nakken.</p> <p>Kræver fleksibilitet, se hvornår elever ikke lærer, så de kan tilpasse ressourcer og strategier til at hjælpe eleverne med at nå læringsmål og genskabe eller ændre læringsmiljøet, forstå elevernes forskellige perspektiver.</p> <p>Et trygt og positivt læringsmiljø – grundlæggende forudsætning for læring. Tryghed, omsorgsfuldt og arbejdscentreret for at fremme læring.</p> <p>Lærernes relationskompetencer er en af de faktorer, der har stor betydning for elevernes læring:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lærerne skaber motivation for deltagelse i læringsfællesskabet gennem et fokus på trygge og tillidsfulde relationer • Faglighed og trivsel er tæt forbundne i lærernes arbejde med klassen • Lærerne har stærke kompetencer inden for klasse og læringsledelse. <p>Når lærere beskriver deres forståelse af gode elev-lærer-relationer, kredser de om tillid og tryghed, turde søge hjælp.</p> <p>Faglighed og trivsel er tæt forbundne, svært at skille ad for lærerne, og det samme er tilfældet i observationer. Elever lærer ikke, hvis de ikke trives og omvendt, læring og deltagelse kan bidrage til trivsel.</p> <p>Tydelig kommunikation og dialog om læring, tydelighed: præcist og utvetydigt at anvise hvor de vil hen og hvad de ønsker eleverne skal gøre, minimere usikkerhedsfaktorer og hvad der kan skabe forvirring.</p> <p>Arbejdet med læringsmål. Gennemgående fokus på løbende at gøre læring konkret og synlig i undervisningen, dialog om formål og relevans, undervisningen skal gøres vedkommende, eleverne skal kunne forstå læringsmålene. Feedback væsentligt element.</p>

Ref ID	245, 246
Titel	1) Skolepraksis – forhold, der fremmer og hæmmer læring. En undersøgelse af "De gode eksempler" på klasseniveau 2) Elementer i god skolepraksis – "De gode eksempler"
Årstal	2004
Forfattere	1) Kirsten Fink-Jensen, Ulla Højmark Jensen, Grethe Kragh-Müller og Line Lerche Mørck 2) Jill Mehlbye og Charlotte Ringsmose
Type publicering	Rapporter fra AKF og DPU
Undersøgelsesspørgsmål	Hvilke former for praksis i undervisningen, der henholdsvis fremmer eller hæmmer læring? Det vil sige, hvordan undervisning kan forstås og praktiseres strukturelt og relationelt med henblik på at styrke elevernes faglige præstationer og lyst til at lære.
Metoder	<ol style="list-style-type: none"> 1. Statistiske analyser til identifikation af folkeskoler, hvor eleverne klarer sig bedre end forventet – målt ud fra karakterer i 9. classes afgangsprøve og videreuddannelsesgrad – korrigeret for elevernes socioøkonomiske baggrund. 2. En repræsentativ spørgeskemaundersøgelse stilet til skolelederne på 200 skoler heraf 100 skoler, som ligger over det forventede gennemsnit og 100 skoler, som ligger under det forventede gennemsnit, hvad angår karaktergennemsnit i afgangsprøven i 9. klasse og fortsættelse i ungdomsuddannelsessystemet. Målet var at identificere forskelle i skolepraksis på skoleniveau. 3. En kvalitativ caseanalyse af 15 skoler, udvalgt blandt de 200 skoler. 11 skoler, der lå over det forventede gennemsnit og 4 under det forventede gennemsnit. Klasselærerne på alle 15 skoler, i alt 307 klasselærere, besvarede indledningsvist et spørgeskema om deres klasse, deres egen undervisningspraksis og deres samarbejde med de øvrige lærere. Desuden gennemførtes besøg på skolerne med interview af skoleleder og lærere med henblik på belysning af deres erfaringer og deres praksis på skolen. 4. En observationsundersøgelse af undervisningsforløbene på tre skoler, to højt præsterende skoler og en lavt præsterende skole, hvor undervisningsforløbene i tre klasser i indskoling (2. klasse) og tre klasser i udskoling (8. eller 9. klasse) observeredes over to dage i alle lektioner efterfulgt af interview med elever og lærere om undervisningen.
Resultater	<ol style="list-style-type: none"> 1) Det er ikke muligt at pege på direkte sammenhæng mellem bestemte praksisformer og karakterniveau, men vise hvordan forskellige praksisformer kan bidrage til henholdsvis at give gode muligheder for eller begrænse elevernes deltagelse og læring. God skolepraksis er karakteriseret ved at give mulighed for, at alle elever kan deltage fagligt engageret: <ul style="list-style-type: none"> • God skolepraksis karakteriseret af fastlærerstyring mod bestemte faglige mål uden hensyntagen til, at den faglige spredning i elevernes forudsætninger vil fremme udskillelsen af enkelte elever fra det faglige fællesskab • God praksis kræver, at der lægges vægt på, at de fagligt svage ikke udskilles fra fælles faglige aktiviteter • Velplanlagte overgange fra en aktivitet til den næste kan være med til at skabe kontinuitet i undervisningen og fremme ro • Deltage aktivt med faglige opgaver sammen med kammerater er med til at skabe engagement • Hensyntagen til forskelle i elevernes kulturelle, personlige og faglige forudsætninger og interesser kræver inddragelse af varierede undervisningsmetoder • Underkendelse af elever fx med fastlåste elevkategoriseringer hæmmer elevernes muligheder for faglig udvikling og lyst til at lære • Genkendelse og anerkendelse af børnenes ressourcer hænger bl.a. sammen med lærernes kendskab til eleverne, og om de mødes som børn/unge eller som skoleelever • Lærernes åbenhed i kommunikation og samspil med eleverne kan være afgørende for elevernes aktive deltagelse, brugen af åbne opgaver. 2) Eleverne har meget forskellige forudsætninger for deres skoleliv i kraft af deres sociale baggrund, og den støtte forældre kan tilbyde. Selvom skolen kan gøre en forskel, er det ikke nok til at udligne de sociale forskelle mellem eleverne. God skolepraksis er et komplekst samspil af mange forskellige enkeltfaktorer – oplistede nedenfor <ul style="list-style-type: none"> • En klar og synlig ledelse – synlige og tydelige beslutningsveje • En velorganiseret skole • En samarbejdende lærergruppe • Læringsorienterede elever • Et tydeligt værdigrundlag.

Ref ID	320
Titel	Deltagelsesmuligheder i erhvervsuddannelserne. Et kvalitativt studie af skolekulturer på tre erhvervsfaglige grundforløb
Årstal	2012
Forfatter	Peder Hjort-Madsen
Type publicering	Ph.d.-afhandling
Undersøgelsesspørgsmål	<p>Hvad har betydning for unges deltagelse på erhvervsfagligt grundforløb?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan kan man forstå erhvervsskoleelevers deltagelsesmuligheder? • Hvad karakteriserer de tre undersøgte grundforløb? • Hvad karakteriserer elevernes orienteringsforsøg og herunder, hvad opleves som meningsfuld deltagelse? • Hvilke begrænsninger og muligheder sætter den konkrete skolekulturelle praksis på tre erhvervsfaglige grundforløb for elevernes deltagelsesmuligheder?
Metoder	Etnografisk feltarbejde med 7 ugers observationer og 26 elevinterview fordelt på 3 forskellige grundforløb (HG, Bygning- og brugerservice og Mad til mennesker)
Resultater	<ul style="list-style-type: none"> • Grundforløb karakteriseret ved deres sammensatte karakter, placering mellem uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet og skolekulturer, der er spændt ud mellem forskellige kulturelle arenaer. De indbyggede modsætninger og sammenstød er grundlaget for elevernes deltagelse. • Forskellige rationaler og praksisser mellem et selvstændiggjort skolesystem, arbejdsmarked og ungdomsliv. • Skolekulturen er sammensat – splittet mellem et meriterings- og sorteringsrationale og et inklusions- og fastholdelsesrationale – får betydning for elevernes deltagelsesmuligheder. • HG-elever tilbydes i for ringe grad at deltage i fagligt meningsgivende og meningsfulde aktiviteter, og at HGs status som afklaringsuddannelse synes at være tæt forbundet med netop en manglende erhvervsfaglig orientering, adskiller sig ikke tilstrækkeligt fra folkeskolen eller gymnasiet. Det er et problem, for HG har nogle klare potentialer for at være et alternativ for unge, der er motiveret for at komme ud på det merkantile arbejdsmarked. • HG karakteriseret ved, at der er meget skole og lidt erhverv. • På den ene side imødegår Bygnings- og brugerservice et svært håndterbart ungdomsliv og tilbyder eleverne meningsfuld deltagelse gennem praktisk mestring, og ikke mindst opbyggende succesoplevelser (som på sigt kan få stor betydning for elevernes mulighed for at gennemføre en uddannelse), men koblingen til en erhvervsfaglig kvalificering er fraværende, og at grundforløbet hermed mister sin værdi i forhold til at kvalificere eleverne til et arbejdsliv inden for servicefagene. • Lærerne er splittet mellem en faglig og en socialpædagogisk indsats, tæt knyttet til de modsatrettede opgaver på EUD med at inkludere, sortere og kvalificere. • Mad til mennesker, eleverne kan gennem en stærk erhvervsfaglig orientering tilbydes meningsfuld deltagelse, der er tæt koblet til det arbejdsmarked, som de er ved at kvalificere sig til. Denne faglige deltagelse giver eleverne mulighed for at være kompetente på områder, som de boglige fag ikke tilbyder (der er tale om skabende, kropslige og sanselige aktiviteter, der er knyttet til produktion af "virkelige" produkter. Samtidig hermed bliver der også taget højde for elevernes individuelle problemer og udfordringer. Modsat viser det sig, at en institutionel orientering mod fastholdelse i form af individuelle test har en tendens til at bekræfte fagligt svage elever i deres uddannelsesmæssige utilstrækkeligheder, hvorved de potentielt bekræftes i, at uddannelse ikke er noget for dem

Ref ID	321
Titel	Indgang og adgang på erhvervsuddannelserne. Analyse af tømrerelevernes muligheder og udfordringer i mødet med faget, lærerne og de pædagogiske praksisser på grundforløbet
Årstal	2013
Forfatter	Arnt Vestergaard Louw
Type publicering	Ph.d.-afhandling
Undersøgelsesspørgsmål	Hvad betyder de pædagogiske praksisser på tømreruddannelsen for elevernes oplevelse af at starte på uddannelsen og deres muligheder for at positionere sig som tømrerfaglige grundforløbs elever?

Ref ID	321
Metoder	Fem ugers feltstudie på tømrergrundforløbet. Forfatteren har som indskrevet elev fulgt undervisningen sammen med de øvrige 25 grundforløbs elever. To kortere observationsstudier supplerer hovedundersøgelsen.
Resultater	<ul style="list-style-type: none"> Lærere med solid erhvervsfaglig forankring nyder stor respekt, men formidling af faget er ligeledes væsentlig for elevernes motivation Gøre erhvervsdidaktisk refleksion til omdrejningspunkt for udvikling af de erhvervsfaglige uddannelser Klar struktur, klare forventninger, fastsatte processer og klare regler væsentlige i forhold til kognitiv læring Udviklingen af meningsfuld deltagelse i de sociale praksisser, hvor læring finder sted, skaber engagement og motivation For at lære at arbejde selvstændigt og tage ansvar, må eleverne have mulighed for meningsfuld deltagelse som støttende undervisningsstruktur Gode undervisningsmiljøer er karakteriseret ved at støtte elever i netop deres læringsprocesser Incitamentsstrukturerne omkring EUD producerer undervisningspraksisser, der skaber umotiverede elever og ikke intenderede push-out effekter. <p>Lærerne udgør den væsentligste betydning i forhold til elevernes motivation for at deltage og muligheder for engagement i uddannelsen. Motivation og engagement ikke blot som noget, der er der, eller ikke er der, men i høj grad som noget der udvikles, afvikles og forandres i og af de pædagogiske praksisser, de møder på uddannelsen og lærerens tilgange til eleverne. Ressourcesyn på eleverne.</p>

Ref ID	166
Titel	HF & VUC – målgrupper, pædagogik og udvikling
Årstal	2014
Forfattere	Gunna Funder Hansen, Sophie Holm Strøm og Lene Trolle Schütter (Red.)
Type publicering	Bog udgivet på DanskLærerforenings forlag - Systime
Undersøgelsesspørgsmål	Bogen sætter fokus på de pædagogiske udviklingsbehov på HF og VUC som følge af sektorens nye målgrupper samt øgede og ændrede uddannelsespolitiske betydning
Metoder	Bogen er baseret på tidligere faglitteratur på området samt erfaringer fra en række praktikere
Resultater	<p>Bogen peger på et behov for et yderligere fokus på at fremme kursisternes motivation samt en mere differentieret og kursisttilpasset undervisning gennem fx dobbeltlærerordninger, lektieintegration og andre former for studiestøtte, herunder mere opfølgning i forhold til den enkelte kursist.</p> <p>Desuden italesætter bogen et behov for et øget fokus på anvendelsesorienteret undervisning, der kan overbevise kursisterne om det faglige indholds relevans for deres virkelighed samt fremtidige jobidentitet.</p> <p>Bogen påpeger derudover et behov for, at lærerne i højere grad bruger hinandens viden og erfaringer til at planlægge, gennemføre og evaluere undervisningen i fællesskab.</p> <p>Endelig fremhæves et behov for et øget fokus på inklusion, klasserumsledelse og opgaven med at håndtere problemstillinger omkring kursisternes studieaktivitet. Desuden fremhæves et behov for, at skolerne er parate til at udvikle og afprøve nye læringsaktiviteter, fx synlig læring, læring i bevægelse, anvendelse af it og projekt- og produktorienterede undervisningsformer.</p>

Ref ID	188
Titel	Fra erhvervsuddannelse til semi-terapeutisk samtalerum? – Emotionelle handlinger som fastholdelsesgreb inden for erhvervsuddannelsessystemet
Årstal	2012
Forfatter	Lena Lippke
Type publicering	Videnskabelig artikel publiceret i Psyke & Logos
Undersøgelsesspørgsmål	Hvad fortæller de emotionelle handlinger om lærernes bevægelse og deltagelse som professionelle aktører i erhvervsuddannelsessystemet, og hvilke muligheder giver det for eleverne og deres deltagelse og tilstedeværelse i uddannelsessystemet?

Ref ID	188
Metoder	Artiklen baserer sig på feltstudier samt kvalitative interview med undervisere på forlængede grundforløb
Resultater	Artiklen viser, at lærerne på de forlængede grundforløb har en stærk orientering imod omsorg og håndtering af emotioner og relationer på en måde, der faciliterer tillid, trykthed og positive identiteter. Lærerne involverer sig som medaktører i forhold til at håndtere de personlige og sociale vanskeligheder. Forfatteren konkluderer, at emotionelle handlinger som tager afsæt i faglige aktiviteter, er et vigtigt fastholdelsesgreb. Hun peger imidlertid på en fare for en isolering og en overansvarliggørelse af lærerne, som bl. a. bør modvirkes ved, at aktører på politisk niveau og i uddannelsesinstitutionernes ledelsesmæssige lag forholder sig mere til de emotionelle aspekter af lærergeringen. Endvidere peger hun på, at det for mange lærere er en svær balancegang at involvere sig emotionelt, uden at der sker en over-emotionalisering med semi-terapeutiske praksisser til følge. En over-emotionalisering kan ifølge forfatteren bevirke, at eleven føler sig invaderet, og at lærerne fortaber sig i elevens problemer og mulige diagnoser i stedet for at holde fokus på elevens sunde potentiale og bevægelse ind i et fag.

Ref ID	232
Titel	Frafald i uddannelse for 16-20 åringer i Norden
Årstal	2010
Forfatter(e) (evt. nationalitet)	Eifred Markussen (Red.) Christian Helms Jørgensen, Risto Rinne, Tero Järvinen, Kristjane Stella Blöndal, Jon Torfi Jonasson og Lars Petterson
Type publicering	Rapport fra TemaNord Nordisk Ministerråd
Undersøgelsesspørgsmål	Hvad er de væsentligste resultater af frafaldsforskningen i henholdsvis Finland, Norge, Sverige, Island og Danmark?
Metoder	Rapporten baserer sig på litteraturstudier af frafaldsforskning i henholdsvis Finland, Norge, Sverige, Island og Danmark
Resultater	<p>På baggrund af frafaldsforskningen i de fem lande konkluderes det, at de væsentlige faktorer i relation til frafald er de unges sociale baggrund, tidligere præstationer, deres sociale og skolefaglige engagement og faglige identifikation samt den kontekst, som de unges uddannelse indgår i.</p> <p>Der er i alle fem lande sat tiltag i gang for at reducere frafald og styrke kompetenceopnåelsen. Følgende tre typer tiltag er gennemgående: 1) rådgivning og karrierevejledning, 2) en øget praksisorientering i de erhvervsfaglige uddannelser og 3) alternative uddannelsesforløb for unge, der er i farezonen for frafald.</p> <p>Christian H. Jørgensen peger i den danske del af rapporten på en række forhold, som karakteriserer gode erhvervsskoler med et godt undervisningsmiljø og lavt frafald. Disse skoler er kendetegnet ved tæt samarbejde mellem erhvervsskolerne, UU og produktionskolerne. De har en strategi mod frafald, der er kendt af de ansatte, og som anvendes målrettet og systematisk. Endvidere har skolerne en klar ansvarsfordeling i forhold til at følge op på de unge, der falder fra. Skolerne realkompetencevurderer alle elever, hvilket bruges ved tilrettelæggelsen af særlige grundforløb, der indeholder en praktisk tilgang til læring. Endelig gør de brug af mentorer og coaches, og har gode elev-lærerrelationer, hvor lærerne giver personlig støtte og tilbagemeldinger til eleverne.</p>

Ref ID	29
Titel	Unge frafald på erhvervsskolerne - Hvad gør de "gode skoler"
Årstal	2009
Forfatter(e) (evt. nationalitet)	Torben Pilegaard Jensen, Leif Husted, Anne Katrine Kamstrup, Søren Haselmann og Sebastian Møller Daugaard
Type publicering	Rapport fra AKF
Undersøgelsesspørgsmål	Hvad karakteriserer erhvervsskoler med et lavt frafald, herunder deres indsats over for unge med risiko for frafald og samarbejdet med UU og kommunerne?
Metoder	Undersøgelsen er baseret på henholdsvis en kvantitativ og en kvalitativ analyse. Den kvantitative analyse er baseret på registerdata omfattende samtlige unge, der har påbegyndt en erhvervsuddannelse og har til formål at udpege de godt og mindre godt præsterende erhvervsskoler i forhold til frafald. Den kvalitative analyse har til formål at afdække forskelle på godt og mindre godt præsterende erhvervsskoler i forhold til den

Ref ID	29
	pædagogiske og ledelsesmæssige praksis samt samarbejdet med UU, folkeskolen, og de øvrige kommunale forvaltninger. Den kvalitative analyse er baseret på interview med skoleleder(e), undervisere, vejledere og elever på de to typer af skoler.
Resultater	<p>Undersøgelsen viser en tendens til, at de skoler, som i den kvantitative undersøgelse er udpeget som de godt præsterende erhvervsskoler, også er de skoler, som har velfungerende pædagogiske praksisser, læringsformer og socialt faglige miljøer i forhold til de unge med svage forudsætninger.</p> <p>De godt præsterende skoler arbejder målrettet med en praksisnær pædagogik, hvor undervisningen i de almene fag er tæt koblet til den værkstedsbaserede undervisning. Et andet væsentligt træk er, at undervisningen på grundforløbene er organiseret med vægt på en stabil klassetilknudning med få skift og på veldefinerede undervisningsrum, såvel deltager- som indholdsmæssigt. Derudover er de godt præsterende skoler kendetegnet ved velfungerende tiltag i forhold til personlig tilbagemelding på elevernes arbejds- og præstationer, ligesom der arbejdes målrettet mod at styrke det fagligt sociale miljø blandt eleverne.</p> <p>Endelig viser undersøgelsen, at de godt præsterende skoler har et veludbygget netværk omkring de unge med svage forudsætninger med en klar rollefordeling i forhold til, hvem der støtter eleverne med hvad. Deres mentor- og coachordninger er således veldefinerede og foregår med udgangspunkt i en klart formuleret strategi mod frafald fra ledelsens side.</p>

Ref ID	310
Titel	Vurdering for yrkesrelevant opplæring
Årstal	2014
Forfatter	Ann Lisa Sylte
Type publicering	Artikel publiceret i Nordic Journal of Vocational Education and Training
Undersøgelsesspørgsmål	Hvordan kan udviklingen af nye vurderingsværktøjer fremme den erhvervsfaglige undervisning?
Metoder	Artiklen baserer sig på et aktionsforskningsprojekt med fokus på kompetenceudvikling og implementeringen af nye lærerplaner på erhvervsuddannelserne i Norge (2006-2010). Metodegrundlaget udgøres dels af desk research af forskernes og lærernes logbøger, opgavetekster og lærernes undervisningsplaner. Desuden er der foretaget deltagende observation, kvantitative og kvalitative undersøgelser blandt eleverne samt kvalitative interview med udvalgte lærere.
Resultater	<p>Artiklen peger på, at udviklingen af nye vurderingsværktøjer, har bidraget til et øget læringsudbytte og en øget motivation blandt eleverne på erhvervsuddannelserne. Forfatteren vurderer, at det har været centralt for opnåelsen af disse resultater, at eleverne har medvirket i processen omkring at opstille de kriterier, som de vurderes ud fra. Dette har betydet, at eleverne bedre forstår opgaverne, og hvad der skal til, for at opgaveløsningen vurderes at være af høj kvalitet. Forfatteren konkluderer endvidere, at eleverne hermed bliver mere bevidste om undervisningens erhvervsfaglige relevans, og hvad der kræves for at en blive en god faglært.</p> <p>Endelig viser aktionsforskningsprojektets fund, at det øger elevernes motivation og forståelse for deres arbejde, når undervisningen og vurderingskriterier tager udgangspunkt i elevernes interesser i forhold til deres fag.</p>

Ref ID	64,67
Titel	<ol style="list-style-type: none"> 1) Analyse af frafald på erhvervsuddannelserne og social- og sundhedsuddannelserne – undervisningsmiljøet som underliggende fokus 2) Frafald og undervisningsmiljø på erhvervsuddannelserne, EUD og social- og sundhedsuddannelserne, SOSU
Årstal	1 og 2) 2006
Forfattere	1 og 2) Thomas Yung Andersen og Ole Juhl
Type publicering	Rapporter fra DCUM
Undersøgelsesspørgsmål	Hvilken betydning har henholdsvis det fysiske og sociale undervisningsmiljø for, om eleverne falder fra?
Metoder	Studiet er kvantitativt funderet og baserer sig på en survey blandt en stratificeret stik-

Ref ID	64,67
	prøve af henholdsvis igangværende og frafaldne elever på erhvervsuddannelserne.
Resultater	<p>Undersøgelsen viser, at det sociale undervisningsmiljø har en direkte betydning for, om skolerne evner at fastholde eleverne i uddannelserne eller ej. De faktorer, som især har betydning, er lærernes evne til at motivere eleverne fagligt og de sociale relationer til lærerne og eleverne imellem. Desuden viser undersøgelsen, at mobning er en medvirkende årsag til, at eleverne falder fra. Forfatterne anbefaler på baggrund af undersøgelsen, at skolerne har fokus på følgende forbedringer af undervisningsmiljøet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lærernes faglige dygtighed og deres evne til at motivere eleverne • Trygheden i klassen/på holdet • Forebyggelse og bekæmpelse af mobning • Håndtering af stor aldersspredning blandt eleverne.

Ref ID	34
Titel	Elever i erhvervsuddannelserne, kap. 2: Eleverne, kreativiteten og innovationen
Årstal	2014
Forfattere	Torben Størner og Karsten Holm Sørensen (Red.) Lene Tanggaard Pedersen
Type publicering	Kapitel i antologi udgivet på forlaget Munksgaard
Undersøgelsesspørgsmål	Hvordan kan kreativitet forstås, og hvordan kan man fremme kreativitet i forbindelse med forskellige undervisnings- og læringsformer, med særligt øje for mulighederne på erhvervsuddannelserne
Metoder	Artiklen er teoretisk og baserer sig ikke på ny indsamlet empiri, men på eksisterende litteratur omkring kreativitet.
Resultater	<p>Lene Tanggaard Pedersen har udviklet en kreativitetsmodel bestående af tre elementer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Fordybelse i fag, håndværk og eksisterende praksis 2) Eksperimenterende læring, udforskning og leg 3) Modstand fra det materiale, der arbejdes med. <p>I artiklen argumenteres for, at disse tre ovenstående elementer samt vekselvirkninger imellem dem er centrale i et kreativt læringsrum. Lene Tanggaard Pedersen påpeger, at der i nogle situationer kan være behov for at eksperimentere, mens der i andre er behov for at introducere modstand eller at give frirum til leg, eksperimenter og fuskeri. Hun understreger, at modellen er ment som et inspirationsgrundlag for lærere, der har lyst til at give sig i kast med at udvikle elevers kreative potentiale.</p>

Ref ID	34
Titel	Elever i erhvervsuddannelserne, kap. 4: Eleverne og individuelle støtteordninger på erhvervsuddannelserne
Årstal	2014
Forfattere	Torben Størner og Karsten Holm Sørensen (Red.) Noemi Katznelson
Type publicering	Kapitel i antologi udgivet på forlaget Munksgaard
Undersøgelsesspørgsmål	Hvilke potentialer og udfordringer er der i relation til brugen af individuelle fastholdelses- og støtteordninger (eks. Mentorer, coaches og psykologer)
Metoder	Artiklen baserer sig på dansk forskningslitteratur om frafald, samt på det empiriske grundlag fra en kvalitativ undersøgelse om mentorordninger fra Center for Ungdomsforskning (Katznelson 2008)
Resultater	<p>Artiklen konkluderer, at de individuelle ordninger har en klar berettigelse i den samlede vifte af tiltag over for nogle unges frafald fra uddannelserne, men at der er et behov for, at disse ordninger integreres i det samlede uddannelsesforløb. Artiklen påpeger paradokset i, at der samtidig med den individualisering, der sker igennem introduktionen af flere individrettede støtteordninger, er en tendens til en "afindividualisering" i erhvervsuddannelserne. Dette kommer bl.a. til udtryk ved færre undervisere pr. elev, flere "lærerrfri" timer osv. Forfatteren peger på tendensen til, at relationerne mellem elev og lærer i stigende grad udliciteres og erstattes af de individuelle støtteordninger. Hun vurderer, at det vigtigt at balancere behovet for disse ordninger med den brede gruppe af unges behov for at føle sig mødt, set, hørt og støttet gennem deres uddannelsesforløb.</p>

Ref ID	34
Titel	Elever i erhvervsuddannelserne, kap. 8: Unges identitetsdannelse i EUD
Årstal	2014
Forfatter(e) (evt. nationalitet)	Torben Størner og Karsten Holm Sørensen (Red.) Karin Hartje Jakobsen og Bente Lausch
Type publicering	Kapitel i antologi udgivet på forlaget Munksgaard
Undersøgelsesspørgsmål	Hvordan erhvervsuddannelseselever konstruerer deres fagidentitet?
Metoder	Artiklen baserer sig på interview med erhvervsskoleelever og relevant forskningslitteratur på området.
Resultater	<p>Artiklen konkluderer, at elevernes oplevelse af at kunne mestre faget og uddannelsen for rigtig mange hænger sammen med, at undervisningen tager udgangspunkt i deres forudsætninger, at den har klare mål og en klar struktur. Lærerne og andre elever påpeges desuden at kunne være gode rollemodeller, og samarbejdet og kommunikationen fagligt og socialt har stor betydning for eleverne. Det konkluderes, at elevernes identitetsudvikling foregår i faglige fællesskaber, hvor det at være fælles om det faglige giver grundlag for udviklingen af gode relationer både til andre elever og lærere.</p> <p>Lærerne vurderes igennem faglighed, dialog og reel samt tydelig feedback at kunne bidrage til denne identitetsudvikling. I følge artiklens forfattere er en af lærernes væsentligste opgaver at bidrage til at give eleverne håb og tro på mulighederne for et godt voksenliv. Som konkret forslag til, hvordan dette opnås, foreslås, at lærerne giver eleverne mulighed for at bidrage til undervisningen og udforskningen af faget, samtidig med at lærerne fungerer som gode faglige og menneskelige støtter og rollemodeller.</p>

Ref ID	318
Titel	Frafald i erhvervsuddannelserne – kap. 3. Fastholdelse igennem idræt og sundhed
Årstal	2011
Forfattere	Christian Helms Jørgensen (Red.) Lisbeth Grønberg
Type publicering	Kapitel i antologi udgivet på Roskilde Universitetsforlag
Undersøgelsesspørgsmål	Hvordan reagerer erhvervsskoleelever på fastholdelsesinitiativer som idræt og sundhed?
Metoder	Artiklen er baseret på et 30 ugers langt feltstudie på et mekanikergrundforløb, hvor boksetræning og kredsløbstræning to gange ugentligt var obligatorisk. Det samme gjaldt udførelsen af sundhedsprofiler.
Resultater	<p>Artiklen viser en blandet modtagelse hos mekanikereleverne af bokse- og kredsløbstræningen. En gruppe af eleverne giver udtryk for, at idræt og sundhed er svært at forene med deres forestillinger om, hvad det vil sige at være mekaniker. Forfatteren påpeger, at det formentlig ville have været mere meningsfuldt for eleverne, hvis der i undervisningen var gjort mere ud af relevansen for deres kommende arbejdsliv, fx løfteteknikker på værkstedet osv.</p> <p>Forfatteren konkluderer endvidere, at udarbejdelsen af sundhedsprofiler ikke har medført seriøse livsstilsændringer. I forhold til at anvende undervisningen i idræt og sundhed som et redskab til at mindske frafald blandt eleverne, vurderer forfatteren, at det må prioriteres at igangsætte tiltag, der styrker de sociale relationer mellem eleverne, og som baserer sig på variation, samarbejde og elevindflydelse. Hun vurderer således, at det gode studiemiljø spiller den vigtigste rolle, hvis eleverne skal undgå at forlade uddannelsen på grund af personlige problemer.</p>

Ref ID	318
Titel	Frafald i erhvervsuddannelserne – kap. 5. En skoles håndtering af frafaldsproblematikken
Årstal	2011
Forfattere	Christian Helms Jørgensen (Red.) Lene Tanggaard
Type publicering	Kapitel i antologi udgivet på Roskilde Universitetsforlag
Undersøgelsesspørgsmål	Artiklen er en analyse af en konkret skoles indsats over for en gruppe frafaldstruede elever, som man har valgt at undervise i en særlig klasse. Eleverne får ekstra tid til opgaver, lektiehjælp og mere lærerstøtte end sædvanligt. Derudover er klasserummet

Ref ID	318
	indrettet hjemligt. Skolen har en forholdsvis lav frafaldsprocent sammenlignet med øvrige skoler. Spørgsmålet er derfor: <i>Hvordan er det lykkedes for skolen at fastholde hovedparten af eleverne i forløbet? Hvordan oplever eleverne forløbet? Og hvad kan det lære os om betydningen af særlige pædagogiske tiltag til bekæmpelse af frafald?</i>
Metoder	Artiklen er baseret på kvalitative interview med elever i den særlige klasse samt international frafaldsforskning
Resultater	Artiklen viser, at elever, der befinder sig i risikozonen for frafald, overvejende har positive erfaringer med at være en del af flexklassen, som er kendetegnet ved, at eleverne får ekstra tid til opgaver, lektiehjælp, mere lærerstøtte, og at klasserummet er indrettet hjemligt. Eleverne vægter især lærernes nærvær og engagement, fagligt og socialt. Som bekræftet i den internationale frafaldsforskning, så skal fordelene ved at blive på skolen vægte højere end de muligheder, som gives ved at forlade skolen. Forfatteren konkluderer, at analysen af den konkrete flexklasse viser, at det på trods af individuelle vanskeligheder er muligt at ophæve "indlæringsvanskeligheder" ved at organisere læringsmiljøet på måder, hvorpå elevernes oplevelse af at høre til og at kunne noget aktiveres

Ref ID	318
Titel	Frafald i erhvervsuddannelserne – kap. 5: Hvad siger international forskning om frafald?
Årstal	2011
Forfattere	Christian Helms Jørgensen (Red.) Klaus Nielsen
Type publicering	Kapitel i antologi udgivet på Roskilde Universitetsforlag
Undersøgelsesspørgsmål	Hvad kan den danske pædagogiske diskussion og forskning lære af den internationale frafaldsforskning fra særligt USA, England og Australien?
Metoder	Artiklen er baseret på en gennemgang af international og dansk forskningslitteratur om frafald
Resultater	Forfatteren påpeger, at den danske frafaldsforskning har haft en tendens til at fokusere på elevernes sociale og individuelle baggrund, mens fokus på skolernes organisering og forskellige kulturer ikke har fyldt meget. Han konkluderer, at denne indfaldsvinkel, hvor problemerne individualiseres, har medført, at også løsninger er rettet mod individet frem for skolen som institution eller kultur. Han vurderer, at det danske kan lære af den internationale frafaldsforskning, er at belyse problematikken på mange forskellige niveauer (eksempelvis psykologisk, på institutionsniveau, på makroniveau, kritisk, funktionelt) og dermed åbne for en mangfoldighed af indfaldsvinkler/løsningsmuligheder.

Ref ID	186
Titel	Frafald og engagement. Foreløbige resultater. Den kvalitative del
Årstal	2012
Forfattere	Christian Helms Jørgensen; Peter D. Koudahl; Klaus Nielsen og Lene Tanggaard
Type publicering	Rapport fra Roskilde Universitet
Undersøgelsesspørgsmål	Fokus på elevernes oplevelse af eget engagement eller mangel på samme på erhvervs-skolernes grundforløb
Metoder	Interview med 114 elever 8-15 uger inde i grundforløbet. Dækker bredt på uddannelser, indgange og elevbaggrunde, dog med hovedvægt på de såkaldt frafaldstruede.
Resultater	De fleste af eleverne har et uddannelsesengagement, i nogle klasser er der enkelte elever med et ringe engagement. Det kan være som følge af tidligere folkeskoleerfaringer, som gør eleverne sårbare over for modgang på skolen. Lærernes rolle er væsentlig. Det er afgørende, at der er lærertid nok til den enkelte elev. Hvis det er vanskeligt at få hjælp fra en lærer, kan det svække elevernes engagement. På samme måde er lærernes engagement i eleverne og brug af kontaktlærerordningen afgørende. Det er vigtigt, at lærerne ikke kun har fokus på deres fag, men også på eleverne som personer, det er specielt vigtigt for svage elever. Løbende feedback er et væsentligt element i undervisningen.

Ref ID	186
	<p>Usikkerhed om det fremtidige uddannelsesforløb (her lærerplads) skaber usikkerhed og kan svække engagementet hos eleverne</p> <p>Eleverne foretrækker værkstedsundervisningen, mens teoretisk undervisning kun opleves som relevant, når den kobles med værkstedsundervisningen. Det er positivt, når undervisningen aktiverer og ansvarliggør eleverne.</p>

Ref ID	82
Titel	Positive education: positive psychology and classroom interventions
Årstal	2009
Forfattere	Martin E. P. Seligman, Randal M. Ernst, Jane Gillham, Karen Reivich og Mark Linkins
Type publicering	Videnskabelig artikel i Oxford Review of Education
Undersøgelsesspørgsmål	Kan man undervise i trivsel?
Metoder	Har testet det evidensbaseret, har testet to forskellige programmer 1) The Penn Resiliency Program (PRP) og 2) The Strath Haven Positive Psychology Curriculum
Resultater	<p>Det er muligt at øge skoleelevers modstandskraft, positive følelser, engagement og meningsfølelse blandt skoleelever igennem undervisning og på den måde forebygge depression.</p> <p>Eksempler på øvelser fra studiet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleverne skal i en uge dagligt skrive tre positive hændelser ned. Det kan være stort som småt, fx "jeg kunne svare på et svært spørgsmål i skolen" eller "jeg har fået en kæreste". • Brug af personlige styrker på en ny måde. Ved hjælp af tests identificerer elever deres personlige styrker og derefter arbejder de på at bruge dem i deres liv (i stedet for at fokusere på deres mangler). • Tænk "positiv uddannelse" i alle fag. I dansk kan det fx indgå i personkarakteristikker efter tekstlæsning, hvad er personens styrker og svagheder? Det kan føre videre til en generel snak om styrker og svagheder.

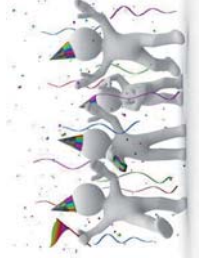
Bilag 2 Logbog

De syv kompetencer

- Selvkontrol
- Engagement
- Vedholdenhed
- Social intelligens
- Taknemmelighed
- Optimisme
- Nysgerrighed

LOGBOG UPGRADE

NAVN: _____

Introduktion til din Logbog

HVAD SKAL DU BRUGE DIN LOGBOG TIL?

- På 'UPGRADE-turboforløbet arbejder vi sammen hårdt for at forbedre og styrke de personlige kompetencer, du skal bruge for at gennemføre en uddannelse.
- Denne bog er din personlige bog, som skal hjælpe dig med at udvikle dine personlige kompetencer.
- I bogen er der en daglig log-side, som du kan bruge til at skrive dine tanker, sejre og refleksioner i løbet af dagen. Der er en side for hver dag. Skriv fx hvis du lærer noget helt nyt eller opdager, at du er blevet god til noget, som før var svært!
- I logbogen er der også 6 skemaer, som du skal bruge til at evaluere din egen indsats og læring i løbet af turboforløbet. Det er vigtigt, at du er helt ærlig, når du udfylder testen. For på den måde lærer du mest om dig selv.
- Du skal evaluere en gang om ugen, og efter hver evaluering skal du gennemgå svarene med din vejleder. Bagefter sætter I sammen de mål, du skal arbejde for at opnå i den kommende uge.
- Bare rolig: Din vejleder vil fortælle dig mere om, hvordan du bruger logbogen.

Mandag

Uge 1

Tirsdag

Uge 1

Onsdag

Uge 1

Torsdag

Uge 1

Fredag

Uge 1

Din opsamling på ugen

Uge 1

Kompetenceudvikling

Nedenfor og på næste side finder du 20 udsagn, som du skal overveje, hvordan passer på dig og dit arbejde her på holdet. Bedøm hvor godt udsagnet passer på en skala fra 1 til 10. Skriv svaret i kassen ud for udsagnet.

Når du har vurderet 2-3 udsagn, kommer du til en opsamling, som du skal udfylde sammen med en vejleder, når I taler om, hvordan ugen er gået.

Skala: 1 = Det er helt forkert 10 = Det er helt rigtigt

SELVKONTROL		1 - 10									
Jeg tænker mig om, før jeg handler											
Jeg kan give og modtage konstruktiv kritik											
Jeg gennemfører også opgaver, som ikke interesserer mig											
Opsamling (Udfyldes sammen med en vejleder)											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10	
SOCIAL INTELLIGENS		1 - 10									
Jeg er opmærksom på de signaler, jeg selv og andre udsender											
Jeg viser respekt for andres følelser og holdninger											
Jeg arbejder godt i grupper											
Opsamling (Udfyldes sammen med en vejleder)											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10	
NYSGERRIGHED		1 - 10									
Jeg stiller uddybende spørgsmål, hvis der er noget, jeg ikke forstår											
Jeg har mod på at afprøve nye ting											
Jeg har undersøgt mine muligheder og er parat til at vælge en uddannelse											
Opsamling (Udfyldes sammen med en vejleder)											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10	

Uge 1

Kompetenceudvikling

VEDHOLDENHED										1 - 10
Jeg kommer hver dag – og til tiden										
Jeg er fokuseret på at nå mine mål										
Jeg bliver ved, selv når jeg møder modgang										
Opsamling (Udfyldes sammen med en vejleder)										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
ENGAGEMENT										1 - 10
Jeg deltager aktivt i undervisningen										
Jeg overholder aftaler og tidsfrister										
Jeg er vant til at tage ansvar										
Opsamling (Udfyldes sammen med en vejleder)										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
TAKNEMMELIGHED										1 - 10
Jeg værdsætter de muligheder, jeg får										
Jeg viser min glæde, når der sker gode ting for mig										
Jeg siger tak til dem, som hjælper mig										
Opsamling (Udfyldes sammen med en vejleder)										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
OPTIMISME										1 - 10
Jeg tror på mig selv og mine evner										
Jeg fokuserer på de ting, der fungerer										
Opsamling (Udfyldes sammen med en vejleder)										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

Uge 1

Kig tilbage og mine mål for næste uge

Hvordan har mit arbejde været i denne uge- både med det faglige og med de personlige kompetencer?

Hvilke kompetencer skal jeg forbedre?

Mine mål for næste uge?

**Det Nationale Institut
for Kommuner og Regioners
Analyse og Forskning**

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00